

TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRI 2017

Nuoret
taiteentekijät

MARIA HIRVI-IJÄS
KAIJA RENSUJEFF
SAKARIAS SOKKA
EERO KOSKI

Cuporen verkkojulkaisuja 47

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

© Tekijät ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2018

Ulkoasu ja taitto: Tiina Paju

ISBN 978-952-7200-28-5 (pdf)

ISSN 1796-9263 (pdf)

TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRI 2017

Nuoret taiteentekijät

MARIA HIRVI-IJÄS
KAIJA RENSUJEFF
SAKARIAS SOKKA
EERO KOSKI

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus CUPORE
Taiteen edistämiskeskus

Maaliskuu 2018

cupore

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

SISÄLTÖ

Yhteenveto	5
Sammanfattning	8
Summary	11
Kuvio- ja asetelmaluettelo	14
Johdanto	16
Nuoret taiteentekijät taiteilijapolitiikan asiantuntijoina	19
Taiteella tulee olla vapaus olla sitä mitä se on – itseisarvo ei sulje pois taiteen sovellettavuutta	28
Taiteilijuus on sekä kutsumusammatti että ammatti muiden ammattien joukossa	34
Koulutussisältöjä tulisi kehittää monipuolisemmiksi ja strategisemmiksi	41
Taiteilijana työskentely vaatii moniosaamista ja joustavuutta	47
Taiteen tekeminen menee toimeentulon edelle	55
Apurahaa haetaan paljon, eniten yksityisiltä säätiöiltä	66
Yhdenvertaisuus ei päde taidemaailmassa(kaan)	76
Johtopäätöksiä	81
Lähteet	89
Liite 1: Kyselylomake	92
Liite 2: Näkemykset taiteen ja kulttuurin barometrissä esitettyihin väittämiin vuosina 2015–2017	108

YHTEENVETO

Barometrikyselyn vastauksista heijastuu nuorten taiteentekijöiden sitoutuneisuus omaan taiteilijuuteensa. Nuorilla taiteentekijöillä on selvä taiteilijaidentiteetti, joka tukeutuu taiteelliseen työhön. 565 nuoren taiteentekijän näkemykset voi tiivistää yhdeksään johtopäätökseen.

1. Taiteilijuus on sekä kutsumusammatti että ammatti muiden ammattien joukossa

78 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että taiteilijuus on kutsumusammatti. Lähes yhtä moni (75 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että taiteilijuus on ammatti muiden ammattien joukossa. Nuoret taiteentekijät puolustavat ajatusta taiteilijuudesta kutsumusammattina, mutta eivät tarkoita sillä, ettei työ olisi rahallisesti arvokasta.

2. Taiteella tulee olla vapaus olla sitä mitä se on – itseisarvo ei sulje pois taiteen sovellettavuutta

Kaikki pyrkimykset määritellä taidetta, sen tavoitteita tai luonnetta saavat vastauksissa jyrkän vastarinnan, ja taiteelle vaaditaan oikeus ja vapaus olla juuri sitä mitä se on. Tämä ei tarkoita, että taide ei olisi yhteydessä yhteiskunnan ja elämän muihin osa-alueisiin tai sektoreihin. Taiteen itseisarvoa pidetään oleellisena (73 %), mutta tärkeintä on, että taide on kaikkien saatavissa ja saavutettavissa (93 %). Jokaisella, niin tekijällä kuin kokijallakin, tulee olla oikeus määritellä mitä taide itselle on.

3. Taiteilijana työskentely vaatii moniosaamista

Taiteilijaksi tuleminen on vahvasti monen asian, osaamisen ja oppimisprosessin yhdistelmä. Moniosaaminen edellyttää jatkuvaa täydennyskoulutusta ja uusien taitojen omaksumista. Lähes kaksi kolmasosaa vastaajista (60 %) katsoo, että taiteilijoiden tulisi markkinoida osaamistaan tehokkaammin. Vain yksi kymmenestä (10 %) vastaajasta on täysin perillä siitä, miten voisi hyödyntää tekijänoikeuksiaan, ja yhtä harvat (10 %) heistä kokevat täysin osaavansa hinnoitella omaa työtään.

4. Taiteen tekeminen menee toimeentulon edelle

Neljä viidestä vastaajasta (80 %) on valmis tinkimään toimeentulosta saadakseen keskittyä taiteen tekemiseen. Kaksi kolmesta (67 %) kertoi tekevänsä taiteellisen työn rinnalla myös jotain muuta kuin taiteellista työtä. Muun alan palkkatyö on pääasiallinen tulolähde 38 prosentille vastaajista. Näin ollen osa-aikainen muun työn tekeminen taiteellisen työn rinnalla on tavallista ja koko toimeentulo muodostuu usein monista eri lähteistä.

5. Taidealojen sisäänrakennetun ilmaistyön syyt ovat monenlaisia – taiteilijoiden oma vastuu tunnistetaan

Yli 60 prosenttia nuorista taiteentekijöistä näkee palkattoman työn ongelmana omalla taiteenallaan. Joka viides ei kokenut sitä ongelmana ja yli kymmenesosa ei ottanut asiaan kantaa. Taiteellisen työn tekeminen ilman palkkaa liittyy monilla suoraan uran alkuvaiheeseen, jolloin vielä kerätään kokemuksia ja opitaan alan käytännön työtä. Toisaalta palkattomat hankkeet voivat edistää taiteellista kehittymistä myös uran vakiintumisen vaiheessa.

Yleinen taiteellisen työn tunnistaminen ja taiteilijoiden ammattimaisuuden arvon nousu olisi toivottavaa, muun muassa lisäämällä julkista keskustelua aiheesta. Vahva viesti vastauksissa kuuluu myös taiteilijayhteisölle. Mikäli taiteilijat itse tunnustaisivat oman työnsä arvon eivätkä enää ottaisi vastaan palkattomia toimeksiantoja, niiden teettäminen voisi loppua tai ainakin vähenisi.

6. Yhdenvertaisuus ei päde taidemaailmassa(kaan)

Noin 70 prosenttia vastaajista ei kokenut taiteen kenttää tasa-arvoisena. Moni vastaajista piti selvänä, että yhteiskunnassa vallitseva epätasa-arvo on laajempi kysymys, joka läpäisee myös taiteen kenttää. Noin viidennes (21 %) vastaajista on todistanut syrjintää tai kuullut siitä työssään, ja peräti 30 prosenttia vastaajista on itse kokenut syrjintää tai epäasiallista kohtelua taiteilijana toimiessaan. Yli puolet (53 %) oli sitä mieltä, että taiteen kentältä löytyy eriarvoisuutta ylläpitäviä rakenteita. Moni mainitsee myös rakenteellisen rasismien, taloudelliset erot, heteronormatiivisuuden sekä patriarkaalisuuden perustuvia rakenteita. Taiteen kenttä ei tässä suhteessa eroa muusta yhteiskunnasta.

7. Koulutussisältöjä tulisi kehittää monipuolisemmiksi ja strategisemmiksi

Hieman yli puolet (51 %) vastaajista koki saaneensa koulutuksestaan todennukaisen käsityksen taiteilijana työskentelystä. Vain hieman suurempi osa (58 %) koki saaneensa todennukaisen käsityksen taiteilijan toimeentulosta. Vaikka puolet vastaajista katsoi koulutuksen antaneen oikean kuvan työskentelyn todellisuudesta, kolmannes (33 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Tulokset tukevat näkemystä siitä, että koulutussisällöt eivät ole ajan tasalla ammatitaiteilijan kohtaamiin työelämän realiteetteihin nähden.

8. Apurahaa haetaan paljon, eniten yksityisiltä säätiöiltä

Nuoret taiteilijat katsovat, että vapaan taiteellisen työn edellytys on apuraha. Apurahoja haetaan paljon, säännöllisesti ja kaikilta mahdollisilta tahoilta. Kuitenkaan

apurahaa ei ajatella ainoana tulonlähteenä eikä ainoastaan apurahojen varassa haluta olla (77 % samaa mieltä).

Tärkeimmiksi seikoiksi nuoret taiteilijat nostivat työskentelyapurahan riittävän suuruuden (93 % vähintään jokseenkin samaa mieltä), apurahojen määrän lisäämisen (79 % samaa mieltä) sekä tulonlähteiden riittävän kirjon. Nuorten taiteentekijöiden toivoman vuosiapurahan keskiarvosumma oli 24 227 euroa vuodessa (n. 2000 €/kk). Se on lähes täsmälleen sama kuin suurimpien säätiöiden taiteellisen työskentelyyn nykyisin myöntämä vuosiapuraha. Taiteen edistämiskeskuksen taiteilija-apuraha (1692,45 €/kk) vuositasolla sen sijaan on vastaajien näkemyksiin nähden selvästi liian pieni.

9. Enemmistö näkee perustulon mahdollisena ratkaisuna taiteilijoiden toimintaedellytysten turvaamiselle

Vastaajat (72 %) näkivät perustulon taiteilijan työhön liittyvien sosiaaliturva-ongelmien ratkaisuna. Yli puolet vastaajista toivoi työllistyvänsä useilla eri tavoilla ja useisiin tulolähteisiin tukeutuen.

Vain 17 prosenttia vastaajista tukeutuisi mieluiten pelkästään apurahaan ja 15 prosenttia työskentelisi mieluiten puhtaasti palkansaajana. Noin 5 prosenttia nuorista taiteentekijöistä toimisi tulevaisuudessa mieluiten yrittäjänä ja 5 prosenttia työllistyisi mieluiten jollain muulla tavalla kuin palkansaajana, yrittäjänä, apurahalla tai yhdistelemällä erilaisia työllistymisen tapoja.

SAMMANFATTNING

Svaren på barometerenkäten avspeglar de unga konstutövarnas starka identifiering med sitt konstnärskap. De unga konstutövarna har en tydlig konstnärsidentitet som bygger på det konstnärliga arbetet. De 565 deltagarnas enkätsvar kan sammanfattas i nio slutsatser.

1. **Konstnärskapet är både ett kall och ett yrke bland andra yrken**

78 procent av de som svarat är helt eller delvis av samma åsikt att konstnärskapet är ett kall. Nästan lika många (75 %) är helt eller delvis av samma åsikt att konstnärskapet är ett yrke bland andra yrken. De unga konstutövarna försvarar tanken på konstnärskapet som ett kall, men det betyder inte att det konstnärliga arbetet inte skulle ha ett ekonomiskt värde.

2. **Konsten skall vara fri att vara det den är – egenvärdet utestänger inte konstens tillämpningsbarhet.**

Alla försök att definiera konsten, dess funktion eller natur får i enkätsvaren ett starkt motstånd, och man kräver att konsten skall ha rätt och frihet att vara just det som den är. Det här betyder inte att konsten inte skulle vara delaktig i samhället eller i livets andra delar eller sektorer. Konstens egenvärde uppfattas som väsentligt (73 %), men det viktigaste är att konsten är tillgänglig för alla (93 %). Var och en, såväl utövare som mottagare, skall ha rätt att definiera vad konsten är för en själv.

3. **Det konstnärliga arbetet kräver mångsidigt kunnande**

Att bli konstnär är en summa av många saker, kunnande och inlärningsprocesser. Det mångsidiga kunnandet kräver ständig fortbildning och tillskansande av nya förmågor. Nästan två tredjedelar av alla som svarat (60 %) menar, att konstnärerna borde marknadsföra sitt kunnande och sin sakkunskap effektivare. Endast en av tio (10 %) är helt på det klara med hur de skulle kunna utnyttja sin upphovsrätt och lika många (10 %) tycker att de vet hur de skall prissätta sitt eget arbete.

4. **Konstutövandet går före levebrödet**

Fyra av fem av dem som svarat på enkäten (80 %) är beredda att dra ner på sina inkomster för att kunna koncentrera sig på sitt konstnärliga arbete. Två av tre (63 %) säger att de vid sidan av sitt konstnärliga arbete även har ett annat icke-konstnärligt jobb. Annat lönearbete är den huvudsakliga inkomstkällan för 38 % av dem som svarat. Därmed är ett deltidsjobb inom en annan bransch vid sidan av det konstnärliga arbetet vanligt och hela inkomsten är ofta sammansatt av många olika källor.

5. Skälen till det i branschen förekommande gratisarbetet är många – konstnärernas egna ansvar är allmänt erkänt

Över 60 % av enkätsvararna ser gratisarbetet som ett problem inom det egna konstfältet. Var femte har inte uppfattat det som ett problem och över 10 % har inte kunnat uttala sig om saken. Att utföra konstnärliga oavlönade uppdrag är för många tydligt en del i början av karriären, då det är fråga om att samla erfarenhet och kunskap om branschens praktik. Å andra sidan kan oavlönade uppdrag främja den konstnärliga utvecklingen även i karriärens senare skede. Ett allmänt erkännande av det konstnärliga arbetet och en värdesättning av konstnärernas professionalitet är önskvärt, bland annat genom att öka den offentliga debatten kring ämnet. Ett starkt budskap till konstnärskåren kan också avläsas i svaren. Om konstnärerna själva erkände värdet av det egna arbetet och ingen längre skulle gå med på att ta emot oavlönade uppdrag, skulle gratisarbetet upphöra.

6. Jämställdhet uppnås inte i konstvärlden (heller)

Cirka 70 % av svaren menar att konstfältet inte uppfattas som jämställt. Många av svaren håller det som självklart att den ojämlikhet som råder i samhället är en vidare fråga som även genomsyrar konstfältet. Cirka en femtedel (21 %) säger att de har bevittnat diskriminering eller hört om det i sitt arbete och ända upp till 30 % säger sig ha blivit utsatta för diskriminering eller oegentlig behandling i sitt konstnärliga utövande. Mer än hälften (53 %) menar att det finns strukturer på konstfältet som upprätthåller ojämlikheter. Många nämner strukturell rasism, ekonomisk ojämlikhet, heteronormativitet samt strukturer som grundas i patriarkalitet. I detta hänseende är det svårt att skilja konstfältet från det övriga samhället.

7. Utbildningen borde ha ett mer mångsidigt och strategiskt innehåll

Något över hälften av de som svarat (51 %) upplevde att de under sin utbildning hade fått en sanningsenlig bild av vad det betyder att arbeta som konstnär. Lite fler (58 %) menade att det fått en sanningsenlig bild av konstnärernas inkomstsituation. Även om hälften av dem som svarat såg att utbildningen gett en riktig bild av det konstnärliga utövandets verklighet, var en tredjedel (33 %) av alla helt eller delvis av annan åsikt i frågan. Resultatet förstärker frågan om hur aktuell innehållet i utbildningen är gällande de realiteter som möter den professionella konstnären i arbetslivet.

8. Många söker stipendier, mest hos de privata stiftelserna

Stipendier är en viktig förutsättning för unga konstnärers möjlighet att utöva fri konstnärlig verksamhet. Många söker också stipendier, regelbundet och från alla möjliga källor. Ändå uppfattas inte stipendierna som den enda inkomstkällan och allmänt sett vill man inte vara helt beroende av stipendier (77 % är av samma åsikt). Det viktigaste bland de unga konstnärerna var att arbetsstipendiernas storlek borde

vara tillräckliga (93 % helt eller delvis av samma åsikt), antalet arbetsstipendier borde ökas (79 % av samma åsikt) samt en tillräcklig variation av inkomstkällor. Mediansumman för ett årsstipendium var 24 227 euro (ca. 2000 €/mån). Det är nästan exakt samma summa som de större privata stiftelserna nu beviljar för konstnärligt arbete. Arbetsstipendiet från Centret för konstfrämjande (1692,45/mån) ligger enligt svaren alldeles för lågt.

9. Majoriteten ser basinkomsten som en möjlig lösning för att säkra konstnärernas arbetsförutsättningar

72 procent av enkätsvaren stöder tanken på basinkomsten som en lösning på problemen med socialskydd som gäller konstnärernas arbete. Mer än hälften av de unga konstnärerna vill ha en mångsidig sysselsättning med bas i mångsidiga inkomstkällor. Endast 17 procent skulle helst basera sin inkomst på stipendier och 15 procent skulle helst arbeta enbart som löneanställda. Cirka 5 procent vill verka som egenföretagare och 5 procent önskar sig någon annan sysselsättningsform.

SUMMARY

The answers to the Barometer Survey reveal the commitment young artists have to their own artistry. Young artists have a clear artistic identity that is built on their artistic work. The answers gathered from the 565 participants in the survey can be compiled into nine concise conclusions.

1. **To be an artist is both a calling and a profession among others**

78 % of the participants in the survey agree or partly agree on that being a professional artist is a calling. Almost as many (75 %) totally or partly agreed on that being an artist is a profession among others. Young artists defend the idea of artistry being a vocational calling, but still feel that artistic work definitely has a monetary value.

2. **Art has to be free to be what it is – intrinsic value doesn't exclude the applicability of art**

All aspirations to define art, its goals or character are met with fierce resistance by the participants, and their answers demand the right and freedom for art to be what it is. This does not mean that art wouldn't be connected to society and other parts or sectors of life. The intrinsic value of art is important (73 %), but most important is that art is available and accessible (93 %). Everyone, both creators and experiencers, should have the right to define what art means to them as individuals.

3. **Working as an artist requires diverse knowhow**

Becoming an artist is a combination of many things, of knowhow and different learning processes. Diverse knowhow entails a continuing professional education and the adopting of new skills. Almost two thirds of the participants (60 %) feel that artists should advertise their knowhow better. Only one in ten (10 %) is completely aware of how to make use of their copyrights, and only ten percent feel that they can set the price on their work.

4. **Making art is more important than making an income**

Four out of five participants (80 %) are ready to make less money in order to concentrate on their art. Two out of three (67 %) said that they have other jobs aside from artistic work. Other jobs are the principal income for 38 percent of the participants. This means that work outside of the artistic work is normal and that the total income for the artists is comprised from several different sources.

5. There are many reasons for unpaid work being a part of the art scene – the artists own responsibility is recognized

Over 60 percent feel that unpaid work is a problem in their respective fields. Every fifth participant did not see it as a problem and over 10 percent didn't know what to say about it. Many of the participants associated unpaid artistic work with the beginning of their careers, when they were still collecting experiences and learning the practical work. On the other hand, unpaid projects can also help with your artistic development when your career is already becoming established. The recognition of artistic work and the professionalism of artists is something to strive towards, for instance by increasing the public debate. The answers also send a strong message to the community of artists. If artists themselves would recognize the value of their work and everyone would stop accepting unpaid work, it would disappear.

6. Equality does not apply to the art world (either)

Around 70 percent did not feel that the art field is equal. Many of the participants meant that equality in society is part of a bigger problem that also pertains to the art field. A fifth (21 %) have witnessed discrimination or heard of it happening in their work and 30 percent have experienced discrimination or improper treatment first hand while working as artists. Over half (53 %) feel that the art field has structures that maintain inequality. Many also mention structural racism, economic inequality, heteronormativity and structures based on patriarchy. In this sense it is hard to separate the art field from the rest of the society.

7. Educational contents should be developed to be more diverse and strategic

A little over half (51 %) felt that they have gotten a realistic idea of what being a professional artist entails from their education. A couple more percent of the participants (58 %) felt that they got a realistic idea of the income of an artist. Even though half of the participants believed that their education prepared them to the reality of working as an artist, a third (33 %) felt that they disagreed completely or partly with the claim. The result strengthens the question of whether educational content is up-to-date with the reality professional artists face in their practice.

8. Many apply for grants, mostly from private foundations

Receiving grants is a must for young artists for them to be able to work as free artists. Many apply for grants, regularly and from every possible instance. Many agree on that grants are not the only source of income and 77 percent feel that they do not want to rely solely on grants. Young artists feel that artist grants should be big enough (93 % at least agree partly), 79 % feel that the number of grants should be increased and that there should be enough different sources of income. The proposed median

of artist grants for a year was 24 227 euros (around 2000 €/month). That is almost exactly the same amount as the artist grant given from the bigger foundations. The artist grant (1692,45 €/month) from the Arts Promotion Centre, on the other hand, is seen as much too small.

9. The majority see basic income as a possible solution for securing the preconditions for artistic practice

72 % felt that basic income was the solution to the issues of social security facing artistic practice. Over half of the participants hoped to become employed in many different ways and with many sources of income. Only 17 percent felt that they would like to solely live on grants and 15 percent felt that they would prefer to work only as wage earners. Around 5 percent wanted to be entrepreneurs and 5 percent wished to get the income in some other way.

KUVIO- JA ASETELMALUETTELO

KUVIO 1.	Vastaajien (%) sukupuoli	20
KUVIO 2.	Vastaajien (%) ikäjakauma	21
KUVIO 3.	Vastaajien (%) koulutustaso (ylin aste)	22
KUVIO 4.	Vastaajien (%) äidinkieli	22
KUVIO 5.	Vastaajien (%) asuinpaikka	23
KUVIO 6.	Vastaajien (%) taiteenalat	24
KUVIO 7.	Vastaajien (%) työmarkkina-asetat (päällekkäisiä, useita samanaikaisia)	25
KUVIO 8.	Vastaajien (%) työmarkkina-asetat (päällekkäisiä, useita samanaikaisia) sukupuolen mukaan	26
KUVIO 9.	Vastaajien (%) työttömyys	27
KUVIO 10.	Vastaajien näkemykset taiteen ominaispiirteistä	28
KUVIO 11.	Vastaajien näkemyksiä taiteen ominaispiirteistä taiteenaloittain	33
KUVIO 12.	Vastaajien näkemykset taiteilijuudesta	34
KUVIO 13.	Vastaajien näkemyksiä taiteilijuudesta taiteenaloittain	39
KUVIO 14.	Vastaajien näkemykset taidealan koulutuksesta	42
KUVIO 15.	Vastaajien näkemyksiä taidealan koulutuksesta taiteenaloittain	43
KUVIO 16.	Vastaajien näkemykset taiteilijana työskentelemisestä	47
KUVIO 17.	Vastaajien näkemykset väitteeseen: ”Toimintakentän tulisi reagoida aktiivisemmin taiteen tuotannon ja levittämisen uusiin tapoihin”	49
KUVIO 18.	Vastaajien (%) koulutuksen ja nykyisten työtehtävien vastaavuus	51
KUVIO 19.	Vastaajien (%) mieluisin tapa työllistyä taiteilijana tulevaisuudessa	51
KUVIO 20.	Vastaajien (%) kuuluminen taiteilijajärjestöihin	53
KUVIO 21.	Vastaajien näkemykset toimeentulosta ja oman työn hinnoittelusta	55
KUVIO 22.	Vastaajat (%) muussa kuin taiteellisessa työssä	55
KUVIO 23.	Vastaajien (%) pääasiallinen tulolähde	56
KUVIO 24.	Vastaukset (%) kysymykseen: ”Onko palkaton työ ollut ongelma työskennellessäsi taiteilijana?”	60
KUVIO 25.	Vastaajien näkemykset apurahoista ja muusta taiteilijatuesta	66
KUVIO 26.	Vastaajien (%) näkemykset väitteeseen: ”Apuhaja on tärkeämpää jakaa euromäärältään suurina pienelle määrälle taiteilijoita kuin kasvattaa apurahan saajien määrää jakamalla pieniä apurahoja mahdollisimman monelle” (vertailu eri vastaajaryhmien välillä vuosina 2016 ja 2017)	68
KUVIO 27.	Vastaukset (%) kysymykseen: ”Oletko hakenut apurahaa?”	69

KUVIO 28.	Vastaukset (%) kysymykseen: ”Mistä olet hakenut apurahaa tai rahoitusta?”	69
KUVIO 29.	Vastaajien (%) näkemykset taiteenaloittain väitteeseen: ”Taiteen rahoittajana valtio (Taiteen edistämiskeskus) on onnistunut tehtävässään ”	70
KUVIO 30.	Vastaajien (%) näkemykset taiteenaloittain väitteeseen: ”Apurahoja tulisi suunnata välittäjäportaalle, esimerkiksi tuottajille ja kuraattoreille”	72
KUVIO 31.	Vastaukset (%) kysymykseen: ”Oletko kokenut tai todistanut taiteilijana/taiteellisessa työssä epäasiallista kohtelua ja/tai syrjintää?”	77
KUVIO 32.	Vastaajien (%) näkemykset väitteeseen: ”Taiteen kenttä on tasa-arvoinen”	79
ASETELMA I.	Vastaajien ehdotukset koulutussisältöjen monipuolistamiseksi	44

JOHDANTO

Esillä on nyt kolmannen Taiteen ja kulttuurin barometrin tulokset. Barometri on toteutettu Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskuksen (Cupore) ja Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) yhteistyönä. Tavoitteena on tällä kertaa ollut selvittää alle 35-vuotiaiden taitelijoiden näkemyksiä suhteessa taiteeseen, taidemaailman rakenteisiin sekä kentällä vallitseviin käsitteisiin ja mekanismeihin. Uusi Taiteen ja kulttuurin barometri jatkaa vuonna 2015 aloitettua eri taiteenalojen asiantuntijoiden ja ammattilaisten näkemysten kartoitusta.

Taiteen ja kulttuurin barometrin tavoitteena on vuosittain nostaa esille ajan-kohtaisia teemoja taiteen ja kulttuurin kentällä. Ensimmäisen barometrin teemana olivat taiteen toimintaympäristö ja taiteen rahoitus ja toisen taiteilijan työskentelyedellytykset muutoksessa. Barometrikyselyiden kohteina olivat ensin taiteen vertaisarvioijat ja toisella kertaa taiteilijajärjestöjen hallitusten jäsenet.

Tällä kertaa barometrikysely päätettiin suunnata nuorille taiteentekijöille, koska Taiteen edistämiskeskuksessa oltiin kiinnostuneita heidän asenteistaan ja näkemyksistään apurahajärjestelmää kohtaan. Teemana nuoret taiteentekijät on kiinnostava, tärkeä ja vähälle huomiolle tutkimuksissa ja selvityksissä jäänyt kohde. Barometrityöryhmä arvioi lisäksi, että nuoremman ikäpolven näkemykset avaisivat uusia näkymiä ajankohtaisiin muutoksiin niin taiteellisessa toiminnassa kuin taiteilijoiden toimintaedellytyksissäänkin.¹

Nuorten taiteentekijöiden tavoittamiseksi barometrikyselyn piiriin käytettiin useita kanavia. Yksi näistä oli Taiteen edistämiskeskuksen apurahan hakijat. Tällä tarkoitetaan kaikkia alle 35-vuotiaita, jotka olivat 2016 vuoden aikana hakeneet apuraha Taiteen edistämiskeskukselta.²

Taiteen edistämiskeskuksen tilastoinnissa alle 35-vuotiaat apurahan hakijat ja saajat tilastoidaan omana ryhmänään. Tähän on syynä se, että tätä nuoremmat ikäluokat jäisivät erittäin pieniksi. Valtion taiteilija-apurahoja myönnettäessä lain mukaan erityisasemassa ovat nuoret tai uransa alussa olevat taiteilijat, mutta nuorten ryhmää ei ole tarkasti luokiteltu iän perusteella.³

Kysely päätettiin jättää avoimeksi ja sen vuoksi kyselylinkkiä oli mahdollista jakaa kaikille alle 35-vuotiaille taiteentekijöille. Kolme suurta säätiötä/rahastoa jakoi

1 Nuorempien sukupolvien tutkimuksellisesta määrittelystä ks. Hoikkala & Paju 2008; Myllyniemi 2009 ja 2014. Nuorten taiteilijoiden urakokemuksista 2000-luvulla ks. mm. Piispa & Salasuo 2014.

2 Lähde: SALAMA-tietokanta. Kiitämme tiedoista erityisasiantuntija Paula Karhusta, joka tuottaa vuosittain Taiteen edistämiskeskuksen toimintaan liittyvää tilastotietoa.

3 Laki valtion taiteilija-apurahoista 28.11.1969/734 3 a § (11.11.2016/936) Taiteilija-apurahoja jaettaessa niistä on vuosittain myönnettävä vähintään 30:tä apurahavuotta vastaava määrä nuorille tai uransa alussa oleville taiteenharjoittajille.

linkkiä omien kanaviensa kautta samoin kuin taideoppilaitokset (alumniryhmien syyskirjeet). Kyselylinkkiä jakoivat myös noin 40 taiteilijajärjestöä, joiden jäsentiedotteiden kautta jäsenet saivat tiedon barometrikyselystä. Taiteen kentällä barometrikyselyn linkkiä jakoivat myös Taiken läänintaiteilijat omissa verkostoissaan. Näiden lisäksi kyselylinkkiä jaettiin sosiaalisessa mediassa muun muassa Cuporen ja Taiteen edistämiskeskuksen internetsivustojen ja Facebook-päivitysten avulla.

Nuori taiteilijasukupolvi löytyy instituutioiden läheltä

Barometrikyselyyn tuli yhteensä 565 vastausta, mikä mahdollisti kattavan analyysin nuorten taiteentekijöiden näkemyksistä. Näyttää siltä, että suurin osa vastaajista on lähellä etabloituneita taiteellisia toimialoja ja rakenteita. Valtaosa vastaajistamme oli saanut tiedon kyselystä omaan sähköpostiin (83 %). Tämä tarkoittaa, että he olivat hakeneet apurahoja joko Taiteen edistämiskeskukselta tai suurilta säätiöiltä, jolloin yhteystiedot olivat jo saatavilla eri organisaatioiden hakijalistailla. Yli puolet vastaajista (52 %) on myös jonkun taiteilijajärjestön jäseniä, mikä tarkoittaa, että tieto kyselystä on tavoittanut vastaajia myös järjestöjen jäsenkirjeiden kautta. Loput 17 prosenttia vastaajista olivat löytäneet kyselyn sosiaalisen median kautta, mikä laajensi viestin mahdollisten kulkureittien määrää huomattavasti.

Myös vastaajien koulutustaso viestii vahvaa etabloitumista taidealojen rakenteisiin. Vastaajista 75 prosenttia on saanut korkeakoulutasoisen taiteilijakoulutuksen, ja 30 prosenttia vastaajista on suorittanut maisteritason tutkinnon. Vain vajaalla 4 prosentilla vastaajista ei ollut tutkintoa lainkaan, mikä pitää sisällään vielä opiskeluvaiheessa olevat vastaajat.

Kärjistetyt väitteet saavat jyrkkää palautetta

Barometrikyselyjen sarjan edetessä arvojen ja asenteiden muutoksia on mahdollista seurata vuosi vuodelta paremmin. Tästä syystä barometrikyselyssä kulkeutuu mukana joitakin samoja väitekokonaisuuksia vuodesta toiseen. Ne liittyvät muun muassa taiteen ominaispiirteisiin, taiteilijan määrittelyyn, sekä näkemyksiin toimentulo-mahdollisuuksista ja taiteen kentän yhdenvertaisuudesta. (Ks. liite 2.)

Toistuvien väittämien lisäksi kyselyyn on lisätty tämän barometrin kohderyhmää varten mietittyjä kokonaisuuksia liittyen muun muassa koulutukseen ja taiteelliseen työn luonteeseen. Jokaisessa kysymyspatteristossa annettiin vastaajille mahdollisuus kirjoittaa näkemyksiään omin sanoin avovastauksina. Juuri vapaasti muotoilut vastaukset antavat väitepatteristojen jäykäköille ja hieman kärjistyneille kokonaisuuksille lisä vivahteita ja auttavat täsmentämään väittämiin suhtautumista koskevaa tulkintaa. Avovastauksissa saimme myös hyvin suoraa palautetta barometrin rakenteesta ja väitteiden muotoilusta. Näiden avulla on mahdollista kehittää tulevia barometrikyselyitä.

Ensimmäisellä silmäyksellä nuorten taiteilijoiden yleisten vastausten suunta näytti varsin samanlaiselta viime vuoden kokeneempien taiteilijoiden vastausten kanssa. Suuret erot olivat harvinaisia. Tämä antoi tutkijoille myös aiheen pohtia omien muutosoletustensa taustoja sekä analysoida tarkemmin ristiin niin väitepat-teristoja kuin avovastauksia.

Keskeinen lähtökohta barometrityölle oli tällä kertaa tietty ikäryhmä, mutta taiteilijuutta tai taidealoja ei ennalta määritelty. Analyysivaiheessa on kuitenkin tehty taiteenalajako, jonka avulla tehdään erilaisia rinnastuksia ja vertailuja. Vuoden 2016 barometrin tapaan olemme käyttäneet Taiteen edistämiskeskuksen toimikuntien jakoa, jossa on kuusi laajaa taiteenala.

NUORET TAITEENTEKIJÄT TAITEILIJAPOLITIIKAN ASiantuntijoina

Barometrin teeman asiantuntijoiksi ja barometrikyselyn vastaajiksi valittiin tällä kertaa nuoret taiteentekijät. Aikaisemmissa barometreissa kulloinkin valitun teeman asiantuntijoina ja barometrikyselyn vastaajina ovat toimineet erilaisissa asiantuntijapositioneissa toimivat taiteilijat ja muut taiteenalan asiantuntijat. Tällä kertaa näkemyksiä on koottu suoraan taiteen kentällä toimivilta taiteentekijöiltä ja kysely koskee heidän näkemyksiään ja tilannettaan kyselyhetkellä.

Vastaajajoukko oli tällä kertaa aikaisempaa huomattavasti suurempi. Lähtökohdaksi käytettiin Taiteen edistämiskeskuksen hakijajoukosta koottua alle 35-vuotiaiden hakijoiden joukkoa (1564 henkilöä) vuonna 2016.⁴ Sähköinen barometrikysely (liite 1) toimitettiin tähän joukkoon kuuluvien sähköpostiosoitteisiin syys- ja lokakuun (2017) aikana.⁵ Tarkkaa perusjoukon kokoa ei tällä kertaa voi määrittää, sillä kyselyn linkkiä jaettiin nuorille taiteentekijöille samaan aikaan myös avoimena eri kanavien kautta. Linkki oli syksyllä jaettavana taiteilijajärjestöissä, säätiöissä, oppilaitoksissa, läänintaiteilijoiden verkostoissa sekä sosiaalisessa mediassa. Avoimen kyselylinkin vuoksi vastausprosenttia ei voi laskea.

Nuorten taiteentekijöiden lukumäärää Suomessa on hyvin vaikea arvioida.⁶ Taiteen edistämiskeskuksen hakijakunta ei sinällään muodosta ryhmää ”kaikki taiteentekijät Suomessa”. Erityisesti esittävien taiteenalojen, rakennustaiteen ja muotoilun piirissä toimii runsaasti taiteentekijöitä, jotka eivät useinkaan tarvitse eivätkä hae apurahoja (esim. näyttelijät, orkesterimuusikot, arkkitehdit, teolliset muotoilijat). Apurahoja hakevat eniten ne taiteilijat, joiden taiteenaloilla työskennellään tyypillisesti ilman työsuhteita ja toimeksiantoja. Tyypillisimmillään apurahoja tarvitsevat ja hakevat kuvataiteilijat, kirjailijat ja säveltäjät, joille apurahoja onkin paitsi varattu, myös myönnetty eniten Taiteen edistämiskeskuksen tilastojen mukaan.

Kyselyyn vastasi kaiken kaikkiaan 565 nuorta taiteentekijää. Vastaajajoukko vastasi taiteenaloiltaan ja taustatiedoiltaan hyvin alle 35-vuotiaiden taiteentekijöiden joukkoa, joka oli hakenut Taiteen edistämiskeskuksen apurahaa vuonna 2016 sekä Taiteilijan asema 2010 -tutkimusaineistosta koottua alle 35-vuotiaiden taiteilijoiden

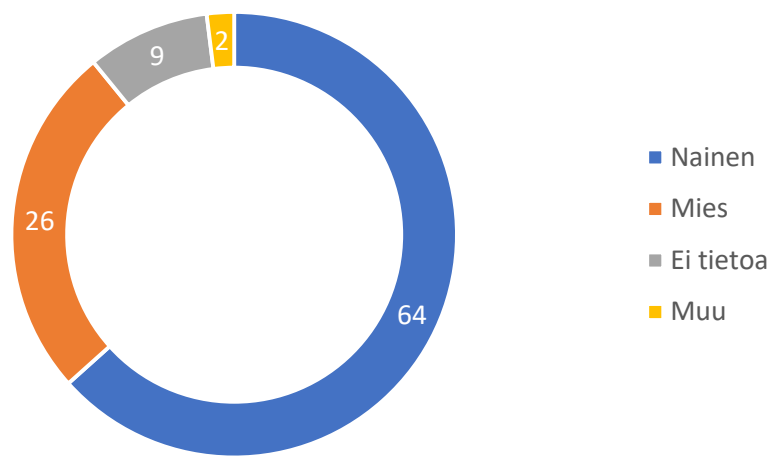
4 Lähde: SALAMA-tietokanta, Taiteen edistämiskeskus.

5 Käytössä oli SurveyPal™ verkkopohjainen kyselyjärjestelmä.

6 Tilastokeskuksen Sijoittumispalveluiden tietojen pohjalta laskettuna eri taiteenaloilta valmistuu vuosittain keskimäärin yli 5 300 tutkinnon suorittanutta. Näistä ammatillisia tutkintoja oli (vuosina 2012-2015) vuositasolla keskimäärin 2 384, ammattikorkeakoulututkintoja (myös ylempät) (2011-2015) vuositasolla keskimäärin 1 734 ja yliopistotutkintoja (alemmat ja ylempät korkeakoulututkinnot) (2011-2015) vuositasolla keskimäärin 1 250.

ryhmää.⁷ Tämän perusteella on syytä olettaa, että vastaajat muodostavat kohtuullisen hyvän läpileikkauksen alle 35-vuotiaista taiteentekijöistä Suomessa vuonna 2017.

Barometrikyselyyn vastanneista henkilöistä 64 prosenttia oli naisia ja 26 prosenttia miehiä. Muunsukupuoliseksi itsensä luokitteli 2 prosenttia vastaajista. Vastajien joukossa oli myös 9 prosenttia sellaisia henkilöitä, jotka eivät halunneet ilmoittaa sukupuoltaan. (Kuvio 1.) Naisten ja miesten osuutta kuvaavat luvut vastaavat melko hyvin Taikesta apurahaa hakeneiden alle 35-vuotiaiden hakijoiden (naisia 66 % / miehiä 34 %) sekä Taiteilijan asema 2010 -aineiston jakaumia (alle 35-vuotiaat) (naisia 64 % /miehiä 36 %).⁸

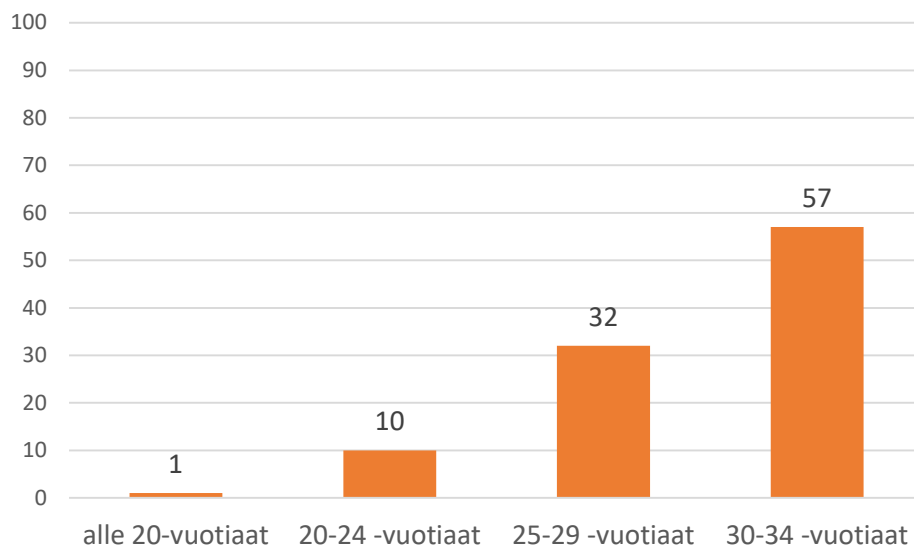
KUVIO 1. Vastaajien (%) sukupuoli

Vastaajista enemmistö (57 %) oli 30–34 -vuotiaita ja noin kolmannes (32 %) 25–29 -vuotiaita. Ainoastaan joka kymmenes vastaaja oli alle 25-vuotias. (Kuvio 2.) Taiteilijat valmistuvat harvoin työmarkkinoille alle 25-vuotiaina. Päinvastoin, sillä taiteentekijöiden koulutusurat ovat usein pitkiä ja moninkertainen (korkea)koulutus yleistä.⁹ Edellinen tarkoittaa sitä, että taiteilijat jatkavat usein opintojaan koulutusasteelta toiselle ja opiskelevat useita tutkintoja, mikä pidentää opintoihin käytettävää aikaa. Koska muun muassa Taiteen edistämiskeskuksen apurahat on tarkoitettu ammatti-taiteilijoille, harvat ainakaan vielä opintojensa alussa tulevat hakeneeksi niitä, mikä vaikuttaa apurahan hakijoiden ikäjakaumaan.

7 Rensujeff, K.: Taiteilijan asema 2010 -aineisto.

8 SALAMA-tietokanta, Taiteen edistämiskeskus; Rensujeff, K.: Taiteilijan asema 2010 -aineisto.

9 Ks. Rautiainen & Roiha 2015, 41.

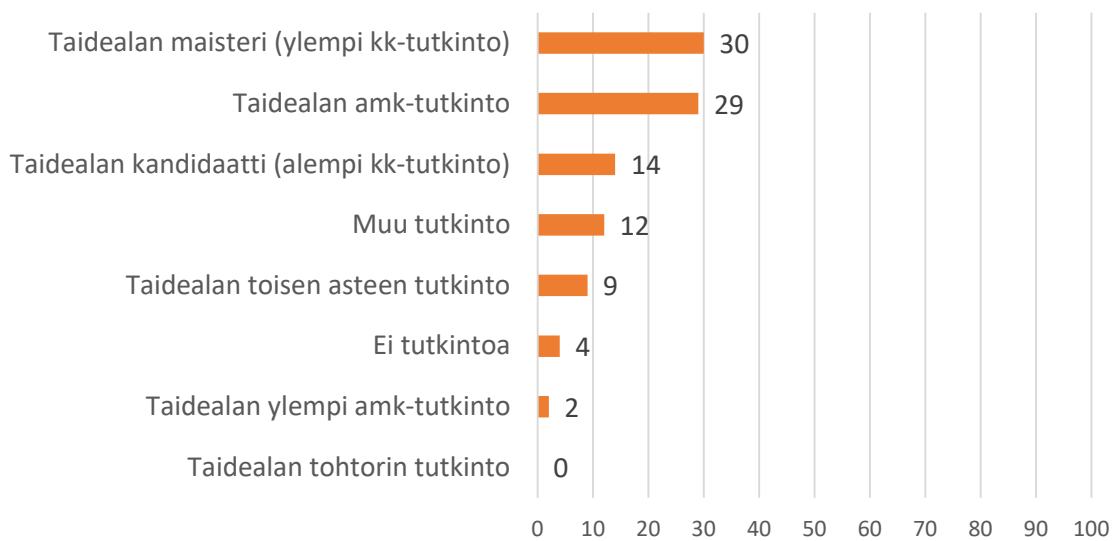

KUVIO 2. Vastaajien (%) ikäjakauma

Vastaajien koulutustaso oli korkea, vastaajista ainoastaan muutama prosentti oli vailla tutkintoa. Barometrikyselyn vastaajista yli 80 prosentilla oli taidealan tutkinto. Yleisimpiä tutkintoja olivat ylempi korkeakoulututkinto (30 %) ja amk-tutkinto (29 %). (Kuvio 3.) Ylempi korkeakoulututkinto oli tyypillisin audiovisuaalisilla ja visuaalisilla aloilla sekä musiikin, arkkitehtuurin ja muotoilun aloilla. Ammatti-korkeakoulututkinnot olivat yleisiä esittävien taiteiden aloilla toimivilla sekä audiovisuaalisilla ja visuaalisilla aloilla toimivilla taiteentekijöillä. Toisen asteen tutkintojen osuus oli suurin esittävien taiteiden aloilla sekä musiikin alalla.

Muu kuin taidealan tutkinto ylimpänä koulutusasteena oli noin joka kymmenennellä vastaajalla (12 %). Näistä yleisin oli muun alan ylempi korkeakoulututkinto (5 %). Eli kaiken kaikkiaan vastaajista reilu kolmasosa (35 %) oli suorittanut ylempään korkeakoulututkinnon joko taidealalla tai jollain muulla alalla. Muun kuin taidealan ylimmät korkeakoulututkinnot olivat tyypillisimpiä kirjallisuuden alalla (kirjailijat, kaunokirjallisuuden kääntäjät, näytelmäkirjailijat, käsikirjoittajat).

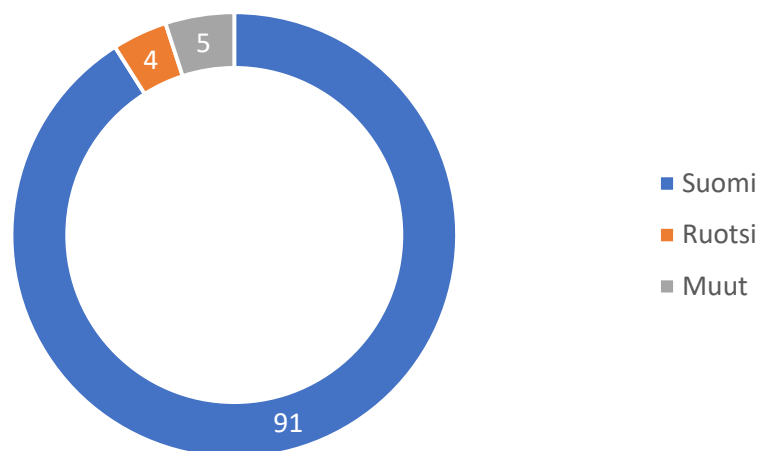
Taidealan koulutusta (ylin koulutusaste) oli siis kaiken kaikkiaan 84 prosentilla ja muuta kuin taidealan koulutusta 12 prosentilla vastaajista. Ammatillinen tutkinto puuttui ainoastaan 4 prosentilta vastaajista. Ylempi korkeakoulututkinto (taideala ja muut alat) oli kaiken kaikkiaan 35 prosentilla vastaajista.

KUVIO 3. Vastaajien (%) koulutustaso (ylin aste)

Vastaajista 91 prosenttia oli äidinkieltään suomenkielisiä ja 4 prosenttia ruotsinkielisiä. Näiden lisäksi vastaajien joukossa oli 5 prosenttia vieraskielisiä. (Kuvio 4.) Vieraskielisten yleisimmät kielet olivat englanti, kiina, espanja ja venäjä.

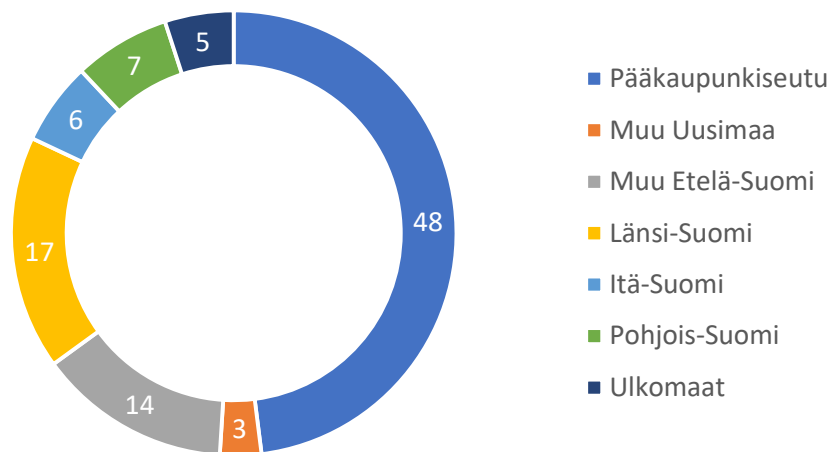
Äidinkieltään nuoret taiteentekijät poikkeavat vanhemman ikäpolven taiteentekijöistä, sillä ruotsinkielisten osuus on vanhempien joukossa vieraskielisiä suurempi. Suomessa taiteilijoiden äidinkieleen perustuvat jakaumat ovat olleet melko stabiileja vuosikymmenten ajan. Tämä näkyy sekä valtion apurahan hakijoita (Taiteen keskustoimikunta; Taiteen edistämiskeskus) että Taiteilijan asema-tutkimuksen aineistoja tarkasteltaessa. Ainoastaan vieraskielisten osuus on hieman noussut 2000-luvun mittaan.

KUVIO 4. Vastaajien (%) äidinkieli

Vastaajista lähes puolet (48 %) asui pääkaupunkiseudulla. Seuraavaksi suurin osuus vastaajia asui Länsi-Suomessa (17 %), muualla Etelä-Suomessa (14 %) ja Pohjois-Suomessa (7 %). Itä-Suomessa vastaajista asui 6 prosenttia. Kaiken kaikkiaan 5 prosenttia vastaajista asui ulkomailla.¹⁰ (Kuvio 5.)

Pääkaupunkiseudulle keskittyneimpiä taiteentekijöitä olivat muotoilijat sekä audiovisuaalisilla aloilla ja musiikin alalla toimivat. Visuaalisilla taiteenaloilla ja kirjallisuuden alalla toimivista taas pienin osuus asui pääkaupunkiseudulla.

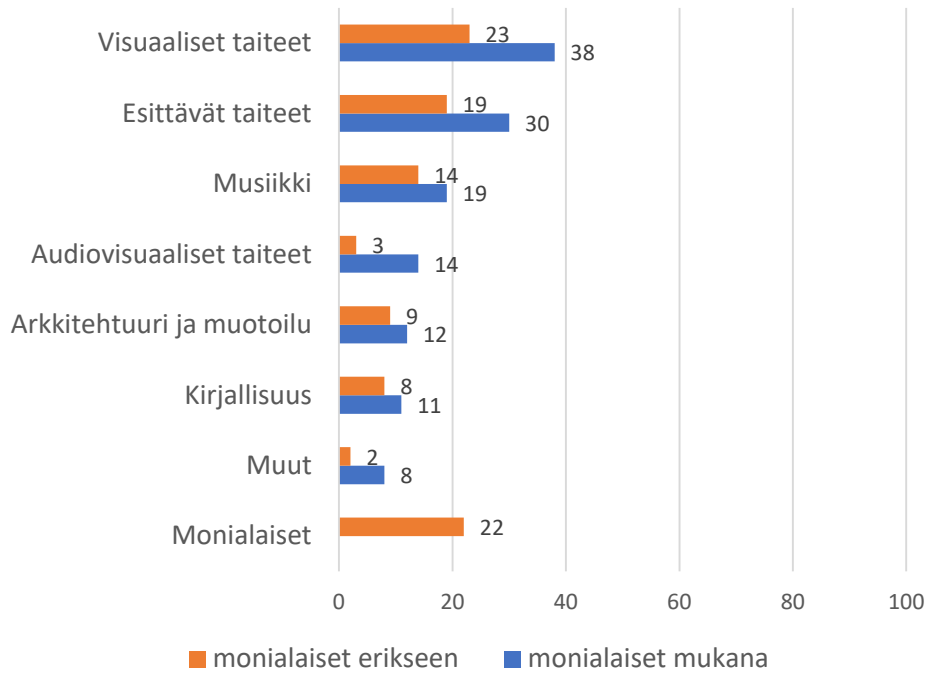
KUVIO 5. Vastaajien (%) asuinpaikka

Vastaajat edustivat laajasti eri taiteenaloja (kuvio 6). Luokittelu perustuu valtion taidetoimikuntajakoon, joka on ollut toimikuntalaitoksen käytössä vuodesta 2013 alkaen. Suurin osuus vastaajista edusti visuaalisia taiteita (23 %), mutta myös monialaisia (22 %) taiteentekijöitä joukossa oli paljon. Esittävien taiteiden alalla toimivia

¹⁰ Pääkaupunkiseutu: Helsinki, Espoo, Kauniainen, Vantaa. Muu Uusimaa: Uudenmaan maakunta ilman pääkaupunkiseutua. Muu Etelä-Suomi: Etelä-Karjala, Kanta-Häme, Kymenlaakso, Päijät-Häme. Itä-Suomi: Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo. Länsi-Suomi: Satakunta, Varsinais-Suomi, Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Ahvenanmaa. Pohjois-Suomi: Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa, Lappi.

oli lähes viidesosa (19 %) ja musiikin alalla toimivia 14 prosenttia. Vähiten vastaajia (3 %) toimi audiovisuaalisilla taiteenaloilla.¹¹ (Kuvio 6.)

Koska monialaisten ryhmä (22 %) oli niin suuri, on tärkeää tietää, mistä taiteenaloista monialaisuus koostuu. Jos monialaisten taiteenalat otetaan mukaan, visuaalisilla taiteenaloilla toimivien joukkoon kuului 38 prosenttia vastaajista. Esittäviä taiteenaloja edustavien taiteentekijöiden osuus nousi 30 prosenttiin, musiikin 19 prosenttiin ja audiovisuaalisia taiteenaloja edustavien osuus 14 prosenttiin. (Kuvio 6.)

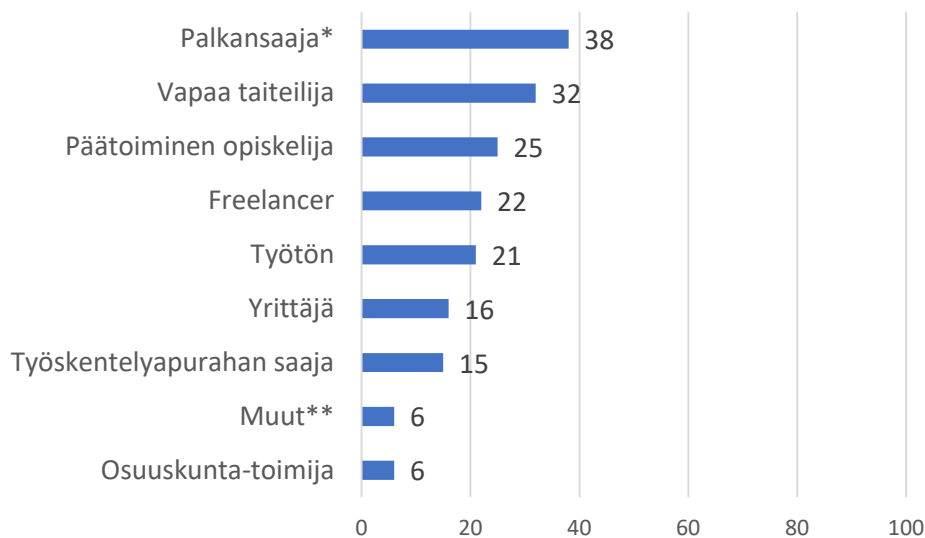
KUVIO 6. Vastaajien (%) taiteenalat

Vastaajien työmarkkina-asetat olivat hyvin moninaiset, päällekkäisiä ammattiasemia oli paljon. Suurin yksittäinen ryhmä olivat palkansaajat. Lähes 40 prosenttia vastaajista toimi pääasiallisesti tai osittain palkansaajina (38 %). (Kuvio 7.) Tässä kategoriassa mukana ovat siis sekä kokoaikaiset että osa-aikaiset ja myös sekä vakinaiset että määräaikaiset. Palkansaajista suurin ryhmä olivat osa-aikaiset määräaikaiset palkansaajat ja pienin ryhmä kokoaikaiset vakinaiset palkansaajat.

¹¹ Arkkitehtuuri- ja muotoilutoimikunta: arkkitehtuuri, muotoilu; Audiovisuaalisten taiteiden toimikunta: elokuvataide, mediataide, valo- ja äänitaide; Kirjallisuustoimikunta: kirjallisuus, taidejournalismi; Visuaalisten taiteiden toimikunta: kuvataide, kuvitus ja sarjakuva, valokuvataide, ympäristötaide; Musiikkitoimikunta: musiikki; Esittävien taiteiden toimikunta: näyttämötaide, performanssi- ja esitystaide, sirkustaide, tanssitaide. Lisäksi Taiteen edistämiskeskuksessa on Taiteen moninaisuuden ja liikkuvuuden toimikunta.

Vapaina taiteilijoina (32 %) toimivia oli lähes kolmannes, freelancereina toimivia 22 prosenttia, yrittäjinä toimivia 16 prosenttia ja osuuskunta-muotoisesti toimivia 6 prosenttia.¹² Perinteisen työllisten kategorian ulkopuolella toimivista suurin ryhmä oli päätoimiset opiskelijat (25 %), joita oli neljännes kaikista vastaajista. Työskentelyapurahan saajia oli 15 prosenttia ja työttömiä 21 prosenttia. Muita eli pääasiassa vanhempainvapaalla olevia oli 6 prosenttia vastaajista. (Kuvio 7.)

Kuviossa 7 esitetyt työmarkkina-asemaa koskevat tiedot eivät koske vain taiteilija-ammattia tai taiteellista työtä. Työmarkkina-asemaa koskeva tieto liittyy myös muihin töihin, joita vastaajalla oli.

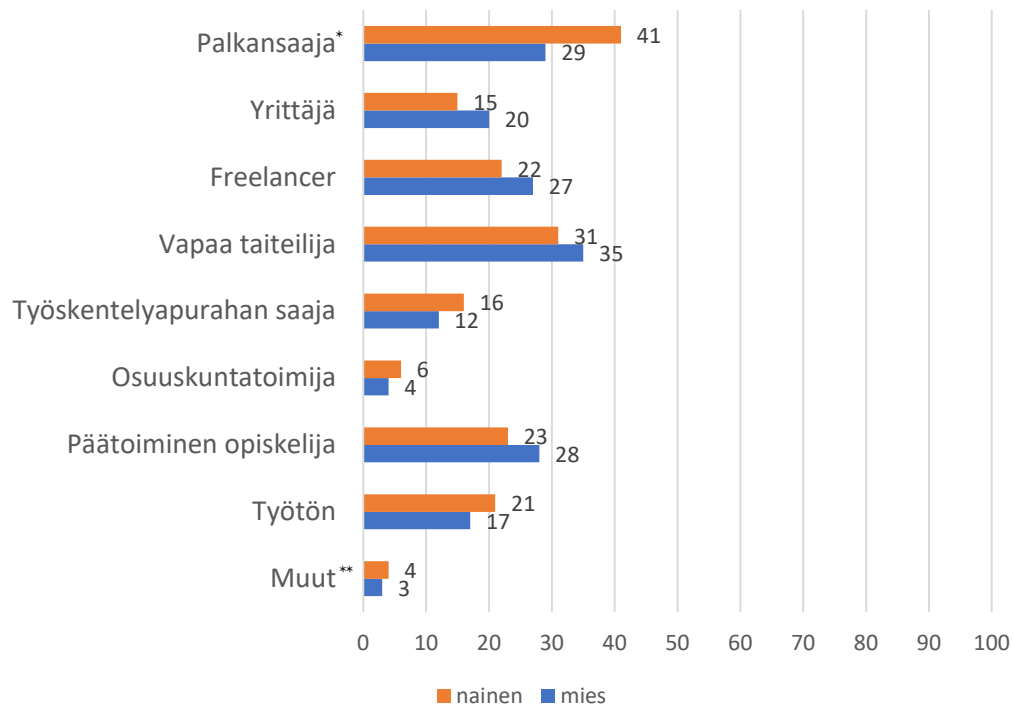
* Kokoaikaiset, osa-aikaiset ja vakinaiset, määräaikaiset.

** Vanhempainvapaalla, työvoimapolitiisessa koulutuksessa, eläkkeellä, varusmies- tai siviilipalveluksessa, muut

KUVIO 7. Vastaajien (%) työmarkkina-asetat (päällekkäisiä, useita samanaikaisia)

Vastaajien työmarkkina-asetajakaumaan vaikutti merkittävästi sukupuoli. Kuviosta 8 voidaan havaita, että naisista (41 %) merkittävästi suurempi osuus toimi palkansaajina kuin miehistä (29 %). Miehistä yrittäjänä (20 %) ja freelancerina (27 %) toimi suurempi osuus kuin naisista. Työttömyys oli naisilla (21 %) hieman yleisempää kuin miehillä (17 %). Muunsukupuoliset ja vastaajat, joiden sukupuoli ei ole tiedossa, eivät ole vertailussa mukana, koska ryhmät olivat niin pieniä.

¹² Vapaalla taiteilijalla tarkoitetaan henkilöä, joka pääsääntöisesti tekee taiteellista työtä ilman työsuhdetta, toimeksiantoja tai tilauksia.

* Kokoaikaiset, osa-aikaiset ja vakinaiset, määräaikaiset.

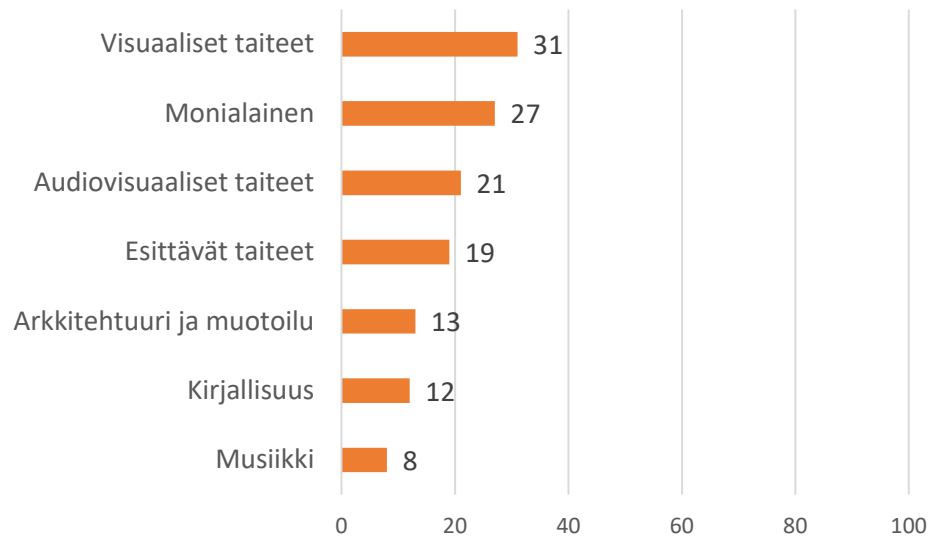
** Vanhempainvapaalla, työvoimapolitiisessa koulutuksessa, eläkkeellä, varusmies- tai siviilipalveluksessa, muut.

KUVIO 8. Vastaajien (%) työmarkkina-asetat (päällekkäisiä, useita samanaikaisia) sukupuolen mukaan

Työmarkkina-asema vaihteli myös taiteenalan mukaan. Palkansaajissa oli eniten musiikin ja esittävien taiteiden alojen toimijoita, yrittäjissä taas muotoilijoita ja musiikin alalla toimijoita. Osuuskuntatoimijoissa oli eniten audiovisuaalisilla aloilla toimivia. Freelancereina toimivia oli paljon esittävien taiteiden aloilla. Työskentelyapurahan saajissa olivat kirjailijat suurimpana ryhmänä ja päätoimisissa opiskelijoissa muotoilijat ja musiikin alalla toimivat. Työttömyys oli yleisintä visuaalisten taiteiden aloilla (31 %) ja vähäisintä työttömyys oli musiikin alalla (8 %)¹³ (kuvio 9). Kaiken kaikkiaan työttömyys on taiteentekijöille suurempi ongelma kuin väestölle keskimäärin.¹⁴

13 Luvut vastaavat hyvin myös Tilastokeskuksen Sijoittumispalveluiden tietoja tutkinnon suorittaneiden pääasiallisesta toiminnasta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Esimerkiksi työttömyys on yleisempää kuvataiteen alan tutkinnon suorittaneilla kuin musiikin alan tutkinnon suorittaneilla.

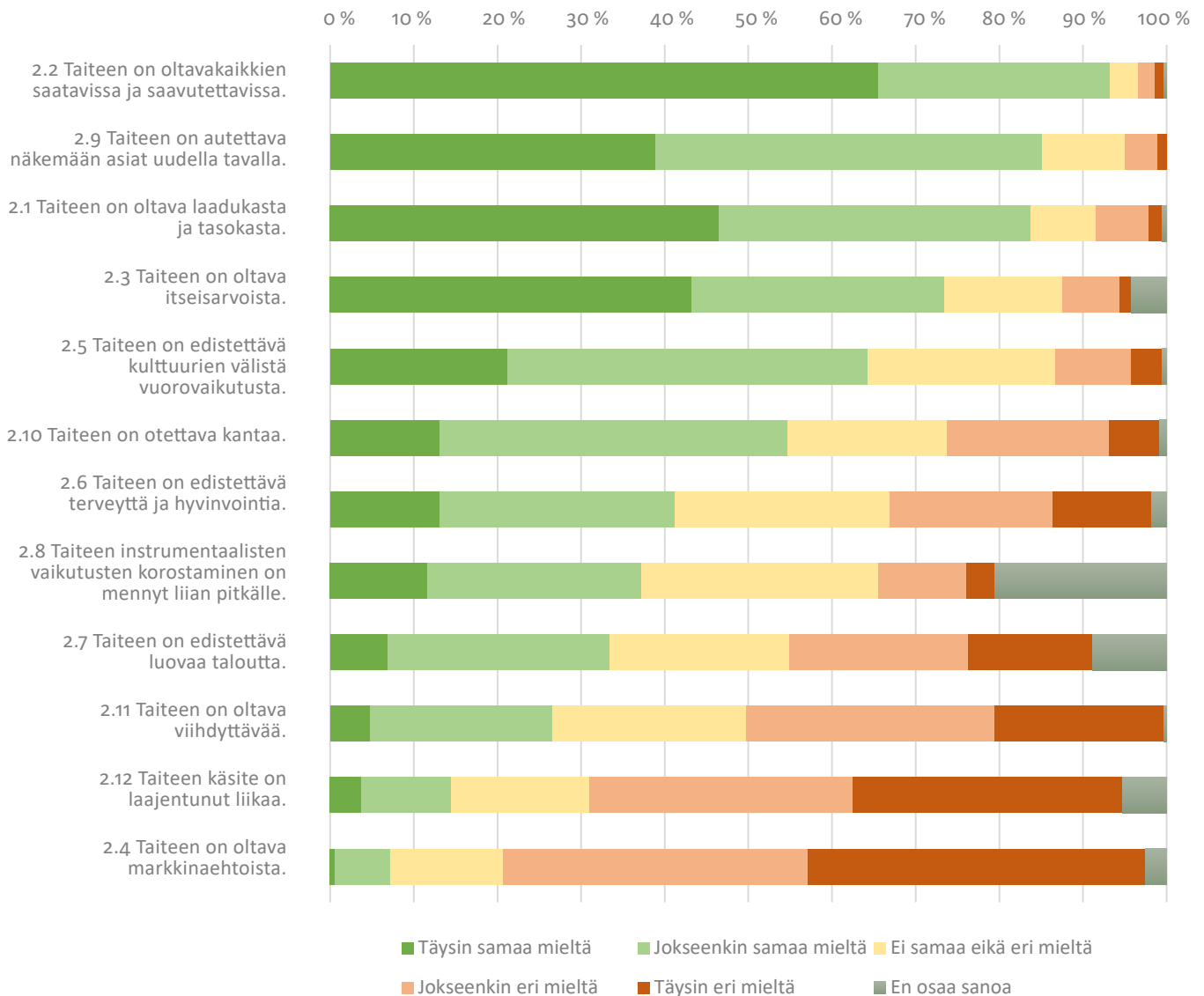
14 Joulukuun 2017 työttömyysaste 8,4 prosenttia. Lähde: Tilastokeskus.

KUVIO 9. Vastaajien (%) työttömyys

TAITEELLA TULEE OLLA VAPAAUS OLLA SITÄ MITÄ SE ON – ITSEISARVO EI SULJE POIS TAITEEN SOVELLETTAVUUTTA

Näkemykset taiteen ominaispiirteistä olivat pääpiirteissään epäröiviä. Ajatus, että taiteen tulisi olla jotain erityistä ollakseen taidetta, ei saa selkeätä hyväksyntää. Tavallisin avovastauksissa esille tuleva vastaväite on, että taide voi olla jotain tiettyä, mutta se saattaa myös olla jotain muuta. Näin ollen on taiteen vapaus olla, mitä on, tärkein lähtökohta myös tämän barometrin vastauksissa.

KUVIO 10. Vastaajien näkemykset taiteen ominaispiirteistä

Taiteen ei itsessään pidä olla mitään. Taide on taidetta ja täydellistä sellaisenaan. Taide määrittää aina itse itsensä.

Taide voi ja saa mielellään edistää kaikkia yllä mainittuja. Mutta kun kysymys kuuluu 'on oltava/edistettävä' on automaattinen vastaukseni ei.

Ei ole yhtä taidetta, joka kulkee kysymysten tarjoamiin velvoittaviin käsitteisiin nähden aina yhtä ja samaa raidetta. Oma tekemistäni en löytänyt kovin hyvin mistään näistä väittämistä.

Taide voi olla kantaaottavaa, viihdyttävää jne., mutta sen ei tarvitse olla. Taidetta pitää olla yhtä monta erilaisia variaatioita, kuin on sen tekijöitä.

Art has its own way. However I think there has to be some sort of mastery to it. Some experience to be an artist.

Kuulostaa, että osa kysymyksistä on kirjoittanut henkilö, jolla ei ole mitään taustaa taiteen tekemisessä. Osa kysymyksistä voisi heittää johonkin palvelumuotoilu-lomakkeeseen.

Taiteen ominaispiirteitä koskevista väittämistä kannatettiin eniten ajatusta, että taiteen on oltava kaikkien saatavissa ja saavutettavissa. Yli 90 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä tämän väitteen kanssa. Saatavuus ja saavutettavuus sisälsi monen vastaajan mielestä myös jokaisen oikeuden tulkita itse, mitä taiteeksi valitsee.

Taide saisi olla lähestyttävää, ei elitististä. Ei taidetta taiteilijoilta toisille taiteilijoille.

Konst är väldigt abstrakt och det skall hållas abstrakt på det viset att det inte skall finnas en grupp konstlitter som är dom enda som kan förstå sig på konst. Alla skall kunna få analysera på ett personligt sätt vad konst betyder och vad man anser vara konst. Det finns ingen som kan argumentera bort vad en individ anser är konst för en själv.

Taiteen käsite on niin laaja, että on vaikeaa ottaa kantaa näihin väitteisiin. Kuitenkin mielestäni taiteen pitäisi olla vapaa ns. rahanteosta ja sen pitää olla saatavissa sukupuoleen, rotuun ja vaurauteen yms. katsomatta.

Taiteen pitäisi olla jokaiselle mahdollisuus toteuttaa itseään, siinä missä sitä yleensä pidetään vain ammattilaisten lahjakkaiden taiteilijoiden oikeutena. Taiteen tekeminen kuuluu kaikille niin kuin taiteen näkeminenkin. Taiteen tekemiseen ja itseilmaisuuksiin pitäisi kannustaa ja tuloksien odottaminen taiteelta poistaa. Tulkintoja on niin monia kuin on alitajuntojakin.

Toiseksi tärkeimpänä taiteen ominaispiirteenä nähtiin kyky ja pyrkimys saada katsoja näkemään asioita uudella tavalla. Yli 85 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa. Kuitenkaan tämä ei suoraan tarkoita, että taiteen tulisi ohjata johonkin erityiseen suuntaan. Vain 38 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että taiteen olisi otettava kantaa.

Minulle on ongelmallista, jos aluksi ajattelen, että otan kantaa johonkin ja teen teoksen palvelemaan ko. tarkoitusta. Ei tule välttämättä taidetta.

Taide ottaa aina kantaa, vaikkei kyse olisi suurista vastakkainasetteluista. Taiteen välityksellä taiteilija tuo esiin elämästä jotakin, joka on hänen mielestään korostamisen arvoista. Se on tietynlainen kannanotto.

Kauniit kukkakuvat voivat olla esim. kannanotto keskittyä positiiviseen, päästää irti ikävistä kokemuksista, viesti henkisestä kasvusta jne.

En koe, että taiteen täytyy ottaa kantaa näkyvästi ja selkeästi, vaan se voi avata ajatuksia uudelle. Taide voi esim. ottaa kantaa vasta kauan teoksen kokemisen jälkeen, kun teos sulautuu osaksi kokijansa kokemusmaailmaa.

Taide ottaa aina kantaa. Kaikki julkisesti tehty tai sanottu on kannanotto, samoin sanomatta tai tekemättä jättäminen.

Näen, että taiteilijan velvollisuus on pitää silmät auki yhteiskuntaan ja olla tietoinen teostensa eetoksesta, mutta kantaaottavuuden vaatimusta en taiteeseen liittäisi.

Taiteen tulisi ottaa kantaa ja luoda maailmasta parempi paikka, eikä sen pitäisi joutua tekemään sitä talouden ehdoilla. Taiteen ei tule aina viihdyttää, vaan se voi ravistella katsojaa myös hyvin epämiellyttävällä tavalla.

Näkemykset taiteen laadusta ja tasokkuudesta poikkesivat edellisen barometrikselyn tuloksista. Tällä kertaa 20 prosenttiyksikköä harvempi vastaajista oli täysin samaa mieltä laadun ja tasokkuuden ensisijaisesta merkityksestä. Avovastauksissa vastaajat nostivatkin esille laadun määrittelyn ongelmat. Todettiin myös, että suhtautuminen saavutettavuuteen saattaa vaikuttaa siihen, miten myös laatuun ja tasokkuuteen suhtaudutaan.

Frågan om konstens kvalitet är väldigt problematisk. Vad är kvalitet i första hand? Ett gediget handarbete? Eller mäterlig kontroll av det egna mediet? God kvalitet kan mycket väl höja ett arbetes värde, men samtidigt kan kvalitet inte vara ett egenvärde som konst evalueras igenom.

Taiteen laadun ja tasokkuuden arviointiin on liian usein yhdistynyt moraalisia tuntoja, skandaalikäryä, brändinrakennusta tai arvioijan henkilökohtaista makua.

Koska taiteen on oltava kaikkien saavutettavissa ei voi aina odottaa korkeaa tulosta. Toisinaan taide ei ota kantaa tai ole viihdyttävää, mutta sillä on silti valtava merkitys yksilön tai yhteisön hyvinvointiin ja sitä kautta se tukee ja palvelee toimivaa yhteiskuntaa.

Taiteen laatu on hyvä ja arvostettava asia, mutta muidenkin kuin huipputaso tekijöiden tulee saada luoda ja esittää taidetta.

Ainoastaan laatu esimerkiksi taiteen rahoituksen kriteerinä on kyseenalainen, koska kaikkien lähtökohdat ja pyrkimykset tuottaa 'laadukasta' taidetta eivät ole samat.

Taso ja laatu ei välttämättä ole lopputuloksen tasokkuutta ja laadukkuutta; taide voi olla myös välineenä tasokasta ja laadukasta.

Ei kaiken taiteen tarvitse olla laadukasta. Myös harrastelijoilla on paikkansa.

Modernismin ajalta peräisin oleva vaatimus taiteen itseisarvosta, taidetta taiteen vuoksi, on perinteisesti aseteltu vastakkain taiteen välineellistämisen, sen instrumentalisoinnin, kanssa.

Vaikka 74 prosenttia vastaajista korosti taiteen itseisarvon merkitystä, perinteinen vastakkainasettelu (itseisarvo vs. instrumentaaliset arvot/sovellettavuus) asetettiin monissa avovastauksissa kyseenalaiseksi. Lähes puolet vastaajista ei ottanut lainkaan kantaa siihen, korostetaanko taiteen instrumentaalisia vaikutuksia liikaa.

Taiteen on oltava lähtökohtaisesti itseisarvoista ja vapaata, mutta sen tullessa luoduksi ja havaittavaksi se saa joka tapauksessa joitain muitakin arvoja, kuten viihdyttävyyttä ja hyvinvointivaikutuksia. Nämä eivät kuitenkaan pitäisi olla ainoa syy tehdä ja tukea taidetta, vaan taiteen positiivisia sivuvaikutuksia. Taide ei voi olla täysin vapaa ympäröivän yhteiskunnan ilmiöiden vaikutuksista.

Taide ei voi olla täysin markkinaehtoista. Markkinat pyrkivät tuottamaan asioita mahdollisimman pienillä kustannuksilla mahdollisimman monelle. Taiteen keskiössä on nimenomaan luovuus ja persoonallisuus, jotka istuvat huonosti massatuotantoon. Kokonaan ei kaupallisuutta tarvitse sulkea pois, mutta taiteen ydintehtävä ei ole taloudellinen.

Taide saa olla itseisarvoista tai olla olematta – itse haluaisin nähdä sellaisenkin taiteen, jolla on instrumentaalisia vaikutuksia, taiteena.

Päinvastoin, taiteen itseisarvo on korostunut liikaa.

Taidetta rahoittaessa markkinaehtoisuus on hyvä ottaa huomioon. Taide ei ole siinä mielessä itseisarvo, että sitä olisi järkeä tukea vain pienien piirien iloksi.

Taiteella on useita merkityksiä ja tarkoituksia, esimerkiksi hyvinvointinäkökulma ei sulje pois taiteen itseisarvoista merkitystä.

Taiteen itseisarvo on tärkeää, mutta samalla toivoo, että taide voisi olla huokoisemmassa suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan ja sen aktiivisiin kriiseihin. Taidetta ei kuitenkaan voi pakottaa 'vaikuttamaan', varsinkaan ylhäältä käsin.

Taiteen itseisarvoisuus on taiteen autonomisuuden tueksi laadittu fiktio, joka ei kestä tarkempaa tarkastelua. Taide on väistämättä alisteinen lukuisille arvoille, kuten esteelliselle, eettiselle, historialliselle tai uskonnolliselle arvolle ja taiteen arvo taiteena on näiden arvojen kokoojakäsite. Jotta taide toteuttaisi arvojaan, taiteeseen on suhtauduttava kuin se olisi itseisarvoista.

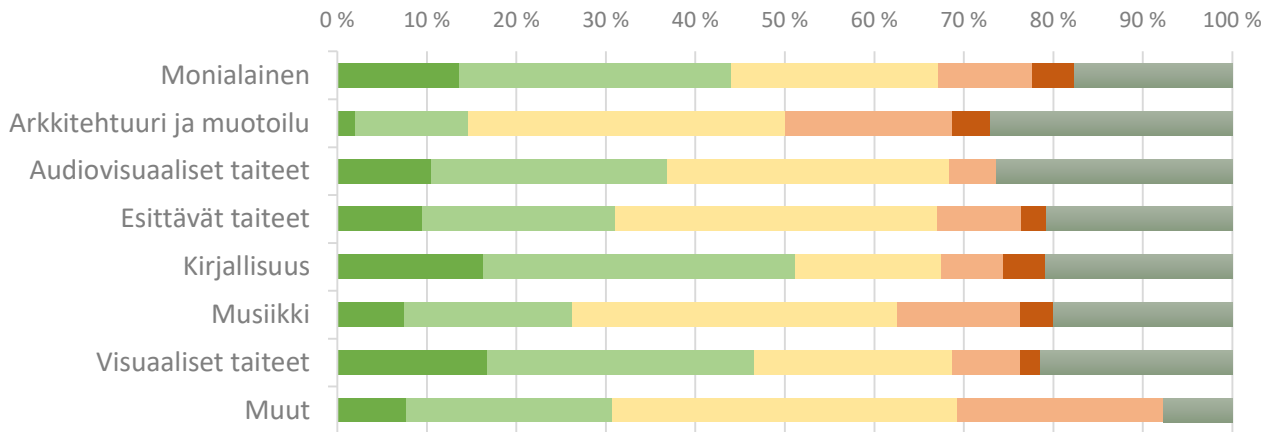
Taiteelle taiteena voi olla lukuisia sille sisäisiä vaikutuksia ja arvoja. Silti usein esimerkiksi haettaessa taitelijoita hankkeisiin ja virkakielessä taiteen arvo taiteena jää muiden tavoitteiden jalkoihin ja taiteen instrumentaalisten vaikutusten korostaminen on todellakin mennyt liian pitkälle.

Olisi mukavaa, jos taidetta ei tehtäisi vain taiteen vuoksi. Olen todellakin sitä mieltä, että käsitetaide on esimerkiksi laajentunut liikaa.

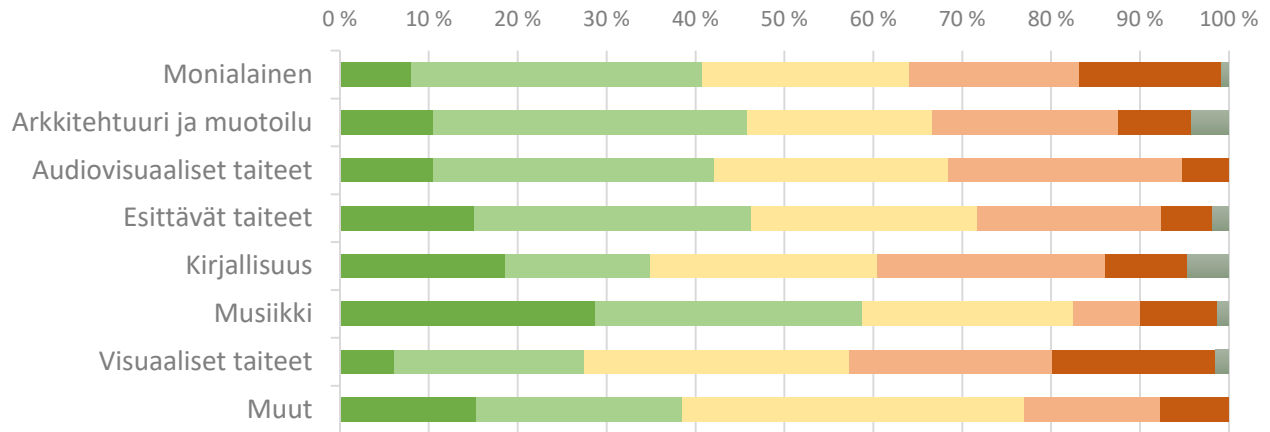
Taiteen tehtävä on hengittää ympärillä olevaa. Tehdä tilaa ihmisten ajatuksiin ja kokemuksiin ympäröivästä, itsestä, toisista, sekä ikuisista teemoista että päivän polttavista aiheista. Taiteella voi olla merkittävää välinearvoa monessa prosessissa, eikä ole tarkoituksen mukaista arvottaa taiteen itseisarvon ja välinearvon välillä.

Taiteenaloittain tarkasteltuna voitiin havaita, että kirjailijat ja visuaalisten taiteiden aloilla toimivat vastustivat eniten taiteen instrumentaalisten vaikutusten korostamista. Musiikin alalla toimivat tukivat eniten ajatusta taiteesta terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Muotoilun ja arkkitehtuurin alalla tuettiin yleisimmin taiteen tehtävää luovan talouden edistäjänä. (Kuvio 11.)

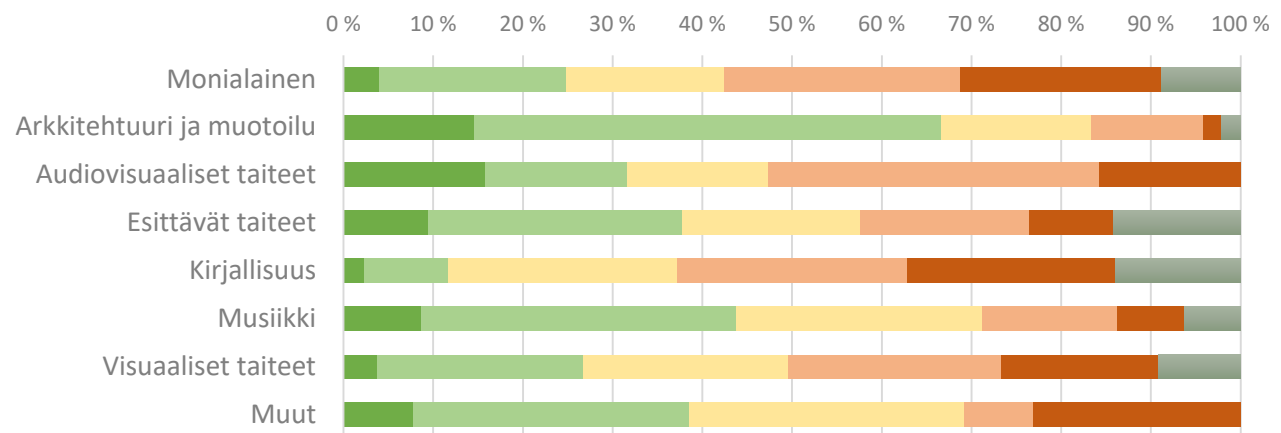
Taiteen instrumentaalisten vaikutusten korostaminen on mennyt liian pitkälle

Taiteen on edistettävä terveyttä ja hyvinvointia

Taiteen on edistettävä luovaa taloutta

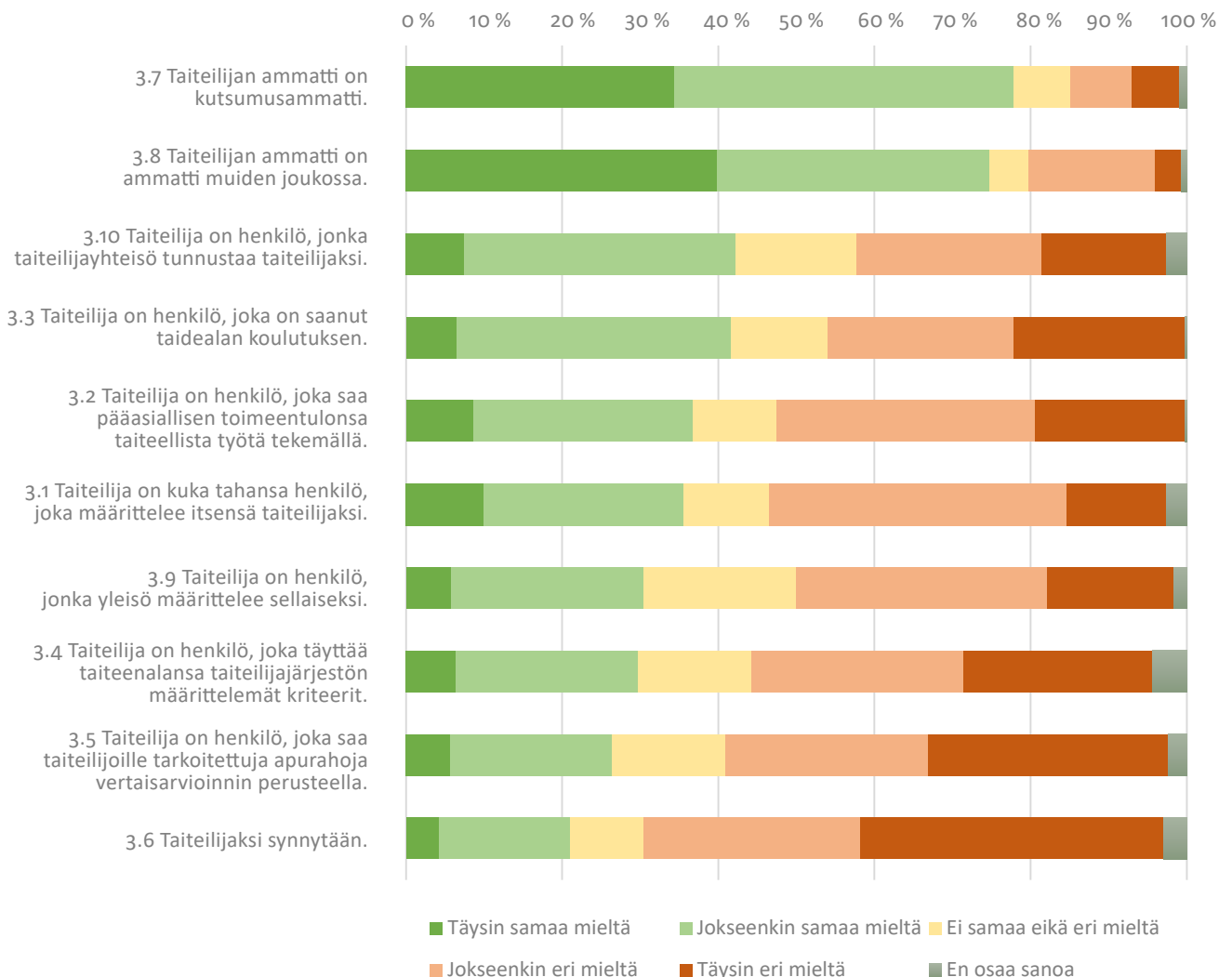

■ Täysin samaa mieltä
 ■ Jokseenkin samaa mieltä
 ■ Ei samaa eikä eri mieltä
■ Jokseenkin eri mieltä
 ■ Täysin eri mieltä
 ■ En osaa sanoa

KUVIO II. Vastaajien näkemyksiä taiteen ominaispiirteistä taiteenaloittain

TAITEILIJUUS ON SEKÄ KUTSUMUSAMMATTI ETTÄ AMMATTI MUIDEN AMMATTIEN JOUKOSSA

Tärkeimmiksi taiteilijuuden määrittelyssä nousivat tässä barometrissa väitteet, jossa taiteilijuus nähdään ammattina. Se, mitä ammattimaisuudella tarkoitetaan, jää kuitenkin kiinnostavalla tavalla ristiriitaiseksi. 78 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että taiteilijan ammatti on kutsumusammatti. Lähes samalla mitalla (75 %), jopa hieman vahvemmin täysin samaa mieltä oltiin siitä, että taiteilijan ammatti on ammatti muiden ammattien joukossa. Näin ollen taiteilijuus on sekä erityinen ammatti että rinnastettavissa kaikkiin muihin ammatteihin.

KUVIO 12. Vastaajien näkemykset taiteilijuudesta

Miten tulisi ymmärtää kutsumusammatti, johon on sisäänrakennettu työn vaatimuksen ja palkkion epäsuhta, suhteessa muihin ammatteihin, joissa pätevyystaso, työpanos ja palkkio periaatteessa kulkevat rinnakkain?¹⁵

Avovastauksiin nojaten voidaan tulkita, että taiteilijaksi ei tulla ilman, että on erityinen henkilökohtainen kutsumus taiteen tekemiseen. Tämä on lähtökohtainen kriteeri. Sen lisäksi on kasvettava tekijänä, kouluttauduttava saadakseen osaamiselle työkalut sekä ammattimaistuttava suhteessa taiteilijayhteisöön ja yleisöön.

Taiteilijan ammattiin kuitenkin lähtökohtaisesti kasvetaan, ja siihen vaikuttaa henkilön oman kiinnostuksen lisäksi ympäristön kannustus ja tarjolla olevat mahdollisuudet paneutua taiteeseen.

Taiteilijuuden määrittäminen on aina monimutkainen sosiaalinen prosessi. Sille on keinotekoisia asettaa tiettyjä ehdottomia kriteerejä. Itse pidän olennaisena tiettyä taiteilijalle ominaista asennetta tekemiseen, luovuutta, päämäärätietoisuutta, omistautuneisuutta ja kykyä tuoda jotain uutta omalle taiteen kentälle.

Taiteilija tarvitsee ehdottomasti sekä taitoa ja näkemystä että kutsumusta. Kutsumusta ei voi opiskella, mutta taitoa ja näkemystä voi. Itseoppiminen on joillekin harvoille mahdollinen reitti hyvän taiteen tuottamiseen, mutta useimmille se on laadukas taidekoulutus. Koulutus auttaa myös verkostoitumaan taiteilijoista kiinnostuneiden tabojen kanssa. Ihminen voi kouluttautua taidealalta, mutta päätyä sitten tekemään työkseen jotain muuta, kuten opettamaan. Taiteilijuuden ei tarvitse olla päätoimista, mutta ollakseen ammatti, sitä täytyy harjoittaa myös elannon hankkimiseksi. Taidetta voi toki myös harrastaa omaksi ilokseen.

Taiteilijuus on monisyinen kenttä, joka ei ole määriteltävissä vain yhden näkökulman kautta. Samoin taiteilijaksi ei synnytä ja tietenkin mukana on kutsumusammattin piirteitä, mutta samalla tämä on aika vaarallinen näkökulma.

Kutsumusammatti ei välttämättä tarkoita muuta kuin sitä, että tekee työtänsä vaikkei siitä maksettaisi kunnollista palkkaa.

15 Kutsumusammatti vaatii sanakirjan mukaan harjoittajaltaan erityistä kutsumusta, ja usein palkka ja työnkuva eivät kohtaa. Taiteilijan lisäksi tätä käsitettä on käytetty mm. pappien, lääkärien ja sairaanhoitajien yhteydessä, mutta keskusteluissa mikä tahansa ammatti voidaan kokea kutsumukseksi. Kutsumuksessa yhdistyvät joidenkin näkemysten mukaan missio (tarkoitus ja tehtävä) ja passio (intohimo ja kärsimys). Kts. mm. <https://fi.wiktionary.org/wiki/kutsumusammatti>, <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/kutsumus-kasvaa-haaveista-ja-haavois-1>

Taiteilijakoulutus on oleellinen osa taiteilijaksi tulemisessa mutta ei sinänsä takaa taiteilijuutta. Myöskään taloudellista toimeentuloa, apurahojen saamista tai menestymistä kaupallisilla markkinoilla ei pidetä sellaisenaan riittävinä taiteilijuuden kriteereinä. Monelle vastaajista taiteilijajärjestöjen jäsenyysskään ei ole taiteilijuuden riittävä tae. Tämä poikkeaa perinteisestä yleisestä näkemyksestä, jonka mukaan järjestöjäsenyys on ollut usein laadun ja osaamisen kriteeri.

Edelleenkin, ei voi sanoa, että taiteilija on jonkinlainen, koska jokainen taiteilija on yksilö. Eri kriteerit pätevät eri taiteilijoihin.

Taiteilijaksi voidaan määritellä henkilö, jolla on joko alan koulutus tai tarvittava soveltava työkokemus/ taidonnäytteitä osaamisestaan.

Taiteilija ja urheilija ovat aika samanlaisia tässä suhteessa.

3.5 apurahan saanut henkilö on ehdottomasti taiteilija, mutta se ei tarkoita että ilman apurahaa jäänyt taiteilija olisi vähemmän taiteilija. 3.3 taiteilijan koulutuksen saanut henkilö ei välttämättä päädy harjoittamaan taiteilijan ammattia. 3.4 ammattijärjestöjen hyväksymä jäsen mitä todennäköisimmin on ammattimainen taiteilija, kun taas moni harrastelijamaisesti toimiva taiteilijaksi itseään kutsuva ei kuitenkaan täytä mielestäni ammattitaiteilijan kriteereitä (3.1). 3.8 taiteilijan ammatti on toisaalta kuten muutkin ammatit, toisaalta monista muista ammasteista täysin poikkeava, kutsumusammatti, jossa "säännöt" ja logiikka on erilainen muihin ammatteihin verrattuna.

Taiteilijaan liitetty myyttisyys on vanhanaikaista. Taiteilijuus ei vaadi välttämättä koulutusta, mutta taiteilijalla tulee olla jotain sanottavaa ja tekemisen laadun täyttää tietyt kriteerit.

Taiteilijajärjestöjen, koulutuksen ja vertaisarvioinnin perusteella määrittyvä taide ja taiteilijuus jäävät ummehtuneiksi ja sisänpäinlämpiäviksi ilmiöiksi, eräänlaiseksi hyvävelikerhoksi.

Being artist does not include social recognition rather being social behaviour.

Taiteilija on henkilö joka tunnustaa sen identiteetiksensä ja toteuttaa taidetta. Monet taiteilijat eivät ole elinaikanaan olleet tunnustettuja tai hyväksytyjä, ja tälläkin hetkellä monet tunnustetut taiteilijat eivät pysty elättämään itseään ja perheitään taiteellaan. Rahalla ei ole mitään tekemistä taiteilijuuden määritelmän kanssa, mutta itse tekemisellä sillä on suuri merkitys.

Taiteilija on monimutkainen käsite mutta silti ammatti. Ammatikseen taidetta tekevä ihminen on ammattitaiteilija samoin kuin putkitöitä ammatikseen tekevä putkimies on ammattilainen toisin kuin kotiansa remontoiva ihminen joka osaa putkimiehen töitä. Yleisö tai taiteilijayhteisö ei pysty kaikissa tapauksissa määrittelemään ammattilaisuutta sillä mieltymyksiä on monia ja käsityksiä taiteilijuudesta.

Taiteilijaksi voi päätyä monta reittiä ja ainakin monet yllämainituista seikoista tekevät taiteilijan. Taiteilija ei ole suojattu ammattinimike joten periaatteessa kenellä tahansa on oikeus määritellä itsensä taiteilijaksi. Taiteella eläminen ja taiteilijana toimiminen on erotettava toisistaan. Monet tekevät muita töitä saadakseen rahaa ja mahdollisuuksien mukaan tai jaksoittain taidetta. Taiteilijuus tai taiteilijan ammatti ei silti karise minnekään. Taiteen korkeatasoisella koulutuksella ja taiteilijajärjestöillä on vahva asema taiteen määrittelyssä. Taiteilijoita ja taiteilijuutta on monenlaista.

Taiteilijuuden ei useamman vastaajan mukaan tarvitse olla mitään pysyvää ja se saattaa nousta esille eri elämänvaiheessa. Taiteilijaksi voi itse itsensä määritellä, mutta jos ei käytä aikaansa taiteeseen, on outoa väittää olevansa taiteilija.

Mielestäni taiteilijaa ei voi määritellä koulutuksen, tunnustusten tai pääsääntöisten tulojen perusteella.

Taiteilija on taiteeseen ja luovuuteen kykenevä ja taipuvainen ilman ulkoisia määritteitä.

Taiteilija on jokainen, joka sisimmässään niin tuntee ja luo taidetta yleisön saataville. Hänen tekemänsä taiteen ammattimaisuutta voidaan toki arvioida erilaisin kriteerein. On harrastelijataiteilijoita ja ammattitaiteilijoita. Nykyään ammattitaiteilijat ovat yhä koulutetumpia, harva tulee pystymetsästä. Ja ehkäpä kirjallisuuden kohdalla teoksen julkaisu on eräänlainen rajapyykki. Toisaalta taas omakustannekin voi olla laadukkaampi kuin ison kustantamon rahastusmielessä rakennettu tuote. Luulen, että jos en itse olisi julkaisukynnystä ylittänyt kirjoittaja, niin en ajattelisi itseäni "oikeaksi" kirjailijaksi.

Mielestäni taiteilijuus on jossain määrin sisäsyntyistä. Taiteilijuus ei synny siitä, että ansaitsee elantonsa taiteella. Se on taiteen tekemistä, sitä että taide on jollain tapaa elinehto, intohimo, elämän tarkoitus.

When you feel that you're an artist, and can say it loud then you're an artist no matter what others would think. Becoming an artist is more personal thing, not depending on other people's opinion, school degree or cv.

Henkilö voi olla taiteilija, vaikka "taiteilijayhteisö" ei tunnustaisi hänen taidettaan. Taiteilijan ammatti poikkeaa muista ammateista tavalla, jota on vaikea määritellä; useimmiten taiteilijaksi ei ryhdytä rahan tai turvallisuuden takia, vaan ilmaisun tarpeesta ja tarpeesta saada yhteys yleisönsä. Taiteilija voi tehdä taidettaan myös "normaalin" päivätyön ohessa.

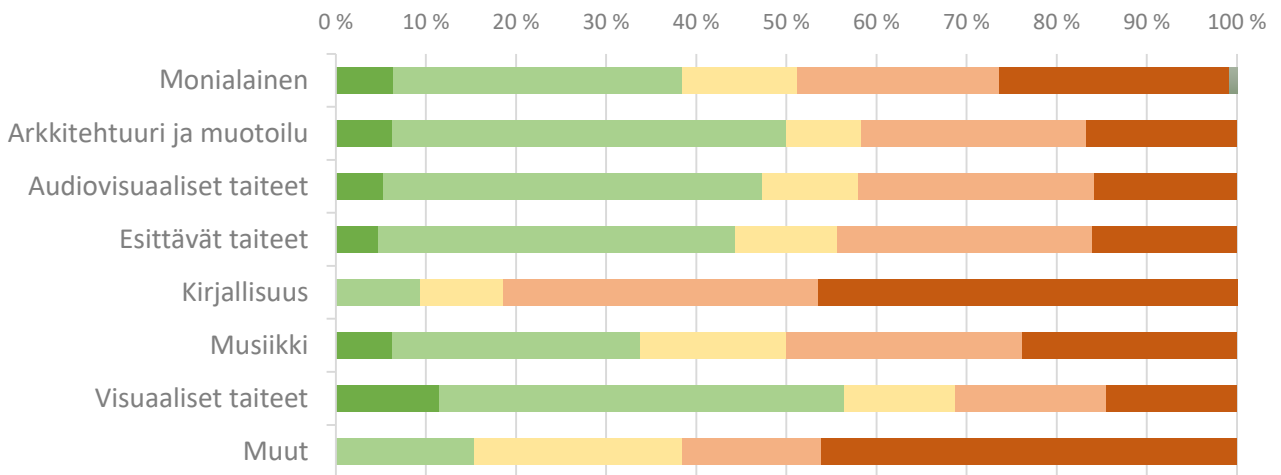
Periaatteessa ajattelen, että esim. koulutus ja työn sisältö määrittävät ammattitaiteilijuuden, mutta toisaalta mielestäni ihminen on sitä, miksi hän itsensä kulloinkin määrittelee riippumatta taustasta ja ulkopuolisista määritelmistä. Taiteilijuus voi myös muokkaantua ajan mukana, taiteilijuuden voi löytää itsestään esim. vanhuksena.

Taiteilija on henkilö, joka tekee taidetta. Taide määräytyy taiteilijan itsensä, ei yleisön, yhteisön, tai järjestöjen mukaan. Toki kirjailija ei ole kirjailija ilman kirjoja, mutta kirjailija on kirjailija, vaikka ei kuuluisi kirjailijaliittoon. Taidemaalari on taiteilija, vaikka ei olisi myynyt yhtään taideteosta yms.

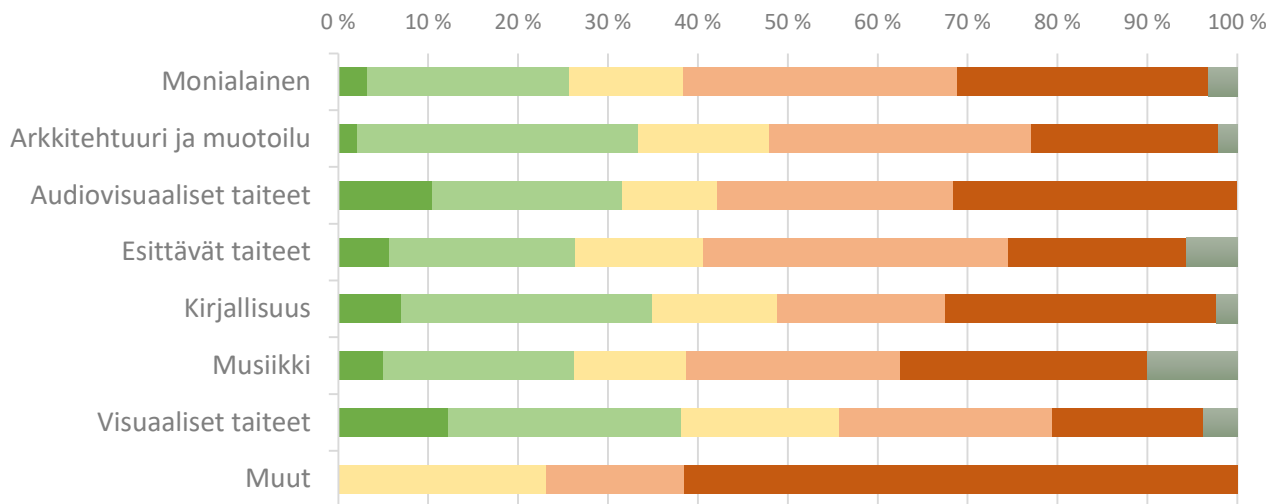
Näkisin, että ihminen joka laittaa aikansa ja energiansa taiteen tekemiseen on taiteilija, oli se sitten vertaisarvioinnissa hyväksyttyä tai ei. Ja sai siitä palkkaa tai ei, koulutuksella ei tässä kohtaa minusta ole merkitystä. Koulutuksesta saa työkaluja, mutta tekijyyttä se ei määritä. Mutta itsensä määrittely taiteilijaksi, jos käyttää aikansa johonkin muuhun, ei minusta riitä.

Taiteenaloittain tarkasteltuna näkemyksistä ei löydy suuria eroavaisuuksia. Näkemykset taidealan koulutuksen merkityksestä taiteilijuuteen kuitenkin korostuvat visuaalisten taiteiden aloilla samoin kuin näkemykset taiteilijajärjestöjen roolista taiteilijan määrittelemisessä. (Kuvio 13.)

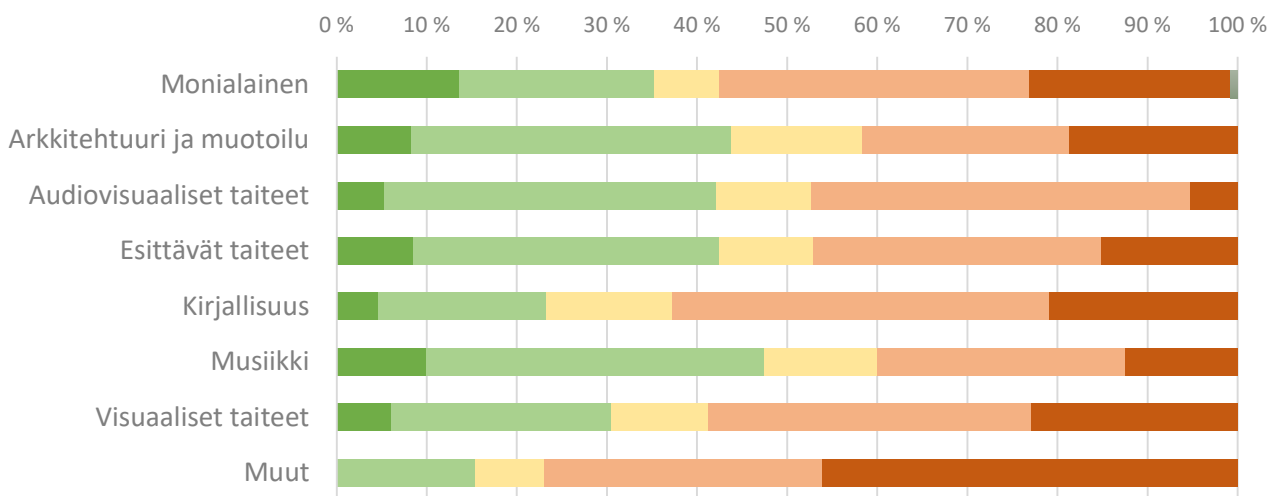
Taiteilija on henkilö, joka on saanut taidealan koulutuksen

Taiteilija on henkilö, joka täyttää taiteenalan taiteilijajärjestön määrittelemät kriteerit

Taiteilija on henkilö, joka saa pääasiallisen toimeentulonsa taiteellista työtä tekemällä

■ Täysin samaa mieltä
 ■ Jokseenkin samaa mieltä
 ■ Ei samaa eikä eri mieltä
■ Jokseenkin eri mieltä
 ■ Täysin eri mieltä
 ■ En osaa sanoa

KUVIO 13. Vastaajien näkemyksiä taiteilijuudesta taiteenaloittain

Vaikka kommenttiosiossa korostui taiteen tekeminen taiteilijan kriteerinä, taiteellisesta työstä saatu maksu sen sijaan ei noussut oleelliseksi kriteeriksi. Tämä liittyy ajatukseen taiteilijuudesta kutsumusammattina. Rahallisen korvauksen ja pääasiallisen toimeentulon merkitys taiteilijuudelle nousi muita taiteenaloja tärkeämmäksi arkkitehtuurin ja muotoilun, sekä myös musiikin alalla. (Kuvio 13.)

KOULUTUSSISÄLTÖJÄ TULISI KEHITTÄÄ MONIPUOLISEMMIKSI JA STRATEGISEMMIKSI

Nuorten taiteentekijöiden kokemukset koulutuksesta ovat vielä tuoreita. Osa vastaajista lukeutuu jopa edelleen opiskeleviin, sillä päätoimisia opiskelijoita oli vastaajista neljäsosa.

Koulutusta koskeva kysymyspatteristo kattoi kahdeksan koulutusta koskevaa väittämää sekä kommenttiosion. Työmarkkinoiden odotukset ja koulutuksen vaikutus työllistymiseen korostuvat nuorten vastauksissa. Vastaajat katsovat hyvin yleisesti (72 %) koulutuksen parantavan työsaantimahdollisuuksia. (Kuvio 14.)

Osa koulutusta koskevista väittämistä esitettiin myös edellisessä, taiteilijajärjestöjen hallitusten jäsenille suunnatussa barometrikyselyssä. Tuolloin nousi esiin kysymys siitä, onko taidealojen koulutus kaikilta osin pysynyt työelämän muutoksessa mukana. Valtaosa (80 %) vuoden 2016 kyselyn vastaajista odotti koulutukselta parempia työelämävalmiuksia.¹⁶ Nuorten vastaukset vahvistavat tuloksen: Vastaajista 73 prosenttia toivoo taidealan koulutuksen antavan parempia valmiuksia taiteen työmarkkinoilla toimimiseen. Vielä enemmän (79 %) vastaajat kannattivat väittämää, jonka mukaan taiteilijan tulisi kouluttautua jatkuvasti. Suoraan täydennyskoulutuksesta kysyttäessä alle viidennes koki tarjontaa olevan riittävästi.¹⁷ (Kuvio 14.)

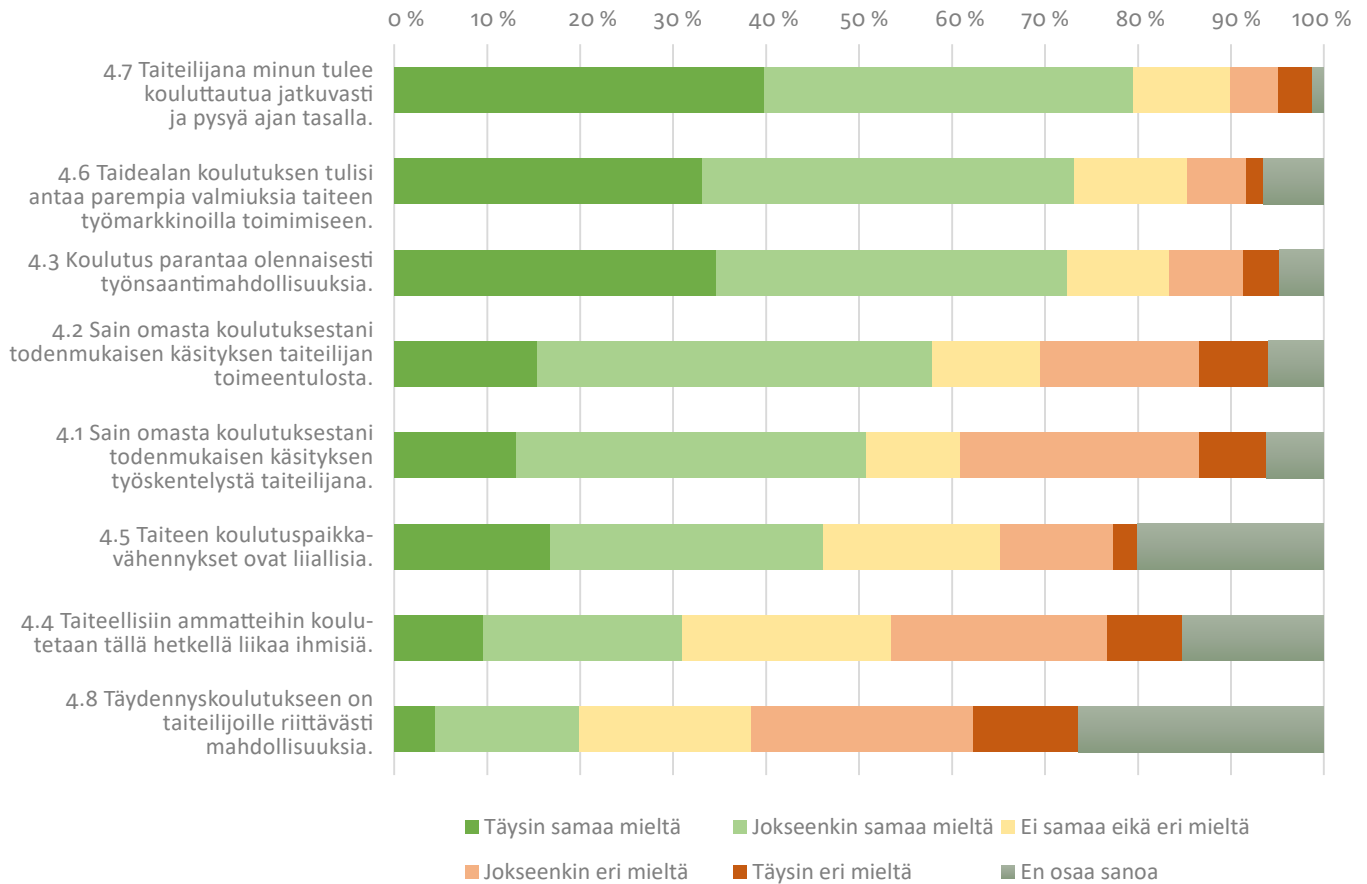
Noin puolet (51 %) vastaajista koki saaneensa koulutuksestaan todenmukaisen käsityksen työskentelystä taiteilijana. Vain hieman suurempi osa (58 %) koki saaneensa todenmukaisen käsityksen taiteilijan toimeentulosta. Kysymys taiteilijana työskentelystä jakoi vastaajien näkemyksiä. Vaikka puolet vastaajista katsoi koulutuksen antaneen oikean kuvan työskentelyn todellisuudesta, kolmannes (33 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Tämäkin tulos vahvistaa kysymystä siitä, kuinka ajan tasalla koulutussisällöt ovat ammattitaiteilijan kohtaamiin työelämän realiteetteihin nähden. (Kuvio 14.)

Esitimme myös taiteellisen koulutuksen koulutuspaikkaleikkauksia sekä taiteilijoiden koulutusmääriä koskevia väittämiä. Etenkin koulutuspaikkavähennyksiä koskeva kysymys oli nuorille vastaajille vaikea, sillä moni (20 %) ei ottanut siihen lainkaan kantaa. Kaiken kaikkiaan kuitenkin liki puolet (46 %) vastaajista piti tehtyjä koulutuspaikkaleikkauksia liiallisina. Myös väite liian suuresta taiteilijaksi koulutettavien määrästä jakoi vastaajien näkemykset (31 % kannatti ja 31 % vastusti sitä).¹⁸ (Kuvio 14.)

16 Taiteen ja kulttuurin barometri 2016, 55.

17 Peräti 26 % vastaajista ei osannut ottaa tähän väittämään kantaa. Lukema on ymmärrettävä, sillä valtaosalla vastaajista täydennyskoulutukseen hakeutuminen ei ole ollut vielä ajankohtaista eikä tarjonnasta ole siten täsmällistä käsitystä.

18 Suomalaisen taiteilijakoulutuksen kehityksestä ks. Karhunen & Rensujeff 2006 sekä Rautiainen et al. 2015.

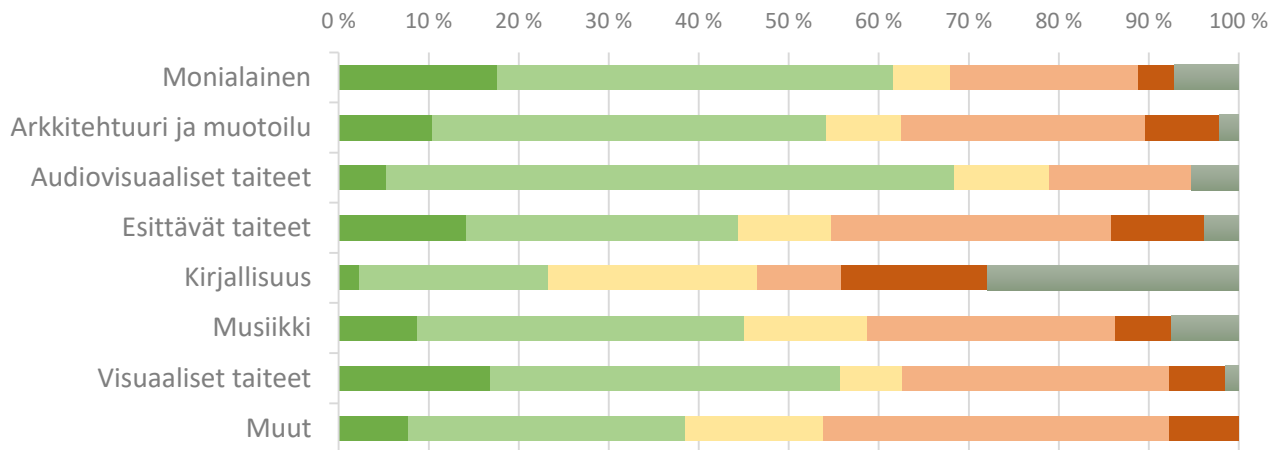

KUVIO 14. Vastaajien näkemykset taidealan koulutuksesta

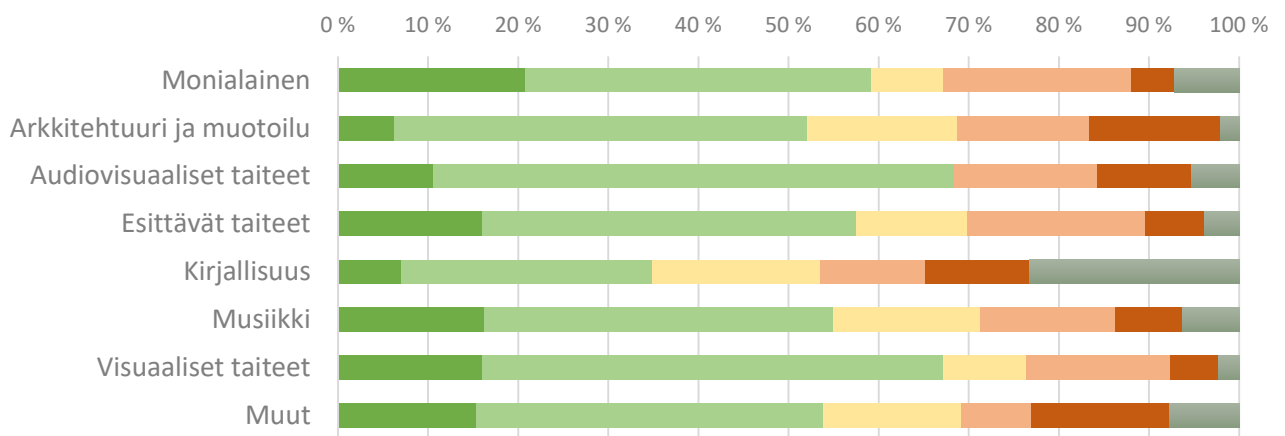
Taiteenalakohtainen tarkastelu paljastaa joidenkin väittämien kohdilla selviä suhtautumiseroja. Todenmukaisimman kuvan taiteilijana toimimisesta kokivat koulutuksestaan saaneen audiovisuaalisella alalla toimivat vastaajat (69 %).¹⁹ Selvästi heikomman käsityksen taiteellisen työn todellisuudesta olivat koulutuksestaan saaneet kirjallisuuden alalla toimivat vastaajat (23 %). Tulos on ymmärrettävä, sillä kirjallisuuden alalla ei ole vastaavia suoraan taiteilijan ammattiin valmistavia koulutusrakenteita kuin muilla aloilla. Kirjallisuuden alalla toimivat kertoivat saaneensa muiden taiteenalojen vastaajia heikomman käsityksen myös alan toimeentulorealiteeteista ja näkivät koulutuksen merkityksen työllistymiselle muita aloja vähäisempänä. (Kuvio 15.)

¹⁹ Huom! Audiovisuaalisen alan vastaajia oli vain 19.

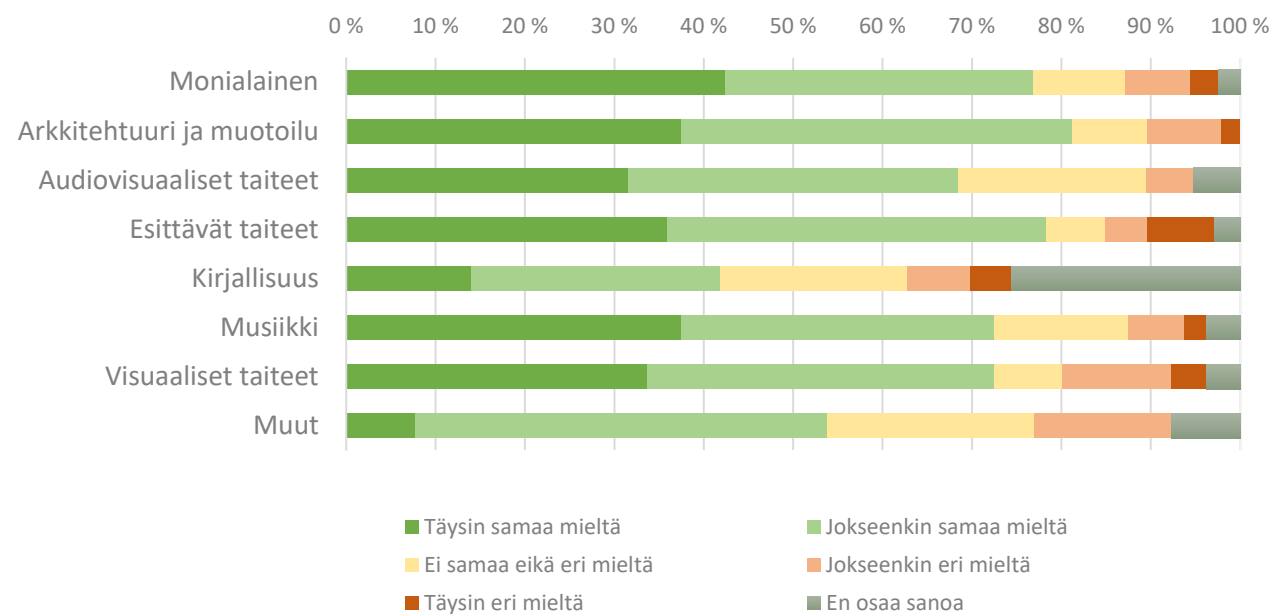
Sain omasta koulutuksestani todenmukaisen käsityksen työskentelystä taiteilijana

Sain omasta koulutuksestani todenmukaisen käsityksen taiteilijan toimeentulosta

Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia

KUVIO 15. Vastaajien näkemyksiä taidealan koulutuksesta taiteenaloittain

Pyysimme väittämiä täydentäviä vastauksia kysymykseen, tulisiko taiteilijakoulutuksen sisältöjä kehittää monipuolisemmiksi ja toivoimme vastaajia myös perustelemaan näkemyksensä. Kysymys ei ollut lomakkeessa pakollinen, mutta peräti 284 vastaajaa tarttui tilaisuuteen. Ylivoimainen enemmistö vastanneista (91 %) toivoi koulutussisältöjen kehittämistä monipuolisemmiksi.

Alla olevaan asetelmaan on koottu yleisimmin esitetyt (vähintään 10 mainintaa) koulutuksen monipuolistamista koskevat toiveet. Eniten toivotuiksi kehityssuunniksi nousivat oman osaamisen myymistä ja markkinointia koskevat sisällöt yhdessä yleisempiä työelämävalmiuksia sekä liiketoimintaosaamista koskevien toiveiden kanssa. Usein toivottiin myös sisältöjä, jotka valmistaisivat monipuolisempaan osaamiseen eri taiteen toimialoilla.

ASETELMA I. *Vastaajien ehdotukset koulutussisältöjen monipuolistamiseksi*

SISÄLTÖ	sisällön maininneiden vastaajien lukumäärä
markkinaosaaminen/markkinointi/marketing/oman osaamisen myyminen/ brändäys/tuotteistaminen/promootio	39
työmarkkinoilla toimiminen, työnhaku, työllistymismahdollisuudet, koulutuksesta työelämään/käytännön toiminta taiteilijana/työelämä tietous	38
yrittäjyys/työn yrittäjämäisyys/yrittäjyys ja työelämä/osuuskunnat ja kevytyrittäminen/käytännön liiketoiminta/bisnesosaaminen	34
monialaisuus/alojenvälisyys/interdisciplinary approaches/taiteidenvälisyys/ poikkitaide/monitaiteellisia kursseja/moniosaaminen	20
apurahahakemusten kirjoittaminen/tietoa apurahoista ja niiden hakemisesta	19
välineitä verkostoitumiseen/enemmän yhteistyö- ja networking mahdollisuuksia/ samarbete/monipuoliset ryhmätötytavat/toimia kollektiivisesti/ verkostoitumistaidot/kontaktien ja suhteiden luominen	17
toimeentulo/hur kan man försörja sig som konstnär	14
yhteistyötä/vuorovaikutusta kouluaikana muiden linjojen/taiteenalojen/ taidekoulujen/muiden alojen oppilaitosten kanssa/laitosten välillä/ taidekentän kanssa	13
verotus	11
tietoa rahoitusmalleista/taiteen tukeminen/vaihtoehtoisten rahoitusmallien kehittäminen (apurahoitukselle)	10
taiteen tuotanto/tuotantokurssit/tuottaminen/ taiteilijan ja tuottajan yhteistyö/konsertinorganisointitaidot	10

Taiteen markkinointia ei opeteta käytännössä ollenkaan. Markkinointi tulisi olla pakollinen kurssi.

Markkinointi, yrittäjyys, oman osaamisen myyminen, ansaintamahdollisuudet.

Vaikka kaikenlainen markkinointi ja myyntityö on itsellekin pakkopullaa, on sitä kertakaikkisesti vaan siedettävä ja tehtävä. Se, että näitä taitoja opetettaisiin jo koulussa, ei vähentäisi siellä tehtävän taiteen arvoa. Taiteilijana joutuu toimimaan usein jonkinasteisena yrittäjänä, joten mielestäni jonkinlaiset yrittäjäopinnot olisivat hyödylliset.

Koulutuksen sisällön tulisi antaa eväät taiteen tekemisen lisäksi nimenomaan taiteilijana toimimiseen.

Apurahat, näyttelytoiminta ja teosmyynti jäivät ainakin omassa koulutuksessani hyvin vähälle huomiolle, vaikka nämä kaikki liittyvät hyvin kiinteästi taiteilijana toimimiseen.

Niin sanottua bisnesosaamista ja -silmää tulisi opettaa. Rahasta pitäisi uskaltaa puhua enemmän. Myös oman työn aikataulujen ja niiden suunnitteluun tulisi tarjota keinoja. Työelämä on pirstaleista muillakin aloilla, taiteen alalla kaikista pahiten. Tässä viidakossa selvitäkseen pitää osata tehdä monenlaista työtä toimeentulon ylläpitämiseksi. Myös oman työn hinnoittelusta tulisi puhua suoraan ja selkeästi, jotta alihinnoittelulta vältyttäisiin ja saataisiin taiteilijoita pois palkkakuopasta. Ja verot ja vähennykset, ne aiheuttavat niin paljon päänvaivaa että joka vuosi harmittaa!

Ainakaan omassa koulutuksessani ei riittävästi tuettu/painostettu/ohjattu taiteentekijän omaan aktiivisuuteen käytännön työn järjestämiseksi, esim. keikkojen järjestäminen, taiteen tekemistä sivuavat toimet joille omaa osaamista ja toimeentuloa voisi laajentaa jne.

Yrittäjyys ja työelämä -tyyppiset kurssit pakolliseksi ja niitä lisää.

Yrittäjyysopinnoista olisin kaivannut lisää omaan koulutukseeni: byrokratian ja verotuksen kanssa seikkaileminen menee jotenkin aina kantapään kautta oppimalla.

Apurahojen hakemista, tuottamista ja produktion kasaamista tulisi opettaa.

Koulutuksen tulisi tarjota monipuolisemmat valmiudet työmarkkinoilla toimimiseen ja eri ansaintalogiikkojen hahmottamiseen.

*Enemmän tietoa kentän epävarmuudesta ja työn yrittäjämäisyydestä. Väli-
neitä verkostoitumiseen, haasteiden kohtaamiseen ja tietoa rahoitusmalleista
ja ansaintalogiikoista.*

Monialaisen / alojenvälisen taiteen huomiointi.

*Valmistuin kuva-artsaaniksi 2011 ja tällä hetkellä opiskelen Britanniassa
lastenkirjojen kuvittajaksi. Suomessa opiskellessa ei ollut juuri minkäänlaista
puhetta taiteilijapalkkioista tai jatko-koulutuksesta. Meillä oli lyhyt ja ytime-
käs kurssi apurahoista, josta kyllä oli hyötyä. Brittiyliopisto, jossa opiskelen.
Täällä taas on ihan eri meininki ja meillä on jatkuvasti luentoja, siitä miten
luomme kontakteja, suhteita ja miten hinnoitella freelancer-työ. Samanlaista
toimintaa kaipaisin Suomeen myös eri alojen taidekouluihin.*

Yhteistyötä kouluaikana muiden linjojen/taiteenalojen kanssa.

*Viestinnän, markkinoinnin, yrittäjäopintojen (valikoidusti), tekijänoikeu-
den, hallintotieteiden opintoja pitäisi kuulua osaksi opintoja. Taiteilijana
toiminen vaatii verkottumista ja taiteiden/tieteidenvälisyyttä.*

Taloulosaamista enemmän. Hakemus- ja verotuskoulutusta.

*Käytännöntaitoja, kuten sopimusluonnosten tulkitsemista ja neuvottelutai-
toja, jne.*

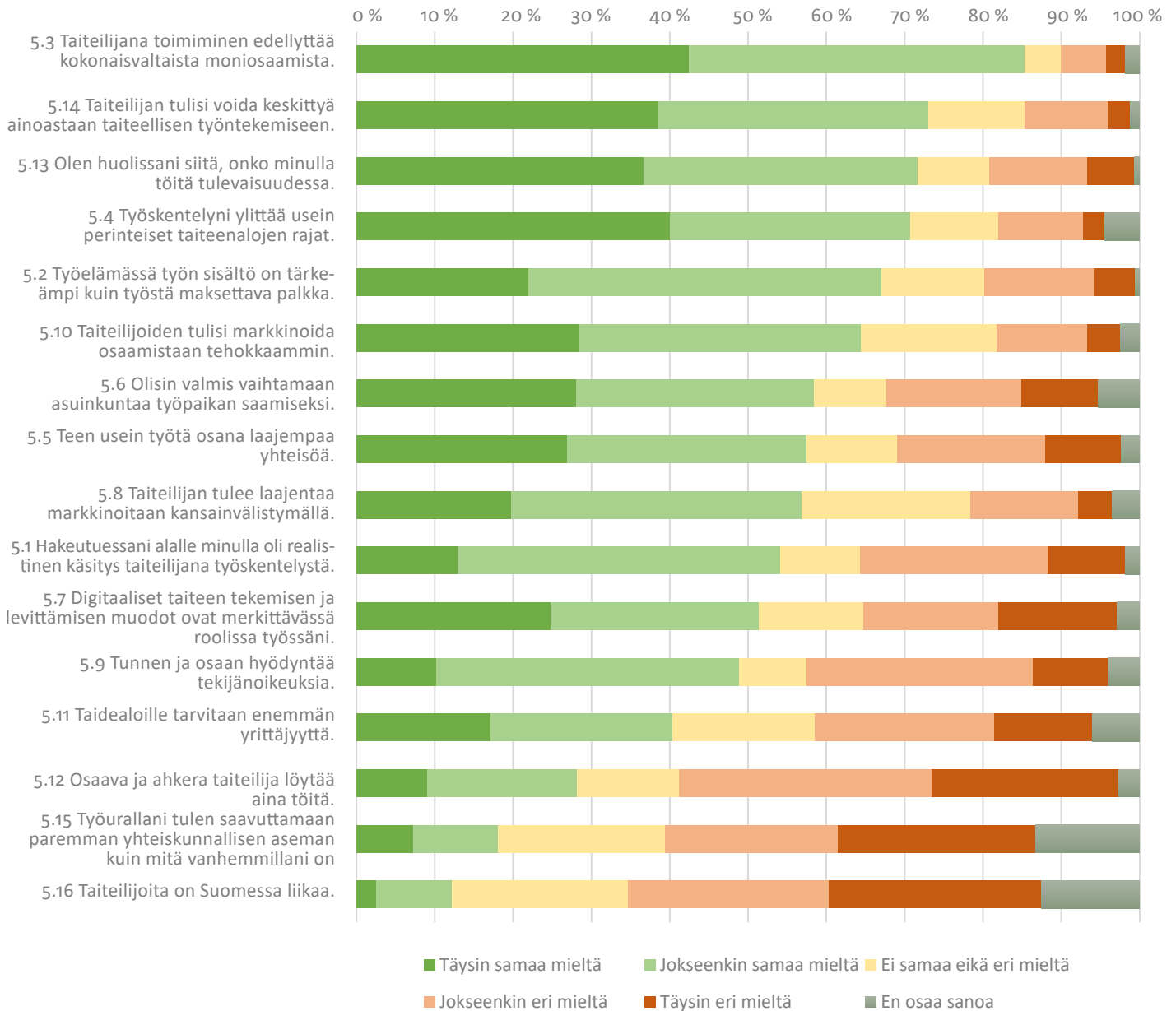
*Ottaa koulutuksessa enemmän huomioon freelancerius, joka tarkoittaa
käytännössä itsensä työllistämistä.*

*Omalla kohdalla käytännön esimerkit työstä esim. keikkamyynnistä jäi
hieman turhan vähälle huomiolle.*

*Ainakaan omassa koulutuksessani ei riittävästi tuettu/painostettu/ohjattu
taiteentekijän omaan aktiivisuuteen käytännön työn järjestämiseksi, esim.
keikkojen järjestäminen, taiteen tekemistä sivuavat toimet joille omaa
osaamista ja toimeentuloa voisi laajentaa jne.*

TAITEILIJANA TYÖSKENTELY VAATII MONIOSAAMISTA JA JOUSTAVUUTTA

Taiteilijana toimiminen on jo aiemmin tässä raportissa tunnistettu yhdistelmäksi kutsumusta ja erityistä ammattitaitoa, jossa työn sisältö koetaan tärkeämmäksi kuin työstä maksettava palkka. Kuvion 16 mukaan se myös edellyttää kokonaisvaltaista moniosaamista ja maantieteellistä joustavuutta.

KUVIO 16. Vastaajien näkemykset taiteilijana työskentelemisestä

Taiteilijana toimiminen edellyttää valmiutta muuttaa työn perässä ja kykyä toimia yhteistyössä yli taiteenalarajojen. Taiteen tekemiseen sisältyy yhä useammin digitaalisen kehityksen hyödyntämistä ja omien työmarkkinoiden laajentamista kansainväliseen ympäristöön.²⁰

Vain noin puolet vastaajista koki, että heillä oli realistinen käsitys taiteilijana työskentelemisestä hakeutuessaan alalle. Omaan työskentelyyn liittyviä suurimpia huolia ovat työtilaisuuksien ja toimeksiantojen väheneminen. Hyvin pieni osa vastaajista (18 %) olettaa saavuttavansa omia vanhempiaan paremman yhteiskunnallisen aseman.

Vastaajista yli 75 prosenttia oli täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että taiteilijan tulisi voida keskittyä ainoastaan taiteellisen työn tekemiseen. Liki 30 prosenttia vastaajista uskoi osaavan ja ahkeran taiteilijan löytävän töitä. Enemmän kuin puolet vastaajista (53 %) oli sitä mieltä, että Suomessa ei ole liikaa taiteilijoita.

Lähes kaksi kolmannesta vastaajista katsoi, että taiteilijoiden tulisi markkinoida osaamistaan tehokkaammin. Vain yksi kymmenestä vastaajasta oli täysin perillä siitä, miten voisi hyödyntää tekijänoikeuksiaan. Yli 40 prosenttia vastaajista näki yrittäjyyttä tarvittavan taiteenaloille enemmän. Tässä on huomattava ero edellisen barometrin vastauksiin. Viime vuoden barometrissa vain 22 prosenttia vastanneista oli samaa mieltä.²¹ Aihe keskusteluttaa myös avovastauksissa:

En koe, että minun tulisi saada keskittyä koko ajan ainoastaan taiteelliseen työhön; olisin valmis tekemään sen ohella monenlaisia muita vaikka yleishyödyllisiä töitä, jos saisin vastineena varmahkon rahoituksen taiteelliselle työlleni. Palkan suuruus on toissijainen asia, tärkeämpää olisi sen jatkuvuus. Tällä hetkellä suuri(n) osa menee töiden ja apurahojen haalintaan, hakemusten tekemiseen ja tulevaisuudesta stressaamiseen. Olisi tietysti kiva, jos pystyisi tuomaan osaamistaan paremmin esille ja kansainvälistymään, mutta tällä hetkellä se tuntuu kaukaiselta, sillä se vaatisi ainakin alkuun lisää palkatonta työntekoa. Valmistuin 2,5 vuotta sitten ja olen nyt jo totaalisen uupumisen partaalla.

Pidän työskennellessäni prioriteettina teosten laatua ja estetiikkaa. Hoidan itse markkinoinnin, ja joskus yhteistyössä gallerian kanssa. Kuitenkin markkinointi ja myynti ovat sitä pakkopullaa, josta puuttuu osaaminen, tavoitteellisuus ja pahimmassa tapauksessa luontevuus. Ihanteellista olisi jos vastuuta markkinoinnissa voisi jakaa toiselle, tai vaikkapa galleristille tai managerille. Olen käynyt tänä vuonna yrittäjyyteen liittyviä kursseja ja harkinnut yrittäjyyttä, mutta yrittäjyys tuo niin suuren paineen myydä ja tuottaa rahaa, että pelkään sen syövän pois taiteeni laatua.

20 Kuvataiteilijoiden kansainvälistymisestä ks. Karttunen 2009; Karttunen & Virolainen 2015.

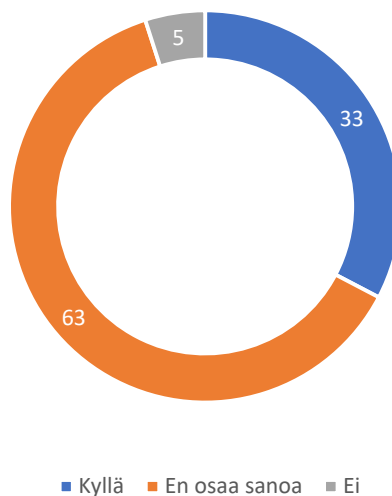
21 Taiteen ja kulttuurin barometri 2016, 59.

Pitää markkinoida, että ihmiset tietävät mitä teet. Mutta taidebisnes on alallani jo kuvottavaa. Pitää verkostoitua, käyttää ihmisiä hyväksi, olla häikäilemätön, jopa ahne. Samalla puhutaan solidaarisuudesta ja humanisista. Olemme täysin tekopyhiä.

Kuvataiteissa tekijänoikeuksien hyödyntäminen ei ole mahdollista vastaavalla tavalla kuin muilla aloilla. Taiteilijoiden tulee osata viestiä osaamisestaan tehokkaammin niin mahdollisille työnantajille, taideinstituutioille ja yleisöllekin, mutta markkinointi vie jo ajatuksena kenttää aivan väärään suuntaan. Yrittäjyyttä voi olla monenlaista ja esimerkiksi osuuskuntamuotoista tai yhteiskunnallista yrittäjyyttä tarvitaan lisää taidekentällä, mutta ei perinteistä voiton maksimointiin tähtäävää yrittäjyyttä. Mielikuva jälkeisemmästä on iso este kuvataiteilijoille suhtautua yrittäjyyteen terveellä, hyödyllisellä tavalla ja avoimesti. Isoin ongelma taiteilijana työllistymisenä on, ettei taiteilijana tai kuvataiteilijan koulutuksessa hankittua osaamista arvosteta tai uskota työmarkkinoilla taidekentällä tai sen ulkopuolella. Taiteilijoita koulutettiin aiempina vuosina liikaa, ja koska rahoitusta ei ole lisätty nuorten taiteilijoiden mahdollisuudet ovat melko epätoivoiset.

En osaa sanoa tulisiko yrittäjyyttä lisätä vai ei, mutta huomaan kaipaavani tietoa yrittäjyydestä yhtenä vaihtoehtona.

Kysymykseen toimintakentän reagoinnista taiteen tuotannon ja levittämisen uusiin tapoihin saimme pääasiassa ”en osaa sanoa”-vastauksia (63 %). Tämä johtunee vaikeasti tulkittavissa olevasta ”uusien tapojen” viittauksesta, kun näyttää siltä, että perinteisetkään tavat eivät toimi tyydyttävästi. Useiden vastaajien mielestä digitalisaation tuomia väyliä ei hyödynnetä riittävästi, mutta kommentteissa nousee myös esille jatkuvan uudistamisen kyseenalaistaminen. (Kuvio 17.)

KUVIO 17. Vastaajien näkemykset väitteeseen: ”Toimintakentän tulisi reagoida aktiivisemmin taiteen tuotannon ja levittämisen uusiin tapoihin”

Ennen siirtymistä uudempiin taiteen levittämisen tapoihin, tulisi vanhatkin saada ensin toimimaan. Perinteisiä galleriatyyppisiä mahdollisuuksia tulisi lisätä. Tällä hetkellä apurahat taitavat suurimmaksi osaksi valua vuokraa pyytävälle galleristeille.

Toisaalta taidetta voisi kehittää uusillakin alustoilla, mutta taiteen ei tulisi ainoastaan markkinoiden tähden mukautua uuteen/outoon formaattiin.

Ilmaisia tuottajia ryhmille ja yksittäisille tekijöille. Ei ole mitään järkeä kuinka yksin taiteilijat ovat kentällä ja kuinka ruohonjuuritasolta on lähdettävä.

On kehitettävä systeemi tuottajien saamiseksi kentälle, silloin taide alkaa näkyä ja toimia kun jokainen tekee sitä työtä jota parhaiten osaa.

Ammattimainen managerointi on Suomessa lapsen kengissä.

Provide more platforms for artists to utilize their skills in daily life.

Digitaaliset alustat tulisi ottaa vakavammin huomioon.

Esimerkiksi älylaitteiden juurtuminen ihmisten elämään ja nopea tiedon liike voisi olla mahdollisuus taiteen leviämiseen.

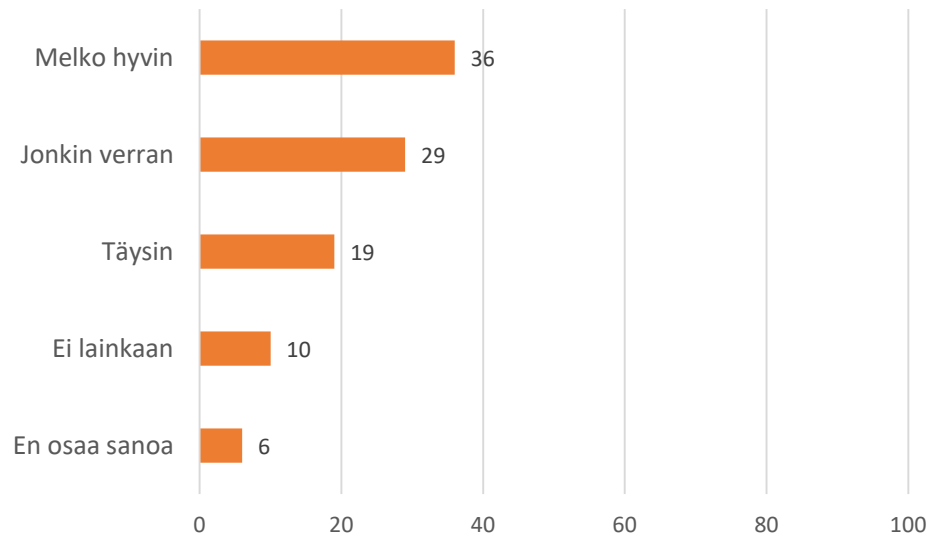
Taidetta yhä vaan lähemmäksi ”tavallista” kansaa. Uusia keinoja pitäisi keksiä. Paljon tehdään vain taidetta taiteilijoille.

Kuinka saada ihmiset taiteen pariin, pois älylaitteilta tai toisaalta kuinka laajentaa taidetta älylaitteilla nautittavaksi.

Keskittymistä soolonäyttelyihin tulisi välttää ja avoimuutta taiteen rahoitukseen lisätä, pitäisi tehdä robkeammin yhteistyötä kansallisten identiteettien ylimenevällä tavalla.

Monimuotoiset projektit, digitaaliset alustat, uudet kustannusmuodot jne. jäävät edelleen vaille rahoitusta tai hyvin vähäiselle rahoitukselle. Meritoituminen marginaalisilla vyöhykkeillä ylipäättään on vaikeaa.

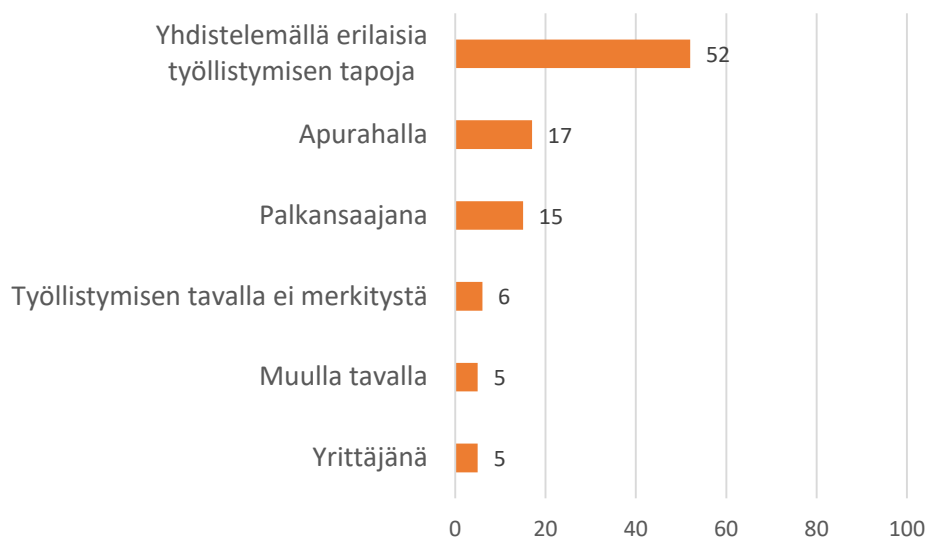
Yli puolet vastaajista (55 %) koki nykyisten työtehtäviensä vastaavan saamaansa koulutusta joko täysin tai melko hyvin. Noin 10 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, ettei ole lainkaan koulutustaan vastaavissa tehtävissä. (Kuvio 18.)

KUVIO 18. Vastaajien (%) koulutuksen ja nykyisten työtehtävien vastaavuus

Mieluisin tapa työllistyä taiteilijana tulevaisuudessa vastaa melko hyvin vastaajien keskuudessa jo nyt vallitsevaa tilannetta, sillä yli puolet vastaajista toivoi työnkuvansa olevan yhdistelmä erilaisista työllistymisen tavoista. Vain 17 prosenttia vastaajista tukeutuisi mieluiten pelkästään apurahaan ja 15 prosenttia työskentelisi mieluiten puhtaasti palkansaajana. (Kuvio 19.)

Noin 5 prosenttia vastaajista tavoittelee yrittäjyyttä ja 5 prosenttia vastasi toivovansa työllistyvänsä jollakin muulla tavalla. Tämä luokka piti sisällään mm. perustulon, teosmyynnin, tekijänoikeustulot ja asiantuntijatehtävät. (Kuvio 19.)

KUVIO 19. Vastaajien (%) mieluisin tapa työllistyä taiteilijana tulevaisuudessa

Stipendier är en merit, men jag får ingen pension. Lön är välkommet med tanke på ålderdom och eventuell sjukdom. Försöker så långt som möjligt att undvika arbete som företagare, riskerna är för stora med tanke på behov av bidrag.

Toivon monen eri tulolähteen entistä vahvempaa yhdistymistä. Tekijänoikeuskorvaukset, myynti, apuraha, perustulo (joka voisi jo oikeasti tulla mahdollisimman nopeasti).

Teosmyynnillä, komissiolla, apurahoilla, näyttelykorvauksilla.

Muuttamalla verotusta niin, että taiteen ostaminen tulee kannattavaksi. Poistamalla galleriavuokrajärjestelmä.

Laaja perustulo kaikille kansalaisille edistäisi liikkuvuutta, kansainvälisyyttä ja ajattelun vapautta sekä vähentäisi markkinajärjestelmään perustuva taidetta.

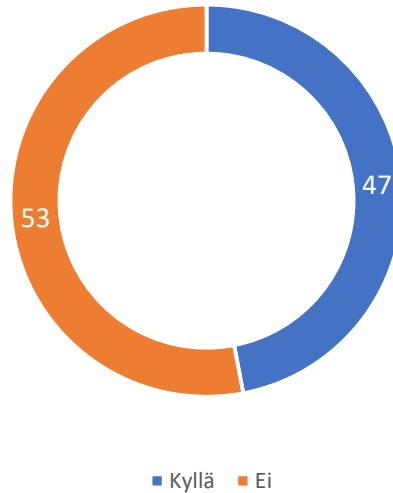
Just be an artist myself, and able to live on that, and have a good agency to deal with all business issues.

Yli puolet barometriin vastanneista taiteilijoista kuuluu johonkin niihin n. 40 taiteilijajärjestöön jotka toimivat Suomessa. (Kuvio 20.) Tämä ei sinänsä ole yllätys, koska taiteilijajärjestöillä on perinteisesti ollut vahva asema taiteen toimialoilla ja rakenteissa.

They are great! Thanks for the support!

Taiteilijajärjestöön kuuluminen on ollut siunaus.

Onko olemassa mitään typerämpää kuin taiteilijajärjestöt? Ne ovat ilmeisesti olevinaan jonkin sortin ammattiliittoja, mutta onko olemassa toista ammattiliittoa johon olisi yhtä vaikea päästä sisään suhteessa siihen kuinka hyödytön liitto se on. Ei pitäisi puhuakaan mistään ammattiliitosta vaan salaseurasta, tai ei edes siitä, koska esim. Taidemaalariliitolla on valtaa vain taidekentällä, mutta ei muualla yhteiskunnassa. Eihän heillä ole edes työttömyyskassaa. Taidemaalariliittoon tulisi kuulua, mutta silti siitä ei ole varsinaista hyötyä. Paitsi on helpompi saada apurahoja ja näyttelypaikkoja.

KUVIO 20. Vastaajien (%) kuuluminen taiteilijajärjestöihin

Kun kysyimme tärkeimpiä syitä olla kuulumatta mihinkään järjestöön, monet vastaajat totesivat olevansa vielä uransa alkuvaiheessa ja olivat aikeessa hakea jäsenyyttä myöhemmin. Toiset taas tiesivät, että eivät täyttäneet vaadittuja jäsenkriteereitä, tai eivät kokeneet kuuluvansa minkään olemassa olevan järjestön piiriin.

Moni vastaajista myös kertoi, että järjestöistä ja niiden merkityksestä ei ollut riittävästi tietoa. Toiset kokivat jäsenmaksun suuruuden esteenä, sillä he eivät olleet varmoja jäsenyyden hyödyistä. Oman ryhmänsä muodostivat vastaajat, jotka olivat jonkin muun ammattiliiton jäseniä (mm. Opetusalan Ammattijärjestö tai Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö).

En koe sitä tällä hetkellä kovin tarpeelliseksi. Saamani hyödyt versus taiteilijajärjestöön kuulumisen, pakolliset toimenpiteet ja järjestömaksut eivät aivan täysin kohtaa. Lähin järjestö olisi Grafia, eikä mielestäni siihen kuulumisen edesauta nykyistä tilannettani tai toimenkuvaani kovinkaan paljon. Kursseja ja lisäkoulutusta saan helpommin oman työni kautta.

The language of the registration is mainly in Finnish. It makes it hard to register as I would need a Finnish speaking to help me or use Google translator to do so.

En ole löytänyt vielä omaani.

Olen ehkä liian joka paikan höylä, välillä tuota, välillä tätä. En koe kuuluvani selkeästi mihinkään, enkä ole nähnyt selkeää etua järjestöön kuulumisessa.

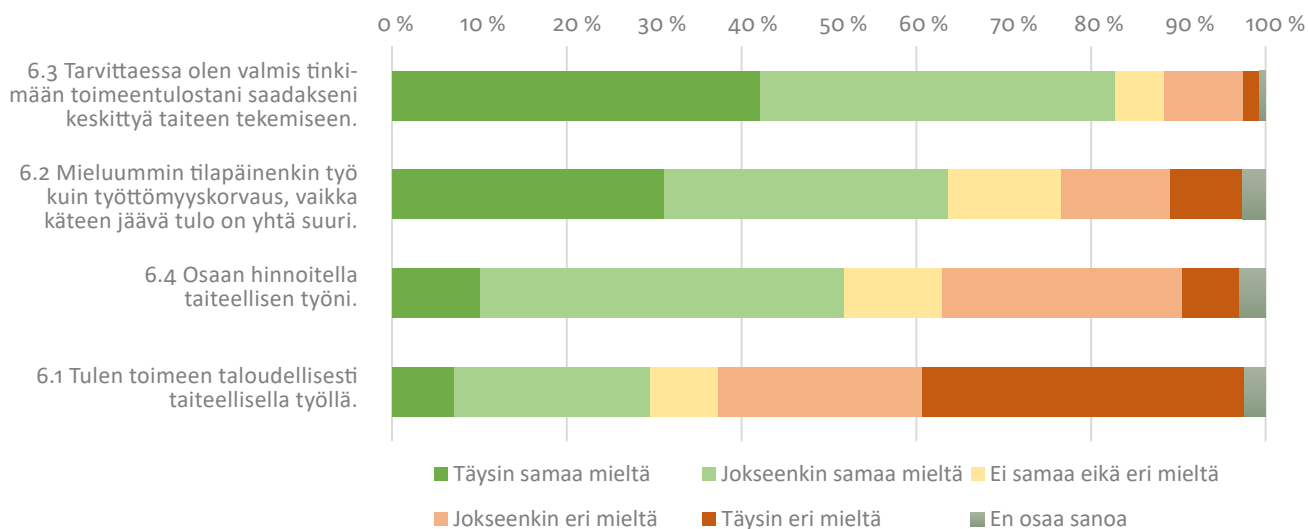
Suomen kirjailijaliitto hyväksyy jäsenekseen vasta kun on julkaissut kaksi tai useamman kaunokirjallista teosta suomen kielellä. Tämän jälkeenkin jäsenhakemus alistetaan laadulliselle harkinnalle. Minulla ei vielä ole mahdollisuutta kuulua kyseiseen liittoon, ja muita liittoja ei ole.

En koe, että järjestöt ajavat asioitamme riittäväällä tavalla. Järjestöjen pitäisi olla selkeämmin poliittisia toimijoita eikä hämääriä keskiaikaisia kiltoja. Yksi ammattiliitto apurahansaajille tai kaikille taidealan työläisille riittäisi. Typerää että jako menee vanhojen välinekeskeisten kelojen kautta. Liittojen galleriat ovat eksplotiivisin rakenne koko kentällä, mikä asettaa kaikki muut vaatimukset todella kyseenalaiseen valoon.

En näe yhdistysten tarjoavan kannustusta ja opastusta mitä toivoisin saavani vertaisryhmältäni.

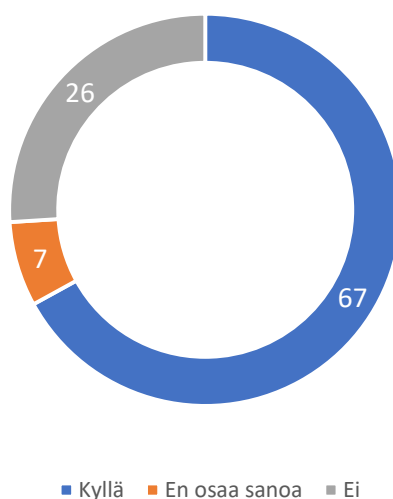
TAITEEN TEKEMINEN MENEÄ TOIMEENTULON EDELLE

Useimmilla vastaajilla tavoitteena on taiteen tekeminen, vaikka se ei olisi tärkein tulolähde. Toimeentuloon liittyen kyselyssä oli mukana väittämiä ja kysymyksiä työn hinnoittelusta, taiteellisen työn rinnalla tehtävästä muusta työstä ja pääasiallisesta toimeentulolähteestä.

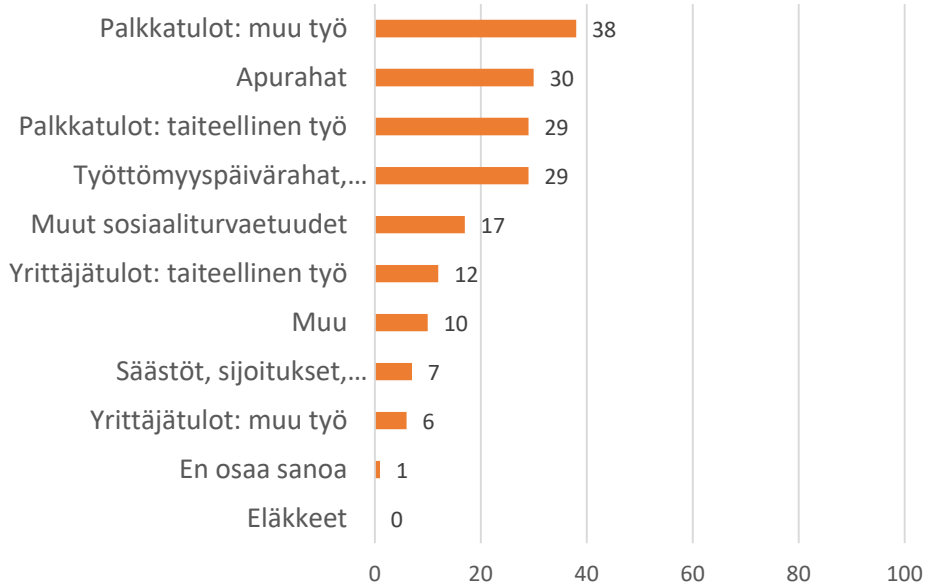
KUVIO 21. Vastaajien näkemykset toimeentulosta ja oman työn hinnoittelusta

Lähtökohtaisesti neljä viidestä vastaajasta (80 %) oli valmis tinkimään toimeentulosta saadakseen keskittyä taiteen tekemiseen. Merkittävää on, että peräti kaksi kolmesta (67 %) kertoi tekevänsä taiteellisen työn rinnalla myös jotain muuta kuin taiteellista työtä. (Kuvio 22.)

KUVIO 22. Vastaajat (%) muussa kuin taiteellisessa työssä

Muu palkkatyö on pääasiallinen tulolähde 38 prosenttia vastaajista (kuvio 23). Osa-aikainen muun työn tekeminen taiteellisen työn rinnalla on tavallista ja koko toimeentulo muodostuu usein monista eri lähteistä.

KUVIO 23. Vastaajien (%) pääasiallinen tulolähde

Kokonaisuudessaan taiteellinen työ muodostui keskeisimmäksi tulonlähteeksi, kun laskettiin yhteen erilaiset taiteellisesta työstä saatavat tulomuodot. Pääasialliseksi toimeentulonsa lähteeksi taiteellisen työn – joko palkkatyönä tai yrittäjätulona – ilmoittaa noin 40 prosenttia vastaajista, ja apurahat ovat tärkein tulo noin 30 prosentilla vastaajista. Kuitenkin ainoastaan 7 prosenttia vastaajista tulee toimeen pelkästään taiteellisella työllä. Noin kolmannekselle se on merkittävä tulolähde. 30 prosenttia vastaajista oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Tulen toimeen taloudellisesti taiteellisella työllä” kanssa.

Nuorten taiteilijoiden sanalliset vastaukset toimeentulosta vahvistavat aikaisempien tutkimusten tuloksia siitä, että taiteilijoiden toimeentulo koostuu monesta tulolähteestä, on kausisidonnaista ja syntyy usein muuhun kuin taiteelliseen työhön pohjautuvasta tulosta.²²

Kysely myös vahvistaa käsitystä siitä, että taiteilijat toistuvasti kohtaavat tilanteita, joissa heidän oletetaan tekevän työtä ilman korvausta.

Tulen toimeen taloudellisesti taiteellisella työllä. Viimeiset pari vuotta olen pärjännyt hyvin apurahalla & opetustyöllä, mutta tulevaisuudesta on jatkuva epävarmuus, joka syö tekemisen mielekkyyttä.

22 Rensujeff 2015.

Elätän itseni ja perheeni taiteellisella työllä josta saan vaihtelevasti palkkaa ja apurahoja. Olen onnekaassa asemassa koska kalenterini on täynnä, mutta mm. pitkät apurahakaudet ovat mahdottomia koska apurahat eivät mitenkään vastaa työn rahallista arvoa ja palkkaa.

Kirjojen myynnillä en tulisi toimeen missään nimessä, apurahoilla olen pärjännyt vuodesta 2012, eli olen ollut hyvin onnekas (ja säästäväinen).

Kuvataiteilija tekee työtänsä vaikka siitä ei palkkaa maksettaisi juuri sinä hetkenä, esim. apuraha tai teosmyyntiä. Taiteilija joutuu silloin tekemään kahta työtä samanaikaisesti. Käymällä muussa työssä ikään kuin varjelen ja suojaan myös sitä että voin tehdä taiteellista työtäni, vaikka en voi keskittyä kokonaisvaltaisesti siihen.

Koen taiteellisen työn hyvin mielekkäänä, siksi olen valmis panostamaan siihen vaikka se tarkoittaisi pienempää toimeentuloa. Tämä on toki myös raskasta ja taiteilijahan ei oikein koskaan ole lomalla/saa pitää lomaa.

Yli 60 prosenttia vastaajista sanoi mieluummin tekevänsä tilapäistä työtä kuin ottavansa vastaan saman kokoisen työttömyyskorvauksen. Kuitenkin lähes 30 prosenttia ilmoittaa työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen tärkeimmäksi tulonlähteekseen. Muut sosiaaliturvaetuudet ovat tärkeitä tulonlähteitä noin 15 prosentille vastaajista (luku sisältää opintotukea saavat vastaajat). Yhteiskunnallisen tuen saaminen näyttää avovastausten perusteella liittyvän laajempiin rakenteisiin, tulojen ennustettavuuteen ja "väliin putoamisen" pelkoon.

Kysymys taiteilijoiden toimeentulosta kiteyttää monelta osin aikaisemmin esille tulleen ristiriidan kutsumustyön ja perinteisesti ymmärretyn ammatin välillä. Samalla, kun ammattitaiteilija elää osana työmarkkinajärjestelmää, vakiintuneet työehtosopimukset ja käytännöt eivät tunnista kutsumustyötä työnä.

Välillä apuraha, välillä työttömyyskorvaus, välillä palkka. Ongelmana on tulojen pätkittäisyys, jatkuva epävarmuus ja se, että byrokratian pyörittämiseen menee todella paljon aikaa.

Minä en henkilökohtaisesti halua nostaa työttömyystukia, jos ei ole pakko. Toistaiseksi minulla on ollut mahdollisuus ansaita pääosa elannostani palkkatyöllä (ei-taiteellisella). Toisaalta freelancereiden projektit eivät käsittääkseni useinkaan rytmity oikein, ja siinä tapauksessa työttömyyskorvauksella on paikkansa.

Jos minulla ei olisi lasta, voisin hyvinkin nipistää omasta elintasostani (tosin siinä ei työmarkkinatuella paljon nipistettävää ole), mutta lapseni elintasosta en ole valmis karsimaan.

Olen katkera taidemaailmalle siitä, että se ei tunnusta tekemistäni ja tue työskentelyäni. Siksi olen omalla valtion apurahallani, eli työkkärimasseilla. Sääliittäväähän se on, mutta jollakin on elettävä. Uskon kuitenkin tekemi-seeni ja jatkan sitä hautaan saakka, vaikka kukaan ei arvostaisi. En välitä mitä muut ajattelevat, muut taiteilijat tai ”normaalit” ihmiset. Uskon, että monet taiteilijat loisivat työkkärimasseilla, se on sellainen alan vaiettu ja hävetty asia.

Ennen kouluun menemistäni elin sosiaalityöllä 5 vuotta vapaaehtoistyötä tehden, koska en saanut oman alan töitä.

Työttömyysrahalla työskenteleminen on aina ongelmallista. Tuleeko työttömyysrahaa ajatella valtion tarjoamana palkkiona vai työskentelekö ”työttömyysstatuksella” ilmaiseksi? Joka tapauksessa oli työvoimapoliittinen status mikä tahansa, taiteilija työskentelee.

Olen yrittänyt tehdä enemmän myyjän töitä, mutta se on lopulta vienyt niin paljon aikaa, että en ole kyennyt keskittymään taiteelliseen työhöni ja minulla on ollut paljon turhautumista tilanteeseen. Nyt olen päättänyt tehdä vähemmän/en ollenkaan myyjän töitä ja olen alkanut ajattelemaan, että mieluummin haen toimeentulotukea, ainakin jonkun aikaa, jotta voisin keskittyä oikeaan työhöni.

Aikaisemmassa taiteilijan työnkuvaan liittyvässä kysymyspatteristossa kävi ilmi, että yli 70 prosenttia vastaajista oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että taiteilijan tulisi voida keskittyä ainoastaan taiteelliseen työhön. Tämä ei näytä todellisuudessa toteutuvan. Ei myöskään ole mitenkään itsestään selvää, mitä taiteelliseen työhön lasketaan mukaan.

Selkeästi ei-taiteellisia toimia kuten siivousalan töitä, eri alojen kaupan myyjän työtä tai ravintola-alan töitä esiintyy vastauksissa harvemmin. Sen sijaan toimet, jotka tavalla tai toisella kytkeytyvät taiteen ja kulttuurin toimialoihin ovat hyvin yleisiä.

Vastaukset osoittavat, että taiteellisen työn määrittely on varsin kapea. Moni vetää rajan kaupallisiin toimeksiantoihin tai oman alan opetustehtäviin, vaikka voisi ajatella, että ne ovat taiteellisen osaamisen soveltamismuotoja ja näin ymmärrettävissä osaksi taiteellisen työn kokonaisuutta. Oman työn mahdollistaminen, eli tuotannon prosessit, viestintä, markkinointi ja hallinnolliset toimet kuten apurahojen hakeminen koetaan myös vain harvoin osaksi taiteellista työtä.

Kysymys on hämmentävä. Osa harjoittelustani on puhtaasti teknillistä, enkä koe sitä mitenkään taiteelliseksi työskentelyksi, osa taas enemmän luovuutta korostavaa.

Täytyy määritellä taiteellista työtä hieman. Itse pidän myös opettamista taiteellisena työnä, sillä pääsen jatkuvasti peilaamaan ajatuksiani oppilaisiin sekä olemaan läsnä heidän kasvussaan mahdollisiksi taiteentekijöiksi.

On vaikeaa arvioida taiteelliseen työhön käyttämäni työaika. Jos taiteelliseen työhön lasketaan myös tuotantotyö, joka usein pitää sisällään taiteen sisältöön liittyvää ja eteenpäin vievää ajattelua ja prosessointia. Usein tuotanto kuitenkin eritellään taiteellisesta työstä. Tuotanto vie ajastani ison osuuden.

Vastaajista yli 7 prosenttia ilmoitti jonkinlaiset omaisuustuotot pääasialliseksi tulonlähteeksi, joka koko väestöön katsottuna on alle 35-vuotiaille todennäköisesti korkea.²³ Toimeentulon lähteeksi mainittiin myös oman perheen tuki, joko vanhemmat tai puoliso. Aiemmin ainakin norjalaisessa tutkimuksessa on todettu, että läheisten tai pääomatulojen mahdollistama sosiaalinen vakuus edistää taiteilijaksi tuleamista ja taiteellista toimintaa.²⁴ Tämän kyselyn tulokset antavat viitteitä siitä, että Suomessakin tilanne voi olla joltain osin vastaava.

On yllättävää että tulolähde kohdassa ei mainita vanhempia. Esim. Lontoossa ilman tuuria, tuttuja ja vanhempien rahallista apua ei voi taiteilla. Suomessa vanhempien tuki on kai jo unohdettu osana tulolähdettä/taiteen tekemisen mahdollistavaa tukea?

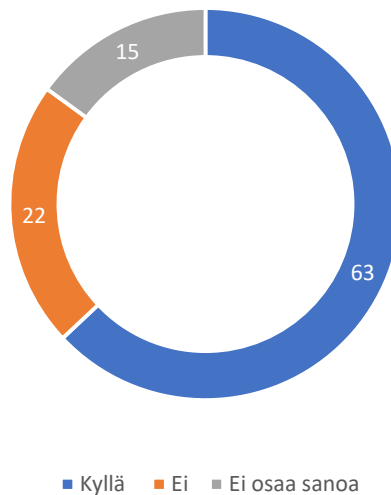
Vain kahdessa avovastauksessa nostettiin tekijänoikeustulot esille, ja teosmyynti mainittiin erikseen ainoastaan kolme kertaa. (Kuvio 24.)

Onko artisti valmis maksamaan?

Kysymys palkattomasta työstä esitettiin tässä barometrissa lähes samanlaisena kuin edellisessä barometrikyselyssä vuonna 2016. Silloin vastaajista jopa 93 prosenttia näki palkattoman työn ongelmana omalla taiteenalallaan. Nyt palkattoman työn näki omalla kohdallaan ongelmana yli 60 prosenttia vastaajista. (Kuvio 24.)

23 Tilastokeskuksen vuoden 2013 kotitalouksien varallisuustilastoissa pienin nettovarallisuus on nuorilla alle 35-vuotiailla yhden hengen talouksilla, joiden mediaanivarallisuus oli 1300 euroa. http://www.stat.fi/til/vtutk/2013/vtutk_2013_2015-04-01_kat_003_fi.html

24 Heian, Løyland & Mangset 2012.

KUVIO 24. Vastaukset (%) kysymykseen: ”Onko palkaton työ ollut ongelma työskennellessäsi taiteilijana?”

Reilu viidennes vastaajista ei näe palkatonta työtä ongelmana ja joka kymmenes ei osannut sanoa asiasta mitään.

Tuloksia voidaan ryhmitellä omien valintojen tiedostamisen, rakenteellisten ja prosessinomaisten tulkintojen kautta. Avovastauksissa ja kommentteissa on havaittavissa omien valintojen merkityksen tiedostaminen, joko ilmaistyöstä kieltäytymisen kautta tai palkattomaan työhön kytketyn vapauden kautta. Vastaajien joukossa oli niitä, jotka eivät ole valmiita kytkemään taiteellista työtä suoraan rahalliseen arvoon, ja jälleen käy ilmi, että työn käsite ei merkitse kaikille samaa.

En ole tehnyt palkatonta työtä. Se ei ole työtä.

Unpaid work as an artist is offensive and it's becoming too easy for institutions with money to get away with it. I have been rejecting all unpaid "opportunities" lately.

Huonot/olemattomat palkat ovat ehdottomasti ongelma, mutta henkilökohtaisella tasolla eivät, koska en ota niitä vastaan jos ei ole varaa sillä hetkellä.

Tiedän arvoni enkä tee ilmaista työtä (paitsi itselleni). Tästä syystä olen saanut hankalan maineen. Olenhan vieläpä nainen! Töitä on kuitenkin riittänyt, koska olen tarpeeksi hyvä.

En tee palkatonta työtä ja toivon, ettei kukaan muukaan tekisi, koska tuntuu, ettei ongelma poistu ikinä, jos aina löytyy joku, joka sen homman hoitaa palkatta.

Nykyään en enää pahemmin tee palkatonta työtä muuta kuin jotain hyvää asiaa edistääkseni.

Nykyisellä systeemillä paljon on viitsimisestä kiinni ja siitä kuinka paljon on valmis karsimaan muusta että voi työskennellä taiteilijana. Elämä on karsimista, että voi keskittyä siihen, mitä rakastaa.

Konst handlar inte om pengar. Pengar behövs enbart för att överleva i samhället som är designat att förslava mänskligheten med pengaskulder.

Sometimes artists have to negotiate with some issues. Art does not earn money all the time.

Työ on työtä palkasta riippumatta, mutta silloin myös työ ja toimeentulo pitää irrottaa toisistaan.

Palkaton työ ei ole ongelma vaan useimmiten ratkaisu: se mahdollistaa sen että voin tehdä hyvän työryhmän kanssa juuri sitä mitä haluaa, meni syteen tai saveen. Perustusinahommat on sitten toinen juttu, kuten myös isojen instituutioiden toimeksiannot: niistä on saatava asiallinen palkka tai kieltäydyttävä.

Kaikki taiteilijat tekevät palkatonta työtä. Asiasta täytyy puhua enemmän, jotta taiteilijat osaavat ja voivat vetää rajan jatkuvalle palkattomalle työlle. Itselle työskentely ilmaiseksi on taiteilijalle mielestäni suotavaa, toiselle työskentely ilmaiseksi on jonkinasteista hyväksikäyttöä.

Palkaton ja matalapalkkioinen työ on siis välillinen ongelma: kun joku tekee halvalla tai ilmaiseksi, katsotaan, että minunkin velvollisuuteni on joustaa...

Jos et ole valmis tekemään ilmaiseksi palkataan joku, jolla ei ole koulutusta ja joka on valmis tekemään ilmaiseksi. Usein tulee liian kalliiksi.

Palkaton työ ei ole itsearvoisesti ongelma. Voin tehdä pro bono omasta valinnastani ja silloin kun se ei vie kaikilta mahdollisuutta palkalliseen työhön (esimerkiksi osana jonkun opintoja tai hyväntekeväisyysvarainhankintaa). Palkattoman työn ongelma on se, että työpanostani halutaan useammin palkattomana kuin palkattuna. Lisäksi palkattoman työn aivan keskeinen ongelma on se, että aina joku suostuu tekemään palkattomana työn, josta kuuluisi maksaa palkkaa.

Huomaan hinnoittelevani itseäni edelleen liian matalalle, koska haluan työn niin kovasti. Tämä on karhunpalvelus kollegoilleni. Tiedostan sen, mutta kilpailu on niin kovaa ja halu tehdä taidetta palava, joten silloin raha jää toissijaiseksi ja tekee tyhmiä valintoja.

Taiteellisen työn tekeminen ilman palkkaa liittyy monilla suoraan uran alkuvaiheeseen, jolloin vielä kerätään kokemuksia ja opitaan alan käytännön työtä. Toisaalta palkattomat hankkeet voivat edistää taiteellista kehittymistä myös uran vakiintumisen vaiheessa.

Koulussa annettiin ymmärtää, että se kuuluu asiaan. Että kaikkien kuuluu kestää se vaihe elämässä ja sitten palkitaan. Eipä palkittu, ei tullut työpaikkoja, vain burnout ja haluttomuus osallistua mihinkään koulutushuijauksiin enää.

Unpaid work is almost mandatory, specially in the first years of somebody's career.

Palkaton työ ei itselleni ole ollut varsinainen ongelma, koska olen tehnyt sitä tietoisesti ja ns. vapaaehtoistyön näkökulmasta ja kerryttääkseni kokemusta ja osaamista.

Lähes kaikki haluavat tai olettavat taiteilijan tekevän palkatonta työtä tai palkkio on minimaalinen työtunteihin ja osaamiseen verrattuna. Kuitenkin palkatonta työtä on välillä pakko tehdä sen antamien tilaisuuksien, kontaktien jne. vuoksi.

Palkaton työ on kuulunut olennaisena osana ”urakehitykseeni” ja jokseenkin itsestään selvänä. Ajattelen sitä verkostoitumisena tai ammattitaidon kehittämisenä. Suostun siihen silloin, jos näen siinä jonkun taiteellisen arvon.

Palkaton työ on ollut ongelma projekteissa jotka ovat hyvin aikaa vieviä, mutta palkattomia. Ilman näitä projekteja en olisi sama säveltäjä ja muusikko, joka saa suurimmasta osasta töitään hyvän palkkion, vaan paljon olisi jäänyt oppimatta taiteen tekemisestä.

Palkaton työ on usein työtä, jota ei huomata. Tällöin on kyse taiteellisen työn luonteesta, jossa usein ainoastaan lopputulos koetaan rahallisesti arvokkaaksi. Näin valmisteluvaiheet ja työn mahdollistavat prosessit joudutaan toteuttamaan korvauksetta. Palkaton työ voi olla myös tekemistä, jota työvoimapolitiikka ei tunnista työksi. Työn luonteesta johtuen taiteilija saattaa joutua ristiriitaiseen tilanteeseen työvoimatoimiston, verottajan tai KELAn hallitsemien tukijärjestelmien piirissä. Tämä saattaa johtaa siihen, että toimeksianto tai työtilaisuus on yksinkertaisempi toteuttaa palkatta. Myös taiteen koulutukseen sisäänrakennettu työharjoittelu johtaa monen vastaajan mielestä tilanteeseen, jossa toimeksiantajat ohittavat ammattilaiset ja ottavat ilmaisia harjoittelijoita heidän tilalleen.

Palkaton työ on jatkuva ongelma – ei niinkään sen takia, että sitä tarjotaan taiteilijoille niin paljon (siitä voi aina kieltäytyä), vaan koska melkoinen

määrä työajasta menee suunnitteluun, tarjousten tekemiseen ja rahoituksen hakemiseen projekteille, joista ehkä mahdollisesti saa palkkaa jonain päivänä.

Tanssialan suunnittelutyötä ei arvioida realistisesti palkanmaksussa. Samoin työaikojen suhteen esim. kulkemiset, viikonloput. Paljon tehdään ilmaista työtä ja luovutetaan työn käyttöön vapaa aikaa.

Min arbetstid är flytande. Efter en 6 timmars repetitionsdag kan det vara att jag måste ägna mig åt gratisarbete som marknadsföring, produktion, kostym, översättning, sekreterararbete och stipendieansökningar.

Esityksen harjoittelusta ei makseta palkkaa, mutta työkkärin silmissä se on työaikaa, jolta ajalta ei saa päivärahaa. Esityskorvaukset taas ovat niin pieniä, etteivät ne kata harjoituspäivien menoja. Tällöin taiteilijasta tulee nälkätaiteilija. Minulta peritään tukia takaisin vaikka elän köyhyysrahan alapuolella.

Työkkärille täytyy esittää työtöntä, vaikka työskentelisi palkatta. Ilman palkatonta työtä ei kuitenkaan käytännössä voi ollenkaan työllistyä alallani.

Suurin osa satunnaisista työnantajista maksaa työkorvauksia. Jos otat niitä vastaan, TE-keskus määrittelee sinut yrittäjäksi. Yleisesti ottaen keikkatöiden palkat ovat naurettavan pienet, jos niistä pitäisi vielä yel-maksutkin maksaa.

*Ainoa palkaton tekeminen joka söi motivaationi tehdä päivätöitä oli laillinen orjakausi eli opintoihin liittyvä, palkaton 6 kk työharjoittelujakso. Tässä asiassa systeemimme on minusta häpeällinen. Taidetta teen vapauttani vaa-
lien enkä katso tunteja ja tuloja niin tarkkaan kuin tilaus/palkkatöissä.*

Pelialalla hyväksikäytetään ilmaisia harjoittelijoita.

Palkaton työ ei ole ollut kovin suuri ongelma henkilökohtaisesti, mutta järjestelmän tasolla se tarkoittaa, ettei palkallista työtä ole tarjolla vaan monia asioita, joihin pitäisi palkata kentältä ammattilainen tehdään talkoovoimin.

Teen hurjasti töitä, mutta sitä ei saa kertoa työkkärille. Pitää olla työtön työnhakija tai tehdä jotain sivuduunia. Sen lisäksi hakea näyttelyitä ja apurahoja, anella ja todistella osaamistaan... Koko systeemi on kuralla. Ei toimi. Energia valuu väärin paikkoihin.

Taiteilijan työn määrittely vaihtelee laajasti vastaajien keskuudessa, kuten jo aiemmin on käynyt ilmi. Joidenkin mielestä taiteilija tekee taidetta vaikka ei saisi siitä korvausta – ei haluta jäädä odottamaan apurahapäätöksiä tekemättä mitään. Vaikka

toimeentulo olisi tavoite, on parempi tehdä jotain korvauksetta kuin ei mitään. Mikäli ei ole näyttöä omasta tekemisestään, ei myöskään ole mahdollista saada apurahoja, mikä saattaa asettaa tekijän todella vaikeaan ja ristiriitaiseen tilanteeseen.

Palkatonta työtä on myös monenlaista, osa on selkeästi riistoa, osa ajan ja osaamisen vaihtoa muiden rahattomien kanssa.

Olen pakotettu tähän, koska apurahoja hakiessani tarvitsen näyttöjä, jotta minulla olisi edes minkäänlaista mahdollisuutta saada apurahaa. Valitettavasti tämä on ristiriitaista, koska näyttöjä (eli ilmaista työtä) voi joutua keräämään vuosikausia, eikä sen työn tuloksena saavutettu apuraha sitten korvaakaan niitä ilmaisia työvuosia tai omasta pussista maksettuja kuluja, joita taiteellisesta työskentelystä on koitunut.

Taiteilijat ovat usein kiinnostuneempia taiteesta kuin rahasta. Tästä syystä omaa työtä alihinnoitellaan jatkuvasti. Toisaalta taiteen tilaajat eivät aina miellä taidetta niin välttämättömäksi, että siihen satsattaisiin myös taloudellisesti. Taiteen suuri hyöty on harvoin suoraviivaisesti taloudellinen, joten nykyiseen lyhytnäköiseen businessmaailmaan se ei sovi.

Kysyttäessä ratkaisuja palkattoman työn ongelmaan vastausten suunta oli hyvin samantapainen kuin vuoden 2016 barometrissa. Yleinen taiteellisen työn tunnistaminen ja taiteilijoiden ammattimaisuuden arvon nousu olisi toivottavaa muun muassa lisäämällä julkista keskustelua aiheesta. Samalla kulttuurialan rahoitus voisi lisääntyä ja taiteesta oltaisiin valmiita maksamaan.

Taiteenalojen rakenteissa moni näkee tarpeen korostaa taiteilijoiden rinnastamista muihin erilaisissa tuotannoissa toimiviin työntekijöihin, eli työstä tulisi maksaa palkkio kaikille osallistuville. Samoin olisi vastaajien mielestä tärkeätä kieltää ilmaisten harjoittelijoiden käyttö ammattilaisten sijaan.

Monet näkevät perustulon mahdollisena ratkaisuna ottaa huomioon työn luonteen mukanaan tuomia erityisyyksiä sekä vahvistaa tekijän sosiaaliturvaa. (Ks. Liite 2. Muut väittämät)

Vahva viesti vastauksissa suuntautuu myös taiteilijayhteisölle. Mikäli taiteilijat itse tunnustaisivat oman työnsä arvon eikä kukaan enää ottaisi vastaan palkattomia toimeksiantoja, niiden teettäminen loppuisi.

Alan tuominen laajempaan tietoisuuteen, taiteilijan työn avaamista kansalle. Liittojen ja seurojen sekä taiteilijoiden pitäisi kieltäytyä laidastaan ilmaistyöstä, koska se antaa kuvan, ettei taiteilija tarvitse palkkaa.

Taiteilijat eivät suostuisi tekemään työtä ilman palkkaa. Eihän mikään muukaan ammatin harjoittaja suostu tällaiseen menettelyyn.

Perustulo (tai vastaava järjestely) vapauttaisi taiteilijan ”työttömän” leimasta ja helpottaisi freelancer-tekijän repaleista toimeentulopakettia. Näin voisi huolettomammin keskittyä puoli-ilmaisiin apurahaprojekteihin, nauttia taiteellisesta vapaudesta ja silti saada yhteiskunnalta pientä ”palkkaa”.

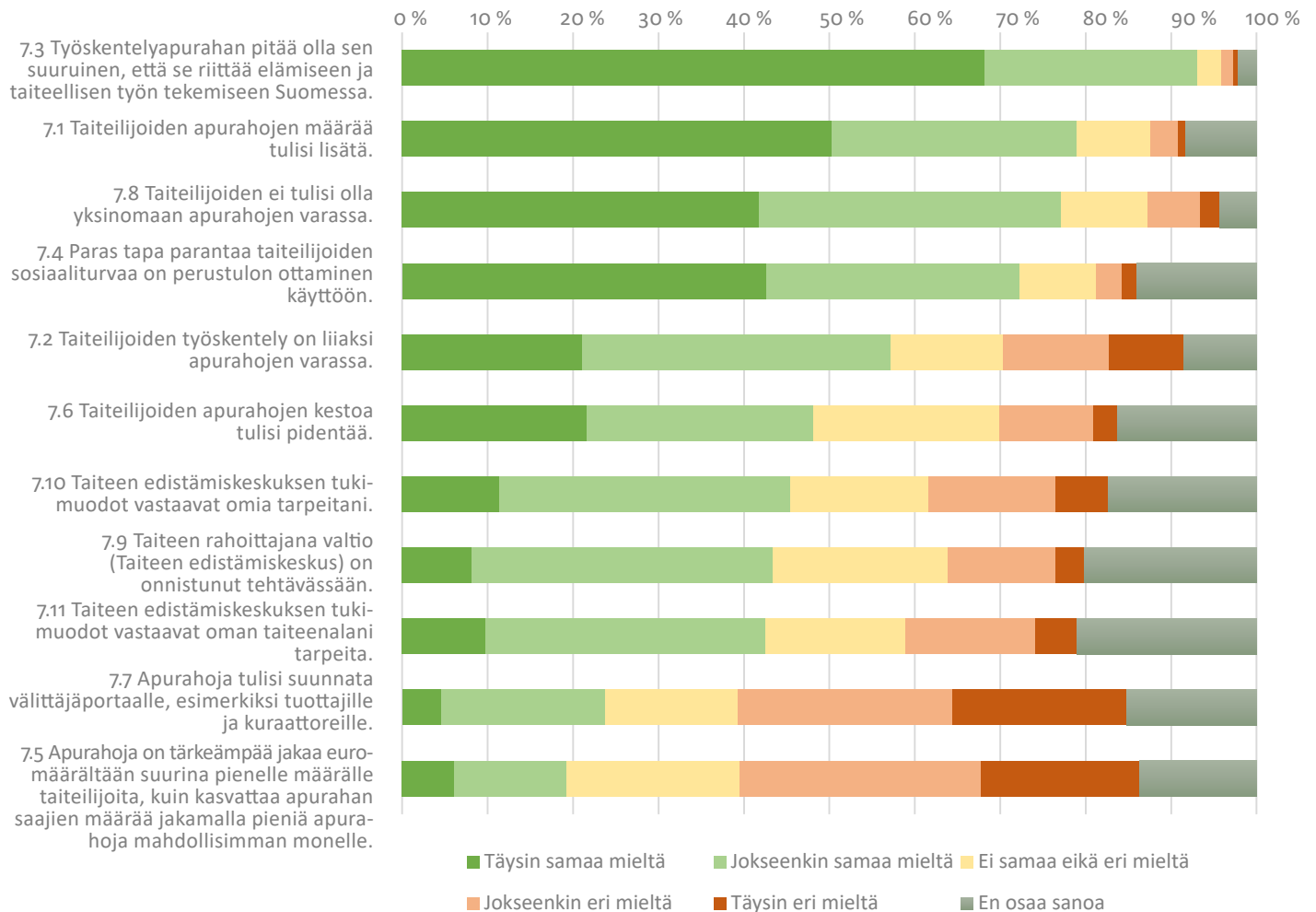
Mielestäni taiteilijoiden pitäisi kieltäytyä tekemästä palkatonta työtä, koska seuraukset osuvat kaikkiin. (Jos minä kieltäydyn tekemästä ilmaiseksi niin sitten soitetaan jollekin, joka tekee.) Opiskelijoiden käyttämistä ammattilaisten tilalla palkattomana työvoimana pitäisi ruotia. Esimerkiksi monet teatterit hankkivat isoa ensemblea vaativiin teoksiin opiskelijatyövoimaa ja ammattilaisille työtä ei tarjota.

Voitaisiin käydä keskustelua taideinstituutioiden tai tuotantotahojen rahoituksesta. Kuinka paljon rahaa tulisi jakaa instituutioille ja kuinka paljon suoraan taiteen tekijöille. Instituution, jonka työntekijöille maksetaan kuukausipalkkaa, tulisi maksaa kuukausipalkkaa vastaavaa palkkaa myös sisälön tuottaville taiteilijoille.

Avaamalla taiteellisen työn kulurakenteita mahdollisille ostajille. Myöskin avoin keskustelu ja hinnoittelu avaisi ymmärrystä. Myös taiteilijoiden /tuotajien tulisi tarkkaan aina perustella miksi tehdä ilmainen työ. Kaivamme liikaa kuoppaa suostuessamme ilmaiseen työntekoon liian usein, myös nuorten taiteilijoiden alkujen tulisi arvostaa tätä linjausta.

APURAHAA HAETAAN PALJON, ENITEN YKSITYISILTÄ SÄÄTIÖILTÄ

Apurahoitusta kartoittaneista väittämistä nuoret taiteilijat nostivat tärkeimmiksi työskentelyapurahan riittävän suuruuden (93 % vähintään jokseenkin samaa mieltä), apurahojen määrän lisäämisen (79 % samaa mieltä) sekä tulonlähteiden riittävän kirjon (”taiteilijoiden ei tulisi olla yksinomaan apurahojen varassa”, 77 % samaa mieltä). (Kuvio 25.)

KUVIO 25. Vastaajien näkemykset apurahoista ja muusta taiteilijatuesta

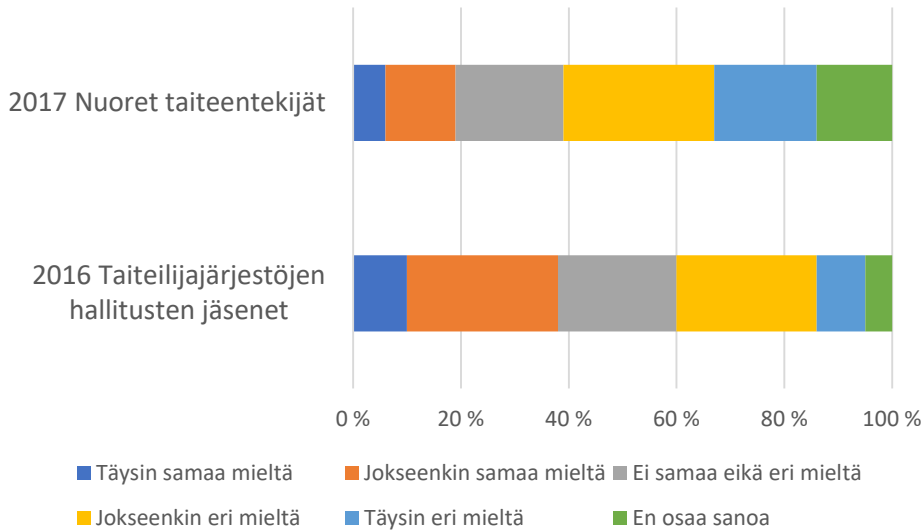
Monet apurahoitusta koskeneista väittämistä esitettiin myös edellisessä, taiteilijajärjestöjen hallitusjäsenille, suunnatussa kyselyssä.²⁵ Tuolloin kannatettiin eniten samoja kolmea väittämää, joskin hieman eri järjestyksessä kuin tässä kyselyssä. (Liite 2. Apurahat ja muu taiteilijatuki.)

Nuorten vastaajien mielestä työskentelyapurahan suuruus on selvästi tärkein apurahoitusta koskeva kysymys, mutta edellisen barometrin vastaajat pitivät tämän ohella yhtä tärkeänä apurahojen määrän lisäämistä (95 % kannatti molempia väitteitä). Hieman suurempi osa nuorista (77 %) kuin viime barometrin vastaajista, järjestöjen hallitusjäsenistä (74 %), piti ongelmallisena ajatusta taiteilijuuden rakentumisesta pelkästään apurahoituksen kautta.

Taiteilijatukijärjestelmän toimintaa ja kehittämistä koskevissa kysymyksissä epätietoisien osuus oli tämän vuoden vastauksissa suhteellisen suuri. Nuoret taiteilijat eivät aina näytäneet tunnevan tukijärjestelmää riittävän kattavasti osatakseen arvioida sitä täsmällisesti.

Nuorten näkemykset myös poikkeavat monin paikoin vuoden 2016 barometrin vastauksista. Etenkin apurahojen keston kasvattamiseen he suhtautuivat selvästi maltillisemmin (47 % kannattaa) kuin taiteilijajärjestöjen edustajat vuonna 2016 (69 % kannatti). Kysymys sivuaa ajatusta suurempien apurahojen myöntämisestä harvemmillä sen sijaan, että myönnettäisiin mahdollisimman useita apurahoja vaikka sitten pienempinä summina. Siihenkin nuoret suhtautuivat selvästi kriittisemmin (19 % kannatti ajatusta ja 47 % vastusti sitä) kuin taiteilijajärjestöjen hallitusten jäsenet (38 % / 35 %). Nuorten taiteentekijöiden näkemykset viittaavat siihen, että vähäisemmätkin summat ovat riittäviä silloin, kun on totuttu tekemään taidetta pienillä budjeteilla. (Kuvio 26.)

25 Taiteen ja kulttuurin barometri 2016, 40–41.

KUVIO 26. Vastaajien (%) näkemykset väitteeseen: ”Apurahoja on tärkeämpää jakaa euromäärältään suurina pienelle määrälle taiteilijoita kuin kasvat- taa apurahan saajien määrää jakamalla pieniä apurahoja mahdollisimman monelle” (Vertailu eri vastaajaryhmien välillä vuosina 2016 ja 2017)

Nuorten suhtautuminen apurahoitukseen näyttää liittyvän toimeentulon suu- reen epävarmuuteen. Toivotaan nykyistä enemmän tukea uran alkuvaiheessa ole- ville ammattitaiteilijoille. Tämä todettiin myös väittämiä koskevissa yleisissä kommentteissa.

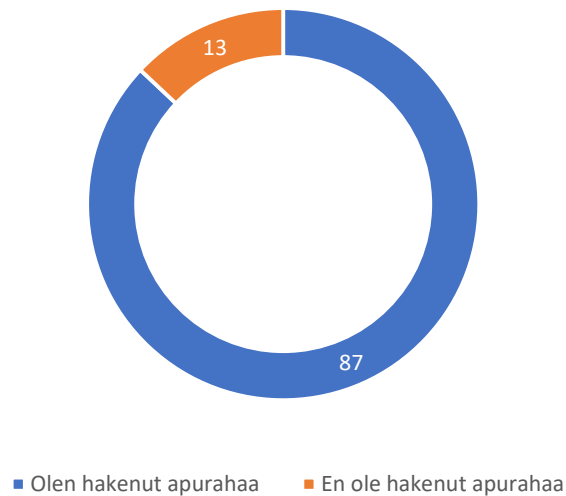
Taiteilijauran kriittisinä ensimmäisinä vuosina pienetkin summat ovat elin- tärkeitä. Apurahasysteemiä voisi uudistaa niin, että apurahoja jaettaisiin, vaikka pienempiä määriä, myös aloitteleville ... taiteilijoille ...

Monet nuorista vastaajistamme (72 %) näkivät perustulon taiteelliseen työhön liit- tyvien sosiaaliturvan ongelmien hyvänä ratkaisuna. Näkemys sopii yhteen sen yllä jo todetun näkemyksen kanssa, että taiteilijoiden asemaa ei haluta rakentaa pelkän apurahoituksen varaan. (Kuvio 25.)

Myöskään ajatusta varsinaisen taiteellisen työskentelyn lepäämisestä apuraho- jen varassa ei kannateta laajasti: vastaajista 57 prosenttia katsoi työskentelyn olevan liiaksi apurahojen varassa (20 % oli eri mieltä) (kuvio 25). Kritiikki kohdistuu ajatuk- seen, että apurahat olisivat työskentelyn keskeisin rahoituslähde, ei apurahoituksen tarpeeseen sinänsä. Eräs vastaaja sanallisti ajatuksen seuraavasti:

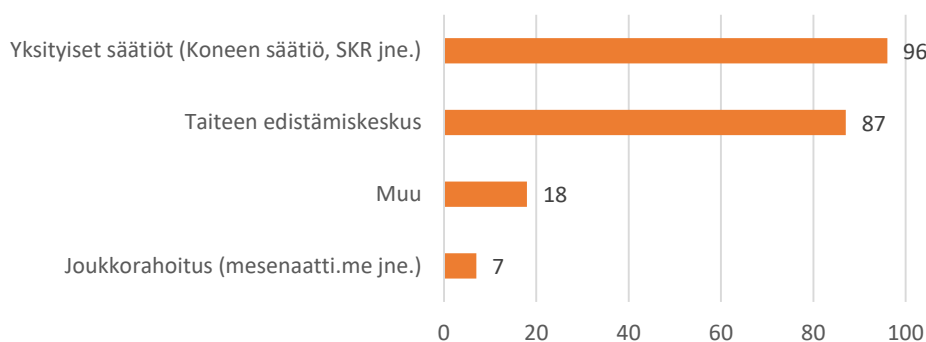
Ehkä apurahan onkin nimenomaan tarkoitus olla elämisen apu, ei yksin- omainen tulolähde. Tällöinkin se mahdollistaa paljon robkeammat valinnat taiteelliseen työhön liittyen ja on siten korvaamaton apu.

Vaikka monet vastaajista ovat vielä opiskelijoita, useimmat (87 %) heistä olivat jo hakeneet apurahoitusta. (Kuvio 27.)

KUVIO 27. Vastaukset (%) kysymykseen: ”Oletko hakenut apurahaa?”

Opiskelu oli selvästi yleisimmin mainittu syy siihen, että vastaaja ei vielä ollut hakenut lainkaan apurahoitusta. Seuraavaksi yleisimmät syyt olivat palkkatyö sekä apurahoja koskevan tiedon puute. Lisäksi useat vastaajat mainitsivat, että eivät olleet hakeneet, koska eivät yksinkertaisesti usko saavansa apurahaa. Muutamia myös totesivat, että apurahan hakeminen on niin vaikeaa ja aikaa vievää, että eivät olleet nähneet järkeväksi käyttää siihen aikaansa. Apurahaa hakeneista useampi oli hakenut rahoitusta yksityisiltä säätiöiltä kuin Taiteen edistämiskeskukselta. (Kuvio 28.)

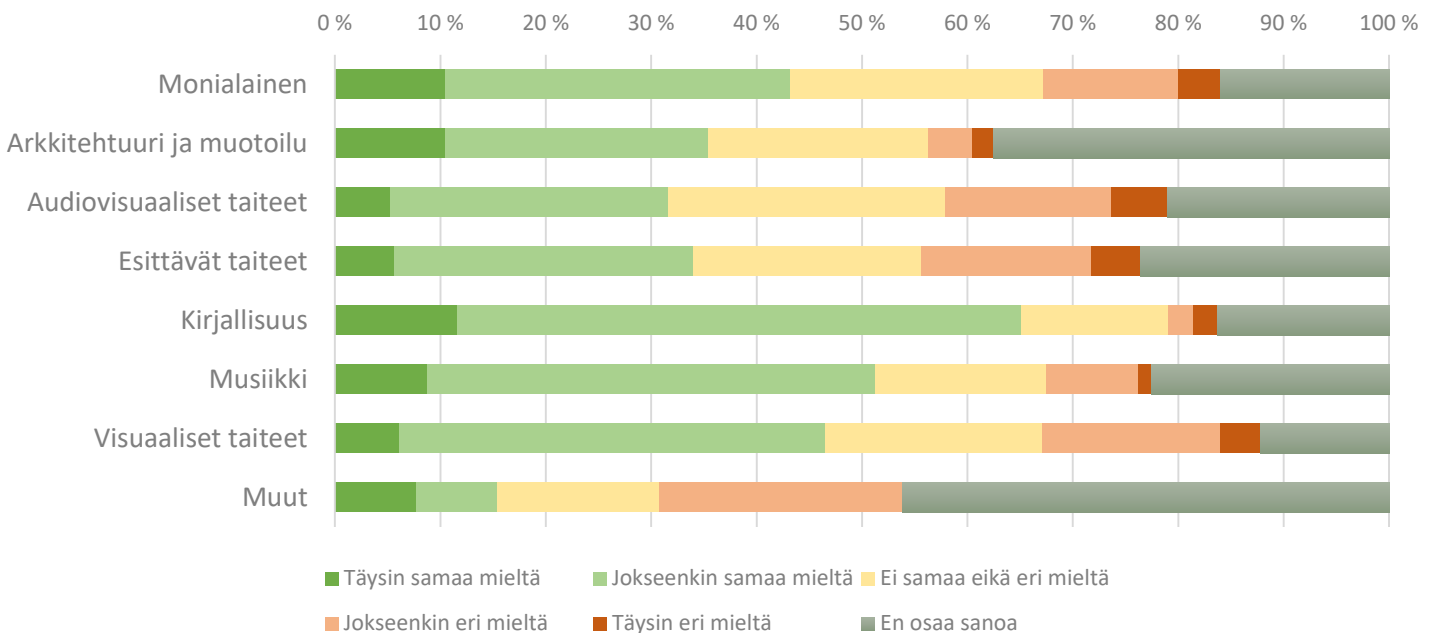
KUVIO 28. Vastaukset (%) kysymykseen: ”Mistä olet hakenut apurahaa tai rahoitusta?”

Ero apurahoitusta hakeneiden määrässä Taiken ja säätiöiden välillä ei ole suuren suuri, mutta silti selvä. Aineistomme ei salli eron täsmällisempää syiden erittelyä. Säätiöiden parempi työskentelyapuraha ja keskimäärin suuremmat myönnettyt apurahat ovat kuitenkin hyviä arvauksia siihen, miksi ne houkuttelevat hakijoita. Myös myönnettyjen apurahojen käytön joustavuudessa on selviä eroja säätiöiden hyväksi.

Hakijoiden toivoman vuosiapurahan keskiarvosumma oli 24 227 euroa vuodessa (n. 2000 €/kk). Se on lähes täsmälleen sama kuin esimerkiksi Suomen kulttuurirahaston ja Svenska kulturfondenin taiteelliseen työskentelyyn nykyisin myöntämä apuraha. Taiteen edistämiskeskuksen työskentelyapuraha (1692,45 €/kk) sen sijaan on nuorten taiteentekijöiden toiveisiin suhteutettuna selvästi liian pieni.

Taiteen edistämiskeskuksen näki onnistuneen tehtävässään 43 prosenttia vastaajista ja 17 prosenttia katsoi sen suorastaan epäonnistuneen. Kuten edellä todettiin, melko moni vastaajista ei ottanut kantaa tai ei osannut vastata lainkaan tällaisiin tukijärjestelmän toimintaa koskeneisiin kysymyksiin (kuvio 25). Silti vastaukset kertovat selvästi, että tukijärjestelmää olisi nuorten näkökulmasta mahdollista parantaa.

Vastaajien näkemyksiä alakohtaisesti jaotellen paljastuu, että Taiteen edistämiskeskus onnistuu tehtävässään eri tavoin eri taidealoilla. Etenkin kirjallisuuden edustajat suhtautuvat muita positiivisemmin viraston onnistumiseen toiminnassaan. Kirjallisuuden tavoin apurahoituksesta paljolti riippuvaisten visuaalisten taiteiden vastaajat eivät ole aivan yhtä positiivisia arvioissaan, mutta kuitenkin useimpien muiden alojen vastaajia myönteisempiä.²⁶ (Kuvio 29.)

KUVIO 29. Vastaajien (%) näkemykset taiteenaloittain väitteeseen: ”Taiteen rahoittajana valtio (Taiteen edistämiskeskus) on onnistunut tehtävässään”

26 Muun muassa Taiteilijan asema 2010 (Rensujeff 2015) osoitti, että taiteenalat ovat hyvin erilaisia suhteessa apurahoituksen laajuuteen ja merkitykseen (työskentely ja toimeentulo).

Kysyimme myös täsmällisemmin Taiteen edistämiskeskuksen kanavoimista rahoitusmuodoista.²⁷ Nykyisiä tukimuotoja ei kannateta varauksetta. Kaikista vastaajista 46 prosenttia piti niitä omiin tarpeisiinsa sopivina, mutta useampi kuin joka viides (21 %) oli samaan aikaan eri mieltä. Lukemat olivat miltei samat, kun kysyttiin näiden apurahamuotojen soveltuvuudesta oman taiteenalan tarpeisiin. (Kuvio 25, s. 67)

Järjestelmän parantaminen ei ole helppo kysymys. Ainakaan välittäjäportaalle suunnattavat apurahat eivät kuitenkaan ole vastaajien mukaan toivottavin keino tilanteen parantamiseksi. Selvästi useampi vastustaa (46 %) kuin kannattaa (24 %) ajatusta. (Kuvio 25, s. 66.) Syytä esitettiin sanallisesti:

En ymmärrä miksi apurahoja pitäisi jakaa tuottajille (taiteilijoiden sijaan).

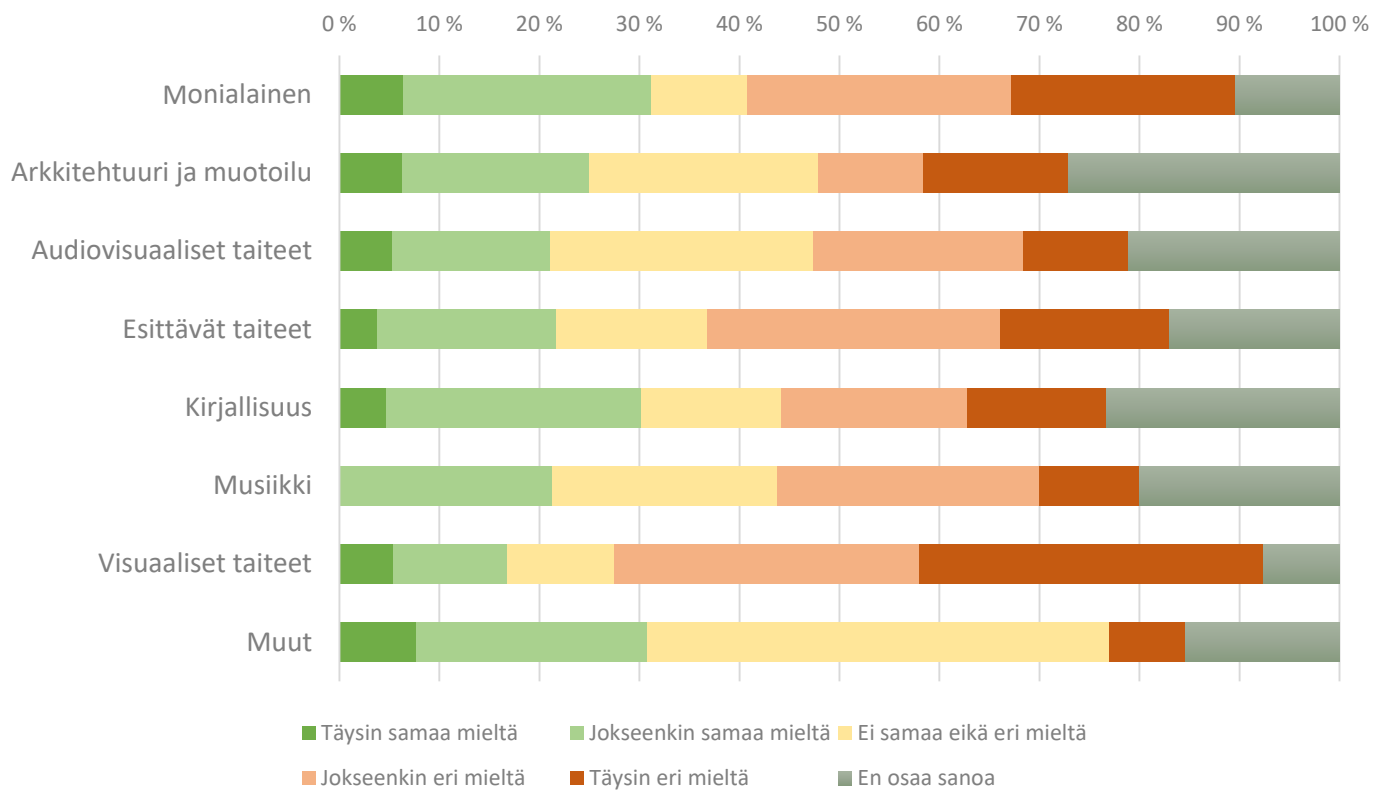
... joillain aloilla ammattimaisten tuottajien esiinnousu on nimenomaan syönyt taiteilijoiden mahdollisuuksia työllistää itseään oman alan töissä apurahattomina kausina.

... jos se on taiteilijoilta itseltään pois, ei missään nimessä. ...

Tuottajat ja kuraattorit saavat useammin palkkaa tai palkkiota museolta tai järjestävältä organisaatiolta kun taas sisällön tuottavat taiteilijat eivät saa mitään. Apurahoja ei tulisi myöntää kuraattoreilla ja tuottajille ollenkaan elleivät he tee itsenäistä kuratointityötä.

Tämän kysymyksen kohdalla erottuvat visuaalisen alan vastaajat, jotka vastustavat eniten ajatusta apurahoituksen suuntaamisesta välittäjäportaalle (65 % vastustaa / 17 % kannattaa). On kuitenkin syytä painottaa, että kaikilla taiteenaloilla vastustajien määrä on suurempi kuin kannattajien. (Kuvio 30.)

27 Väittämät 7.10 ja 7.11: Taiteen edistämiskeskuksen tukimuodot vastaavat omia tarpeitani; Taiteen edistämiskeskuksen tukimuodot vastaavat oman taiteenalani tarpeita.

KUVIO 30. Vastaajien (%) näkemykset taiteenaloittain väitteeseen: ”Apura-hoja tulisi suunnata välittäjäportaalle, esimerkiksi tuottajille ja kuraattoreille”

Esitettiin myös väite, jonka mukaan taiteilijatukijärjestelmä tulisi uudistaa kokonaan. Valtaosa (75 %) vastaajista ei osannut ottaa siihen kantaa, vajaa viidennes (17 %) kannatti sitä ja harva (8 %) vastusti. Väitettä kannattaneista 84 antoi aiheesta lisätietoja kirjallisesti avovastauksen kautta. Vastaavasti 36 ihmistä esitti perusteluja sille, että tukijärjestelmää ei tulisi muuttaa (näistäkin useat samassa yhteydessä totesivat, että järjestelmässä on kehittämisen varaa).

Aivan kuten vuoden 2016 barometrissa, myös tässä uusimmassa väite ja kysymykset yhdenvertaisuudesta sekä epäasiallisesta kohtelusta tai syrjinnästä kirvoittivat vastaajia ottamaan kantaa.

Mukana on kuitenkin myös sellaisia ehdotuksia, joita ei väitteissä käsitelty. (Kuvio 32, s. 80.) Nämä koostuvat lähinnä 1) aloittelevien ja kentälle uusina toimijoina pyrkivien taiteilijoiden tilannetta koskevista toiveista, 2) järjestelmän läpinäkyvyyttä ja yhdenvertaisuutta koskevista kommentteista, sekä 3) yleisesti järjestelmän toimivuuden parantamiseen tähtäävistä ehdotuksista. Taiteen kentän tasa-arvoiseksi kokevien joukko on nuorissa taiteentekijöissä (2017) pienempi kuin taiteilijajärjestöjen hallitusten jäsenissä (2016). (Liite 2. Muut väittämät.)

Esimerkkejä kentälle uutena pyrkivien taiteilijoiden aseman parantamista koskevista toiveista:

Nuorien/tuntemattomien taiteilijoiden on hyvin vaikea päästä mukaan apuraharumbaan.

Aloittelevien taiteilijoiden tukemista pitäisi laajentaa.

Sen [järjestelmän] pitäisi tukea myös aloittavia taiteilijoita ja sen pitäisi olla joustavampi.

Toivoisin, että aloittelevat taiteilijat ja ryhmät huomioitaisiin paremmin. Tällä hetkellä minusta tuntuu, että joudun tekemään palkatonta työtä, jotta saisin näkyvyyttä, jolla voisin perustella oikeuteni tukeen.

Tukea pitäisi saada myös juuri valmistuneet ja uransa alkuvaiheessa olevat ns. kannustusapuraha. Tuntuu myös siltä, että yhdet ja samat ihmiset saavat vain apurahoja.

Eri taiteen aloilla on erilaiset tilanteet, mutta yleisesti nuorten toimijoiden on vaikea päästä vakituisemman tuen piiriin. Jatkuvaa tukea jaetaan 70–80-luvuilla perustetuille instituutioille.

Nykyisin rahoitusjärjestelmä ylläpitää toiminta-avustuksen tai valtion rahoituksen piiriin kerran päässeitä. ... Nuorille tätä rahaa ei riitä.

... olisi tärkeää tukea pienillä summilla myös uusia artisteja, joiden ”apurahaputki” ei ole vielä päässyt alkuun. 6kk apurahan sijalle/viereen voisi olla 4kk apuraha.

Pienemmän ajanjakson ns. starttitukia tulisi olla enemmän, joilla useampien potentiaalille saataisiin kasvun varaa. Sillä starttirahalla aikaansaatu- jen taiteellisten töiden pohjalta voisi hakea pidempää lisäapurahaa, jolloin voitaisiin arvioida kansainvälisen menestymisen potentiaalia tekijöissä.

By including foreign artists working on the field, which provide new perspectives on the system.

Yhdenvertaisuuden parantamista koskevia kommentteja:

Sen pitäisi olla avointa siinä kuka päätöksiä tekee milloinkin.

Yksinkertaisuutta? Paha sanoa. Systeemi tuntuu monimutkaiselta ja epäluotettavalta. Millä perusteella saan rahoitusta..? Läpinäkyvyyttä, tietoa, selkeyttä.

... tukien myöntämisyjärjestelmä avoimemmaksi ja keskustelu- ja palaute-yhteys auki ...

Jako solidaarisemmaksi eikä aina samoille ihmisille, kiitos.

Tasapuolistaminen taiteilijoiden kesken.

Yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti yhdessä muiden kanssa.

Kuvataideala on yksittäisistä taidealoista suurin ja eniten riippuvainen apurahoista (ei mahdollisuutta palkkatyöhön, kuten vaikka tanssijoilla.) Silti kuvataidetta tuetaan vähiten. Miksi? Lisäksi häiritsee se, ettei voi tietää, koska Taiken päätökset tulevat.

I believe in plurality. There should be more socially accepted ways to support yourself as an artist. Value of artistic work for the society should be an important factor.

Tukijärjestelmän kehittämistä koskevia kommentteja:

Nykyinen järjestelmä on hirveää silppua, ja vie aikaa taiteilijana toimimiselta ... ja vaatii hirveän määrän sellaista moniosaamista taiteilijalta jota ei saa koulutuksessa vaan tulee kymmenien vuosien työskentelyn myötä.

Hakujärjestelmät pitäisi yhtenäistää ja helpottaa hakemusten tekemistä koska se on palkaton työtä. ... rahoitusta pitäisi voida hakea jatkuvan haun kautta useammin kuin kerran vuodessa.

Ainakin hakuprosessista pitäisi tehdä kevyempi tai hakuja yhdistää.

... hakemushelvettiä tulisi selkeyttää ja vähentää.

... mielestäni ainakin Taiken hämmentävää jakoa lukuisiin taiteen alakategorioihin tulisi muuttaa.

Järjestelmä on liian hidas.

Taiteilijoille pitäisi myös olla oikeita (määräaikaista) työpaikkoja kaikenlaisissa organisaatioissa, että osoitettaisiin, että taiteilijoiden ammattitaitoa arvostetaan yhteiskunnassa.

Perustaa taiteentaloja joiden sisälle palkataan esim vuoden ajaksi työskentelemään. Tarpeet teoksiin saataisiin ja hankittaisiin talojen kautta joihin ne sitten jäisivät. Talojen tarpeista voisivat hyödyntää myös lyhyempien sopimusten taiteilijat.

Laitokset ja vapaat ryhmät kaikki harkinnanvaraisen tuen alle.

Tällä hetkellä yhdistykset saavat liian suuren osan rahoituksesta.

Nykyään rahat alallani suuntautuvat Helsinkiin pitkälti. Laajemmalle alueelle.

YHDENVERTAISUUS EI PÄDE TAIDEMAAILMASSA(KAAN)

Aivan kuten vuoden 2016 barometrissa, myös tällä kertaa väite ja kysymykset yhdenvertaisuudesta sekä epäasiallisesta kohtelusta tai syrjinnästä kirjoittivat vastaajia ottamaan kantaa.

Noin 70 prosenttia vastaajista ei kokenut viime vuonna taiteen kenttää tasa-arvoisena tasa-arvoisena (kuvio 32, s. 80). Tulos on liki täsmälleen sama tänä vuonna, joskin hieman useampi ei nyt ottanut asiaan kantaa. Taiteen kentän tasa-arvoiseksi kokevien joukko on nuorissa taiteentekijöissä (2017) pienempi kuin se oli taiteilijajärjestöjen hallitusten jäsenissä (2016) (liite 2. Muut väittämät).

Moni vastaajista piti selvänä, että yhteiskunnassa vallitseva epätasa-arvo on laajempi kysymys, joka läpäisee myös taiteen kenttää. Siten epätasa-arvo ei sellaiseen johtuisi pelkästään taiteen kentän rakenteista.

There is currently a demand for immigrant artists' work to be shown. I am a foreigner residing in Finland, but will never show my work under Immigrant Art label. It diminishes me as a professional and puts on an inadequate social labelling.

I think it is more general structures in society that bleed into the arts sector than structures specific to the arts sector.

Taiteen kenttä ei ole tasa-arvoinen, mutta en näe niitä niinkään itse taiteen kentän ylläpitäminä rakenteina. Rakenteet joutuvat enemmänkin yhteiskunnan tuloerojen ja esimerkiksi koulutusmahdollisuuksien eroista.

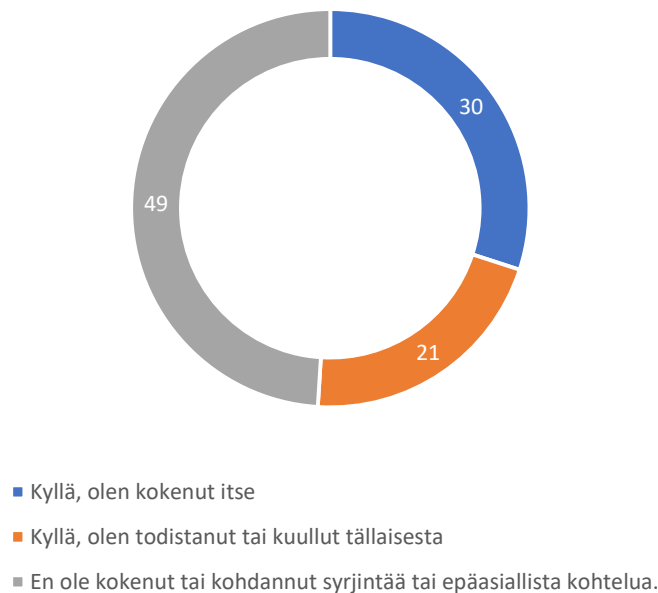
Mikään ammattikenttä ei ole tasa-arvoinen.

Kokemukseni mukaan taiteen kentän eriarvoisuus johtuu enemmän kuppikuntaisuudesta ja hyvä veli-järjestelmästä. Tietyt taiteenalat ja tyylit jäävät paitsioon päättäjien oman makupreferenssin takia. Muuten ala on äärimmäisen tasa-arvoinen muun muassa vähemmistöjä kohtaan. Taideala on hyvin naisvaltainen.

Finland har kommit långt när det gäller jämlikhet och jag har aldrig upplevt mig diskriminerad pga mitt kön. I andra delar av Europa upplever jag dock att det fortfarande inte är lika självklart att man som kvinna har en lika hög status som en manlig konstnär.

Finland has a great system to include artists in all stages of their career into the most prominent outlets.

Hieman alle puolet (49 %) vastaajista ei ole kokenut tai kohdannut syrjintää tai epäasiallista kohtelua. Noin viidennes (21 %) vastaajista on todistanut syrjintää tai kuullut siitä työssään ja peräti 30 prosenttia vastaajista on itse kokenut syrjintää tai epäasiallista kohtelua taiteilijana toimiessaan. (Kuvio 31.)

KUVIO 31. Vastaukset (%) kysymykseen: ”Oletko kokenut tai todistanut taiteilijana/taiteellisessa työssä epäasiallista kohtelua ja/tai syrjintää?”

Vastaukset siihen, minkälaisesta syrjinnästä tai epäasiallisesta kohtelusta on ollut kysymys, jakautuvat useaan kategoriaan. Usein on kysymys omien kollegoiden suhtautumisesta: osaamisen vähättelyä, seksismiä, ikäsyrjintää, sukupuolisyrjintää, kiusaamista työyhteisössä ja ennakkoluuloja.

Nuorena naisena olen taidealalla on kyllä karua. Mielenpitoitani ei ole kuunneltu ennen kuin asiakas on kanssani samaa mieltä. Vähättelyä, vähöksyntää ja työpanokseni ”unohtamista” on tullut vastaan.

Halveksuntaa, nauruskelua. Pidetään itseään parempana kuin joitakin muita. Pidetään typeränä ja naurunalaisena esimerkiksi kirjastonäyttelyitä.

Minun kehoani on arvosteltu esineellistävasti. Olen itse homoseksuaali mies ja nämä arvostelijat olivat minua huomattavasti iäkkäämpiä naisia ja osittain hierarkiassa ylempänä. Kun huomautin asiasta, he pitivät sitä vain hassuna.

Kähmintää ja vaijantamista. Liittyy ikään ja sukupuoleen.

Perinteistä häirintää vanhojen partojen taholta. Taiteenalojen välistä kohtaamattomuutta myös. Tietynlaista muottiin tunkemista.

Kilpailu työpaikoista ja apurahoista aiheuttaa epäilyä ja avoimuuden puutetta:

Taiteilijat ovat hyvin tyyliä toisiaan kohtaan koska kilpailu on niin kovaa. Suomessa on todella paljon ihmisiä, jotka vain tuhahtavat uusille ideoille eivätkä luota kykyihin luoda. Se on hyvin alistavaa ja masentavaa ja tappaa herkän taiteilijasielun nopeasti.

Hassusti jakautuu tietyt palkinnot ja rahat enemmän miehille.

Kuraattorit ovat joskus epäreiluja, kaukana objektiivisesta, valikoivat ystäviään esiin nostettaviksi/rahoitettavaksi.

Olisi tärkeää jotenkin jakaa apurahoja/mahdollisuuksia muillekin kun samoille taiteilijoille/laitoksille vuodesta toiseen.

Tiedon pimittämistä, ryhmän ulkopuolelle sulkemista, koulutuksen vuoksi aliarviointia ja esitysmahdollisuuksista poissulkemista.

Koen, että apurahoja jakavat tahot eivät ole ”vertaisia”. Professorit jakavat rahaa taiteilijat kavereilleen.

Työnantajien ja toimeksiantajien suunnasta tullutta epäasiallista suhtautumista on alhaisen palkkion lisäksi monenlaista:

Ei ole haluttu maksaa keikasta sitä summa mikä oli sovittu.

Erään kaupungin teatterin tuotannossa sain huomattavasti pienempää palkkaa kuin saman koulutustason omaava miespuolinen vastaanäyttelijä.

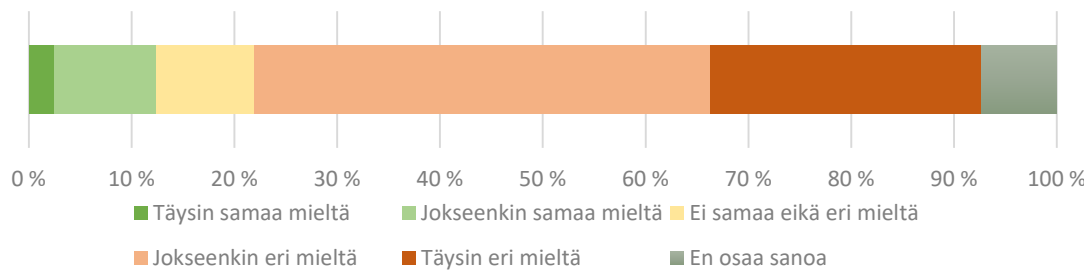
Palkkojen saaminen oikein, ensimmäisellä kerralla, on usein hyvin vaikeaa. Työsopimusta sekä työtodistusta on vaikeaa saada.

Gallerian puolelta järjestelyt eivät ole sujuneet allekirjoitetun sopimuksen mukaisesti.

Sanotaan, että naiset saavat jopa taidealalla vähemmän rahoitusta, ja teosten hinnat ovat alemmat.

Todella ahdistavaa ja tabu.

Palkkani maksanut mies on humalapäissään lääppinyt minua ja naispuolisia ystäviäni. Olen kuullut että samasta työstä minulle on maksettu huomattavasti vähemmän palkkaa kuin miespuoliselle kollegalleni.

KUVIO 32. Vastaaajien (%) näkemykset väitteeseen: ”Taiteen kenttä on tasa-arvoinen”

Eriarvoisuutta ylläpitäviä rakenteita taiteen kentältä löytyy n. 53 prosentin mukaan. Tällöin voi olla kysymys taiteen alojen eri statuksesta ja arvostuksesta tai koulutus- rakenteiden ja institutionalisoituneiden rahoitusrakenteiden muuttumattomuudesta.

Taiteen kenttä perustuu hierarkkisuuteen, siihen että toisten tekemä taide on parempaa tai kiinnostavampaa. Ei ole mahdollista erotella yhtä rakennetta kun koko kenttä perustuu tälle.

Taiteenaloilla vallitsee vahvoja hierarkioita, sekä voimakas kilpailu kapeasta leivästä.

Apurahajärjestelmä syrjii, puolueettomuutta ei juuri ole, esteettiset normit ja trendit suosivat opportunisteja.

Rahat menevät kuraattoreille ja instansseille joilla on kankeat, vanhanaikaiset ja elitistiset arvot.

Koulutusjärjestelmä; tietyistä kouluista valmistuneet ovat etusijalla.

Tekijä meritoidaan ja taide arvotetaan yhteiskunnallisessa todellisuudessa, tietenkin valta määrittää tätä.

Koulutusta korostetaan liikaa, resurssit pumpataan pääkaupunkiseudulle, saavutettavuutta ei oteta huomioon kuin erityistapauksissa.

VOS

Gallerioiden toimintamallit. Vuokrat ovat todella kalliit, ja käytännössä kohdeapurahat menevät taiteilijan sijaan galleristille. Olisi hyvä, että olisi myös enemmän sellaisia gallerioita, jotka kuratoisivat tiukasti ja ottaisivat vain sellaisia töitä, jotka uskovat oikeasti saavansa myytyä, Nyt taloudellinen riski on taiteilijalla, ei galleristilla, vaikka galleristin kuuluisi olla myynnin ammattilainen.

Elitismi, kultapossukerhoilu, sulkeutunut sisäpiiri.

Moni mainitsee myös rakenteellisen rasmin, taloudelliset erot, heteronormatiivisuuden sekä patriarkalisuuteen perustuvia rakenteita. Tässä suhteessa on vaikea erottaa taiteen kenttää muusta yhteiskunnasta.

Keski-ikäinen valkoinen mies voittaa aina.

Vita män i medelåldern. Unga konstnärer tas inte på allvar. Färgad eller kvinna gör inte saken bättre.

Taidekoulut täynnä naisia, tärkeimmät taidegalleriat ja museot täynnä miehiä.

Värikköiden ihmisten ja naisoletettujen vähäinen edustus johtoportaisissa, setien ylivalta.

Perheen tulotaso alkuvuosina, kulttuuritausta.

Ensisijaisesti koen eriarvoisuuden taiteen kentällä taloudellisista lähtökohdista johtuvana. Olen itse hyvin onnekas, sillä minulla on riittävä taloudellinen tukiverkosto. Jos näin ei olisi, ei minulle olisi ollut mitenkään mahdollista kouluttautua ja aloittaa työskentelyä alalla jossa freelancerina tulot voivat vaihdella kuukaudesta toiseen niin paljon kuin ne alallani vaihtelevat. Eriarvoisuutta ylläpitävänä rakenteena näen siis kestävän ja kattavan rahoitusrakenteen puuttumisen.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Barometrikyselyn vastauksista heijastuu nuorten taiteentekijöiden sitoutuneisuus omaan taiteilijuuteensa. Heillä on selvä taiteilijaidentiteetti, joka tukeutuu taiteelliseen työhön. Vaikka työn määrä ja taloudelliset haasteet usein ylittävät sen, mitä monet kuvittelivat vielä opintojensa aikana, he ovat valmiita etsimään joustavasti ja monipuolisesti erilaisia ratkaisuja, jotta voisivat toimia taiteilijana.

Moni nuori taiteentekijä ajattelee taiteilijuuden olevan mahdollista myös osa-aikaisesti, jaksoittain tai vain osan elämästä. Moni vastaaja on varmistanut toimeentulonsa toisella työllä tai toisella taiteilijuutta täydentävällä tutkinnolla. Tärkeintä on, että aikaa silti löytyy myös oman taiteen tekemiselle.

Nuorten taiteilijoiden näkemykset vahvistavat monella tapaa aikaisempien barometrikyselyjen asiantuntijoiden näkemyksiä taiteen kentästä ja taiteilijoiden toimintaedellytyksistä. Näin ollen mitään radikaaleja eroja ei suoraan löydy sukupolvien tai taiteenaloilla erilaisissa asemissa toimivien välillä.

Jatkuvuus ja yhteisymmärrys haasteista ja mahdollisuuksista voidaan tulkita vahvan perustan ja vakiintuneiden toimintojen varmistajaksi. Se voidaan kuitenkin tulkita myös jämähtäneisyyden ja sementoituneiden rakenteiden status quo -tilaksi, josta on vaikeata löytää ulospääsyä tai muutosvalmiutta.

Nuorten taiteilijoiden näkemykset voidaan osittain nähdä yllättävänkin perinteisinä ja jopa romanttiseen taiteilijamyyttiin liittyvinä.²⁸ Toisaalta vastauksissa toistuu myös realisella tavalla pragmaattinen suhtautuminen toimintamahdollisuuksiin. Usein molemmat suuntauokset löytyvät jossain määrin samojen asioiden ääreltä.

Tässä nostamme esille yhdeksän johtopäätöstä, joihin tiivistämme tämän kertaisen taiteen ja kulttuurin barometrin 565 vastaajan näkemykset.

1. Taiteilijuus on sekä kutsumusammatti että ammatti muiden ammattien joukossa

Kyselyssä 78 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että taiteilijuus on kutsumusammatti. Lähes yhtä moni (75 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että taiteilijuus on ammatti muiden ammattien joukossa.

Ammatti tarkoittaa yleisesti ottaen elinkeinoa, jota yksilö harjoittaa päätyönään toimeentuloaan varten. Kutsumusammatti taas ymmärretään ammatiksi, joka vaatii harjoittajaltaan erityistä kutsumusta. Siihen liittyy myös oletus, että työpanos ja palkka eivät kohta.

28 Nuorten taiteilijoiden mieltymys karismaattisen taiteilijan myyttiin norjalaisessa kontekstissa ks. Røyseng et al. 2007.

Näyttää siltä, että niin ammatin käsite kuin työn käsite vaativat toistuvasti uudelleenmäärittelyjä taiteen tekemisen kohdalla.²⁹ Nuoret taiteentekijät puolustavat ajatusta taiteilijuudesta kutsumusammattina, mutta eivät tarkoita sillä, ettei työ olisi rahallisesti arvokasta tai tekijä korvauksensa ansainnut. Taiteellisen toiminnan tunnistaminen ja tunnustaminen työnä eivät ole heidän mielestään ristiriidassa kutsumuksen kanssa.

Käytännössä monille nuorille taiteilijoille taiteen tekeminen menee kuitenkin toimentulon edelle, ja ilmaistyö on toimialaan sisäänrakennettu suuri ongelma. Näitä näkökulmia pohditaan lisää alla olevissa johtopäätöksissä.

2. Taiteella tulee olla vapaus olla sitä mitä se on - itseisarvo ei sulje pois taiteen sovellettavuutta.

Kaikki pyrkimykset määritellä taidetta, sen tavoitteita tai luonnetta saavat barometrivastauksissa jyrkän vastarinnan, ja taiteelle vaaditaan oikeus ja vapaus olla juuri sitä mitä se on. Tämä ei tarkoita, että taide ei olisi yhteydessä yhteiskunnan ja elämän muihin osiin tai sektoreihin.

Taide on nuorten näkemysten mukaan päinvastoin selkeästi osa yhteistä todellisuutta, ja mitä tärkeämpää, sen osallisuus saattaa tuottaa rinnakkain viihdettä, hyvinvointia, tietoa, kannanottoja ja/tai jotain muuta. Tässä ei enää ole kyse autonomian ja instrumentalisoinnin jyrkästä kahtiajaosta, vaan siitä, että taidetta tulee arvostaa sekä taiteena sinänsä että taiteena mahdollisesti jossain taiteen soveltavan käytön yhteydessä.

Taiteen itseisarvoa pidetään oleellisena (73 %), mutta tärkeintä on, että taide on kaikkien saatavissa ja saavutettavissa (93 %). Kuitenkaan saavutettavuus ei saa ohjata taidetta mihinkään suuntaan, vaan jokaisella, niin tekijällä kuin kokijallakin, tulee olla oikeus määritellä mitä taide jokaiselle itselleen on.

Vaatus taiteen laadusta ja tasokkuudesta ei noussut tässä kyselyssä aivan yhtä tärkeäksi kuin viime vuoden barometrissa. Tällä kertaa 20 prosenttiyksikköä pienempi osuus vastaajista oli täysin samaa mieltä laadun ja tasokkuuden ensisijaisesta merkityksestä. Avovastauksissa vastaajat nostivatkin esille laadun määrittelyn ongelmat. Todettiin myös, että suhtautuminen saavutettavuuteen saattaa vaikuttaa siihen, miten myös laatuun ja tasokkuuteen suhtaudutaan.

²⁹ Pia Hounin ja Heli Ansion Taiteilijan työ -tutkimuksessa ammatti kytketään suoraan ammattiliittojäsenyyteen, mikä kuitenkin taiteen alalla on ongelmallista mm. suhteessa 44 eri taiteilijajärjestön rooliin ja toimintaan. Ks Houni & Ansio 2013. Taiteilijajärjestöjen roolista ks. Taiteen ja kulttuurin barometri 2016.

3. Taiteilijana työskentely vaatii moniosaamista

Taiteilijaksi tuleminen on monen asian, osaamisen ja oppimisprosessin yhdistelmä. Koulutus on monelle oleellista, mutta ei takaa taiteilijuutta. Tärkeintä on oma taiteellinen näkemys. Useimmat (85 %) näkevät tärkeäksi sen toteuttamisen kokonaisvaltaisen osaamisen kautta.

Keskeinen tavoite monelle vastaajalle on pystyä keskittymään omaan taiteelliseen työskentelyyn. Tätä mieltä on yli 75 prosenttia vastaajista. Suurin huoli on työtilaisuuksien väheneminen (72 %) ja vain harva uskoo saavuttavansa omia vanhempiaan paremman yhteiskunnallisen aseman (18 %). Joustavuus toimipaikan suhteen ja ahkeruus erilaisten toimeksiantojen ja työtilaisuuksien hankkimisessa ei välttämättä takaa toimeentuloa.

Moniosaaminen edellyttää jatkuvaa täydennyskoulutusta ja uusien taitojen omaksumista. Siihen liittyy taito tuoda esille oma osaaminen ja oman toimialan eri tasojen tunteminen. Lähes kaksi kolmasosaa vastaajista katsoo, että taiteilijoiden tulisi markkinoida osaamistaan tehokkaammin.

Vain yksi kymmenestä vastaajasta on täysin perillä siitä, miten voisi hyödyntää tekijänoikeuksiaan, ja yhtä usea heistä kokee osaavansa hinnoitella oman työnsä. Taiteilijajärjestöt eivät välttämättä anna sitä tukea mitä kaivataan, ja järjestöjäsenyys ei kaikille ole itsestään selvä valinta. Useampi vastaajista on yhdistänyt taiteellisen toimintansa muihin ammatteihin ja hakeutunut esim. Opetusalan Ammattijärjestön tai Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestön jäseneksi.

Yli 40 prosenttia vastaajista katsoo, että yrittäjyyttä tarvitaan taiteenaloille enemmän. Tämän suhteen myönteisissä vastuksissa on huomattavaa nousua edelliseen barometriin verrattuna, ja voidaan olettaa, että nuorempi sukupolvi suhtautuu yrittäjyyteen ainakin suuremmalla uteliaisuudella kuin heitä edeltävä taiteilijasukupolvi. Moni on valmis ottamaan selvää yrittäjyydestä yhtenä toimintamallina varmistaa taiteellisen toimintansa.³⁰

4. Taiteen tekeminen menee toimeentulon edelle

Ajatus taiteilijuudesta ammattina, joka edellyttää erityistä kutsumusta näyttää tuovan mukanaan sen, että taiteen tekeminen menee toimeentulon edelle. On jopa tärkeämpää saada toteuttaa taiteellinen työ tai hanke kuin saada siitä tuloja. Tällöin koko kysymys toimeentulosta näyttäytyy ongelmallisena sekä suhteessa yhteiskunnallisiin rakenteisiin että taiteelliseen toimintaan sisäänrakennettuun suhteeseen työpanoksen ja korvauksen välillä.

Neljä viidestä vastaajasta (80 %) on valmis tinkimään toimeentulosta saadaksesen keskittyä taiteen tekemiseen. Kaksi kolmesta (67 %) kertoi tekevänsä taiteellisen

³⁰ Taiteilijat työskentelevät usein yrittäjämäisesti tunnistamatta itseään yrittäjiksi, ks. Lindström 2016 a ja b. Tutkimusta taiteilijoiden ja yksityisyrittäjien yhtäläisistä työkokemuksista tekee myös Krista Kohtakangas Lapin yliopistossa. Ks. Outi Ojan Raportti ”Tää on ihan hirveä ammatti, tätä pitää ihan tosissaan haluta” -seminaarista 1.12.2017.

työn rinnalla myös jotain muuta kuin taiteellista työtä. Muu palkkatyö on pääasiallinen tulolähde 35 prosentille vastaajista. Näin ollen osa-aikainen muun työn tekeminen taiteellisen työn rinnalla on tavallista ja koko toimeentulo muodostuu usein monista eri lähteistä.

Yli 60 prosenttia vastaajista sanoo mieluummin tekevänsä tilapäistä työtä kuin ottavansa vastaan samankokoisen työttömyyskorvauksen.³¹ Kuitenkin lähes 30 prosenttia ilmoittaa työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen tärkeimmäksi tulonlähteekseen. Muut sosiaaliturvaetuudet ovat tärkeitä tulonlähteitä noin 15 prosentille vastaajista (luku sisältää opintotukea saavat vastaajat). Yhteiskunnallisen tuen saaminen näyttää avovastausten perusteella liittyvän laajempiin rakenteisiin, tulojen ennustettavuuteen ja “väliin putoamisen” pelkoon.

Selkeästi ei-taiteellisia toimia kuten siivousalan töitä, eri alojen kaupan myyjän työtä tai ravintola-alan töitä esiintyy vastauksissa harvemmin. Sen sijaan toimet, jotka tavalla tai toisella kytkeytyvät taiteen ja kulttuurin toimialoihin ovat hyvin yleisiä.

Vastaukset osoittavat, että taiteellisen työn määrittely on nuorten taiteilijoiden keskuudessa varsin kapea.³² Moni vetää rajan kaupallisiin toimeksiantoihin tai oman alan opetustehtäviin, vaikka voisi ajatella, että ne ovat taiteellisen osaamisen soveltamismuotoja ja näin ymmärrettävissä osaksi taiteellisen työn kokonaisuutta. Oman työn mahdollistaminen, eli tuotannolliset prosessit, viestintä, markkinointi ja hallinnolliset toimet kuten apurahojen hakeminen koetaan myös vain harvoin osaksi taiteellista työtä.

5. Alan sisäänrakennetun ilmaistyön syyt ovat monenlaisia – taiteilijoiden oma vastuu tunnistetaan

Taiteilijat kohtaavat toistuvasti tilanteita, joissa heidän oletetaan tekevän työtä ilman korvausta. Yli 60 prosenttia barometrin vastaajista näkee palkattoman työn ongelmana omalla taiteenallallaan. Joka viides ei kokenut sitä ongelmana ja yli 10 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa asiasta mitään.

Verrattuna vuoden 2016 barometriin palkattoman työn teettäminen näyttää laskeneen, koska silloin jopa 93 % vastaajista näki sen ongelmallisena.³³ Avovastauksissa ja kommentteissa on havaittavissa vahva tiedostaminen omien valintojen merkityksestä, joko ilmaistyöstä kieltäytymisen kautta tai palkattomaan työhön kytketyn vapauden kautta. Vastaajien joukossa oli niitä, jotka eivät ole valmiita kytkemään

31 Osuus on lähes sama (57 %) kuin laajemmin nuorten keskuudessa. Ks. Nuorisobarometri 2016, 57.

32 Määrittelyjen moninaisuudesta ks. Rensujeff 2015, 74. Nk. epätyypillisten työmuotojen yleistymisestä ks. Haapala 2016.

33 Epävarmuus ja epätietoisuus omista neuvottelumahdollisuuksista on kulttuurialoilla yleistä, ks. Pokkinen 2017.

taiteellista työtä suoraan rahalliseen arvoon, ja jälleen käy ilmi, että työn käsite ei merkitse kaikille samaa.

Taiteellisen työn tekeminen ilman palkkaa liittyy monilla suoraan uran alkuvaiheeseen, jolloin vielä kerätään kokemuksia ja opitaan alan käytännön työtä. Toisaalta palkattomat hankkeet voivat edistää taiteellista kehittymistä myös uran vakiintumisen vaiheessa.

Palkaton työ voi olla myös tekemistä, jota työvoimapolitiikka ei tunnista työksi. Työn luonteesta johtuen taiteilija saattaa joutua ristiriitaiseen tilanteeseen työvoimatoimiston, verottajan tai KELAn hallitsemien tukijärjestelmien piirissä. Tämä saattaa johtaa siihen, että toimeksianto tai työtilaisuus on yksinkertaisempaa toteuttaa palkatta. Myös taiteen koulutukseen sisäänrakennettu työharjoittelu johtaa monen vastaajan mielestä tilanteeseen, jossa toimeksiantajat ohittavat ammattilaiset ja ottavat ilmaisia harjoittelijoita heidän tilalleen.

Kysyttäessä ratkaisuja palkattoman työn ongelmaan vastausten suunta oli hyvin samantapainen kuin vuoden 2016 barometrissa. Yleinen taiteellisen työn tunnistaminen ja taiteilijoiden ammattimaisuuden arvon nousu olisi toivottavaa, muun muassa lisäämällä julkista keskustelua aiheesta. Samalla kulttuurialan rahoitus voisi lisääntyä ja taiteesta oltaisiin valmiita maksamaan.

Vahva viesti vastauksissa kuuluu myös taiteilijayhteisölle. Mikäli taiteilijat itse tunnustaisivat oman työnsä arvon eikä kukaan enää ottaisi vastaan palkattomia toimeksiantoja, niiden teettäminen loppuisi.

6. Yhdenvertaisuus ei päde taidemaailmassa(kaan)

Noin 70 prosenttia vastaajista ei kokenut taiteen kenttää tasa-arvoisena. Moni vastaajista piti selvänä, että yhteiskunnassa vallitseva epätasa-arvo on laajempi kysymys, joka läpäisee myös taiteen kenttää. Siten epätasa-arvo ei sellaisenaan johtuisi pelkääntään taiteen kentän rakenteista.

Noin viidennes (21 %) vastaajista on todistanut syrjintää tai kuullut siitä työsään ja peräti 30 prosenttia vastaajista on itse kokenut syrjintää tai epäasiallista kohtelua taiteilijana toimiessaan.

Vastaukset siihen, minkälaisesta syrjinnästä tai epäasiallisesta kohtelusta on ollut kysymys, jakautuvat useaan kategoriaan. Usein on kysymys omien kollegoiden suhtautumisesta: osaamisen vähättelyä, seksismiä, ikäsyrjintää, sukupuolisyrjintää, kiusaamista työyhteisössä ja ennakkoluuloja.³⁴

34 Suomalaisessa julkisuudessa ei ole näkynyt yhtä paljon #metoo-kampanjan myötä esille nostettua seksuaalisen häirinnän esiintymistä kuin esim. Ruotsissa. Suoraan sukupuoleen liittyvää epätasa-arvoa taiteilijoiden työmarkkina-asemassa ja toimintaedellytyksissä on selvitetty useammassa tutkimuksessa, ks. esim. Roiha et al 2015 ja Savolainen 2017.

Yli puolet (53 %) oli sitä mieltä, että taiteen kentältä löytyy eriarvoisuutta ylläpitäviä rakenteita. Tällä tarkoitetaan muun muassa taiteen alojen eri statusta ja arvostusta tai koulutusrakenteiden ja institutionalisoituneiden rahoitusrakenteiden muuttumattomuutta.

Moni mainitsee myös rakenteellisen rasismien, taloudelliset erot, heteronormatiivisuuden sekä patriarkalisuuteen perustuvia rakenteita. Tässä suhteessa on vaikea erottaa taiteen kenttää muusta yhteiskunnasta.

7. Koulutussisältöjä tulisi kehittää monipuolisemmiksi ja strategisemmiksi

Taiteilijakoulutuksen kehittämisen ytimessä on perinteisesti ollut sisäänrakennettuna kysymys: koulutetaanko elämää vai uraa varten? Monen mielestä taidetta ei voi opettaa, vaan se on kehitettävä yksilön omasta toimesta ja taiteilijaksi kypsytään kun oma näkemys kehittyy.³⁵

Taiteellisen uran rakentuminen pohjautuu omaan taiteelliseen näkemykseen ja kehitykseen.

Kun taiteilijuus kuitenkin halutaan nähdä ammattina muiden ammattien joukossa, siihen kouluttautumisen oletetaan tuovan osaamista ja taitoja taiteilijana toimimiseen.³⁶

Hieman yli puolet (51 %) vastaajista koki saaneensa koulutuksestaan todennukaisen käsityksen työskentelystä taiteilijana. Vain hieman suurempi osa (58 %) koki saaneensa todennukaisen käsityksen taiteilijan toimeentulosta. Kysymys taiteilijana työskentelystä jakoi vastaajien näkemyksiä. Vaikka puolet vastaajista katsoi koulutuksen antaneen oikean kuvan työskentelyn todellisuudesta, kolmannes (33 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa.

Tämäkin tulos vahvistaa kysymystä siitä, kuinka ajan tasalla koulutussisällöt ovat ammattitaiteilijan kohtaamiin työelämän realiteetteihin nähden.³⁷

Pyysimme väittämiä täydentäviä vastauksia kysymykseen, tulisiko taiteilijakoulutuksen sisältöjä kehittää monipuolisemmiksi ja toivoimme vastaajia myös perustelemaan näkemyksensä. Kysymys ei ollut lomakkeessa pakollinen, mutta peräti 284 vastaajaa tarttui tilaisuuteen. Ylivoimainen enemmistö perusteluja kirjoittaneista (91 %) toivoi koulutussisältöjen kehittämistä monipuolisemmiksi.

35 Ks. esim. Elkins 2001.

36 Osaamisen eri alueiden merkityksestä ammattikorkeakouluista valmistuneiden mukaan ks. Herranen et al. 2013.

37 Koulutuksen ja työelämän kohtaamisen ongelmia löytyy myös monelta muulta alalta Akavan tuoreen kyselyn mukaan, ks. Miettinen 2017. Vertailuaineistoa maisteritutkinnon suorittaneiden välillä vuonna 2016, ks. Sainio et al. 2017. Kansainvälistä vertailua löytyy mm. Australian taideneuvoston tietokortista, ks. Australian Council of the Arts 2013.

Eniten toivotuiksi kehityssuunniksi nousivat oman osaamisen myymistä ja markkinointia koskevat sisällöt yhdessä yleisempiä työelämävalmiuksia sekä liike-toimintaosaamista koskevien toiveiden kanssa. Usein toivottiin myös sisältöjä, jotka valmistaisivat monipuolisempaan osaamiseen eri taiteen toimialoilla.

8. Apurahaa haetaan paljon, eniten yksityisiltä säätiöiltä

Apuraha on nuorille taiteilijoille tärkeä edellytys vapaalle taiteelliselle työlle. Apurahoja haetaan paljon, säännöllisesti ja kaikilta mahdollisilta tahoilta. Kuitenkaan apurahaa ei ajatella ainoana tulonlähteenä eikä yleisesti haluta olla ainoastaan apurahojen varassa (77 % samaa mieltä). Riippuvaisuus apurahoista ei ole mahdollista, koska apurahan saaminen tuntuu monelle yhtä kaukaiselta kuin lottovoitto.

Apurahoitusta kartoittaneista väittämistä nuoret taiteilijat nostivat tärkeimmiksi työskentelyapurahan riittävän suuruuden (93 % vähintään jokseenkin samaa mieltä), apurahojen määrän lisäämisen (79 % samaa mieltä) sekä tulonlähteiden riittävän kirjon.

Yksityisten säätiöiden merkitys tunnustetaan jo taiteellisen uran varhaisessa vaiheessa. Ero apurahoitusta hakeneiden määrässä Taiken ja säätiöiden välillä ei ole suuren suuri, mutta silti selvä. Säätiöiden euromäärältään suurempi työskentelyapuraha ja ylipäänsä suuremmat apurahat ovat syy siihen, miksi ne houkuttelevat hakijoita. Myös apurahojen käytön joustavuudessa on selviä eroja säätiöiden hyväksi.

Hakijoiden toivoman vuosiapurahan keskiarvosumma oli 24 227 euroa vuodessa (n. 2000 €/kk). Se on lähes täsmälleen sama kuin esimerkiksi Suomen kulttuurirahaston ja Svenska kulturfondenin taiteellisen työskentelyyn nykyisin myöntämä apuraha. Taiteen edistämiskeskuksen taiteilija-apuraha, joka on noin 20 300 euroa vuodessa (1692,45 €/kk), sen sijaan on barometrivastaajien toiveisiin suhteutettuna selvästi liian pieni.

9. Enemmistö näkee perustulon mahdollisena ratkaisuna taiteilijoiden toimintaedellytysten turvaamiselle

Harvalla taiteilijalla on mahdollista toimia kuukausipalkkaisena virassa tai toimessa. Myöskään yrittäjäyys ei ole vallitsevilla ehdoilla kaikille mahdollinen ratkaisu, varsinkaan aloilla, joilla ei ole varsinaisia kaupallisia markkinoita eikä mahdollisuuksia tuotekehittelyyn tai jalostamiseen. Siksi moni tekijä joutuu yhdistämään patkätöitä, lyhyitä apurahajaksoja ja työttömyystukia.

Monet nuorista vastaajistamme (72 %) näkivät perustulon taiteilijan työhön liittyvien sosiaaliturvan ongelmien ratkaisuna. Näkemys sopii yhteen sen näkemyksen kanssa, että taiteilijoiden asemaa ei haluta rakentaa pelkän apurahoituksen varaan. Myöskään ajatusta varsinaisen taiteellisen työskentelyn lepäämisestä apurahojen varassa ei kannateta laajasti: vastaajista 57 prosenttia katsoi työskentelyn olevan

liiksi apurahojen varassa (20 % oli eri mieltä). Kritiikki kohdistuu ajatukseen, että apurahat olisivat työskentelyn keskeisin rahoituslähde, ei apurahoitukseen sinänsä.

Mieluisin tapa työllistyä taiteilijana tulevaisuudessa vastaa melko hyvin vastaajien keskuudessa jo nyt vallitsevaa tilannetta, sillä yli puolet vastaajista toivoi työnkuvansa olevan yhdistelmä erilaisista työllistymisen tavoista. Vain 17 prosenttia vastaajista tukeutuisi mieluiten pelkästään apurahaan ja 15 prosenttia työskentelisi mieluiten puhtaasti palkansaajana.

Noin 5 prosenttia vastaajista tavoittelee yrittäjyyttä ja 5 prosenttia vastasi toivovansa työllistyvänsä jollakin muulla tavalla.³⁸ Tämä luokka piti sisällään mm. perustulon, teosmyynnin, tekijänoikeustulot ja asiantuntijatehtävät.

38 Yrittäjyyden tavoittelu seuraa aika lailla muita korkeakoulutettujen nuorten tasoa. Akavan kyselyn mukaan alle 35-vuotiaista n. 8 % pyrkivät yrittäjäksi. Kts Miettinen, 2017. Nuorten suhtautumista yrittäjyyteen kts myös Wilska, 2004.

LÄHTEET

- Australia Council for the Arts (2013). The longitudinal study of early career artists: The career development of early career artists. Fact sheet. <http://www.australiacouncil.gov.au/workspace/uploads/files/research/fact-sheet-the-career-developm-543255dbb3190.pdf>
- Elkins, James (2001): *Why Art Cannot Be Taught. A Handbook for Art Students.* University of Illinois Press.
- Haapala, Laura (2016): *Joustava työ, epävarma elämä.* Like Kustannus Oy, Helsinki.
- Heian, Mari T., Løyland, Knut & Mangset, Per (2012): Stability and change. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, no. 1/2012, 46-76. https://www.idunn.no/nkt/2012/01/stability_and_change
- Herranen, Kaisa, Houni, Pia & Karttunen, Sari (2013): ”Pitäisi laajentaa työalaansa”. *Kuvataiteilijan ammattirooli ja osaamistarpeet tulevaisuuden työelämässä.* Cuporen julkaisuja 21. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/kuvataiteilijan_ammattirooli_ja_osaamistarpeet.pdf
- Hirvi-Ijäs, Maria, Rensujeff, Kaija, Sokka, Sakarias & Koski, Eero (2017): *Taiteen ja kulttuurin barometri 2016. Taiteilijan työskentelyedellytykset muutoksessa.* Cuporen verkkojulkaisuja 42. <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/taiteen-ja-kulttuurin-barometri-taiteilijan-tyoskentelyedellytykset-muutoksessa>
- Hoikkala, Tommi & Paju, Petri (2008): ”Entä nuoremmat sukupolvet?” *Teoksessa Semi Purhonen, Tommi Hoikkala & J.P. Roos (toim.) Sukupolvitutkimus ja nuorisopolitiikka. Kenen sukupolveen kuulut? Suurten ikäluokkien tarina.* Gaudeamus, Helsinki. 270-294
- Houni, Pia & Ansio, Heli (toim.) (2013): *Taiteilijan työ. Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa.* Työterveyslaitos, Helsinki. <http://www.julkari.fi/handle/10024/132110>
- Karhunen, Paula & Rensujeff, Kaija (2006): *Taidealan koulutus ja työmarkkinat. Ammatillisen koulutuksen määrä ja valmistuneiden sijoittuminen.* Tutkimusyksikön julkaisuja 31. Taiteen keskustoimikunta, Helsinki. <http://www.taike.fi/documents/10921/1094274/Karhunen+31+06.pdf/f0361546-8850-4f8d-9888-7c42f6c3061c>

- Karttunen, Sari (2009): ”Kun lumipallo lähtee pyörimään”. Nuorten kuvataiteilijoiden kansainvälistyminen 2000-luvun alussa. Tutkimusyksikön julkaisuja 36. Taiteen keskustoimikunta, Helsinki. <http://www.taike.fi/documents/10921/1094274/Karttunen+36+09.pdf/88ca85e1-b02e-428d-aa37-dba54adafc7>
- Karttunen, Sari & Virolainen, Jutta (2015): Viennistä vuoropuheluun, vaikutteista verkostoihin – selvitys suomalaisen nykyaiteen kansainvälisyydestä. Frame Finland, Helsinki. <https://frame-finland.fi/ohjelmatoiminta/julkaisut/>
- Lindström, Sofia (2016 a): ”Artists and Multiple Job Holding - Breadwinning Work as Mediating Between Bohemian and Entrepreneurial Identities and Behaviour.” *Nordic Journal of working life studies* 6:3, 43-58 <http://ojs.ruc.dk/index.php/njwls/article/view/5527>
- Lindström, Sofia (2016 b): (Un)bearable freedom. Exploring the becoming of the artist in education, work and family life. *Linköping Studies in Arts and Science* No. 692. https://www.academia.edu/30720014/_Un_bearable_freedom_Exploring_the_becomi...
- Miettinen, Joonas (2017): ”Mitä korkeakoulutetut nuoret haluavat tulevaisuuden työelämältä?” Akavan kyselyn raportointi. Akavalainen. https://www.akavalainen.fi/akavalainen/arjessa/tyoelamassa/mita_korkeakoulu...
- Myllyniemi, Sami (2009): Taidekohtia - Nuorisobarometri 2009. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/Nuorisobarometri_2009....
- Myllyniemi, Sami (2014): Vaikuttava osa - Nuorisobarometri 2013, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nuorisobarometri_2013_...
- Oja, Outi (2017): Raportti ”Tää on ihan hirveä ammatti, tätä pitää ihan tosissaan haluta” –seminaarista 1.12.2017. <http://blogs.helsinki.fi/taidejatekijanoikeus/2017/12/19/raportti-taa-on-ihan-hirvea-ammatti-tata-pitaa-ihan-tosissaan-haluta-seminaarista-1-12-2017/>
- Piispa, Mikko & Salasuo, Mikko (2014): Taiteilijan elämänkulku. Tutkimus nuorista taiteilijoista 2000-luvun Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 156.

- Pokkinen, Lottaliina (2017): *Artisti maksaa. Neuvotteluopas luoville aloille.* Nemo Kustannus, Helsinki.
- Rautiainen, Pauli & Roiha, Taija (2015): *Taidealojen korkeakoulutus Suomessa.* Cuporen verkkojulkaisu 30. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taidealojen_korkeakoulutus_suomessa.pdf
- Rautiainen, Pauli, Roiha, Taija & Rensujeff, Kaija (2015): *Taiteen ja kulttuurin barometri 2015.*
- Taiteen toimintaympäristö ja rahoitus. Cuporen verkkojulkaisu 33. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taiteenjakulttuurinbarometri_v10.pdf
- Rensujeff, Kaija (2015): *Taiteilijan asema 2010 – Taiteilijakunnan rakenne, työ ja tulonmuodostus.*
- Toinen korjattu painos. Taiteen edistämiskeskus. http://www.taike.fi/documents/10921/1094274/Taiteilijan_asema_2010_2.korjattupainos.pdf/f59aa7d3-f396-4340-81ac-2bac9d4ae841
- Roiha, Taija, Rautiainen, Pauli & Rensujeff, Kaija (2015): *Taiteilijan asema ja sukupuoli.* Cuporen verkkojulkaisu 31. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taiteilijanasemajasukupuoli_v09.pdf
- Røyseng, Sigrid et al. (2007): *Young Artists and the Charismatic Myth.* International Journal of Cultural Policy 13 (1). 1–16 https://www.researchgate.net/publication/249027325_Young_artists_and_the_charismatic_myth
- Sainio, Juho, Carver, Eric & Kangas, Tuukka (2017): *Eväitä hyvän työuran rakentamiseen. Aarresaari-verkoston maisteriuraseuranta 2016.* Aarresaari. Yliopistojen työelämä- ja urapalveluiden verkosto. https://www.aarresaari.net/download/71/evaita_hyvän_työuran_rakentamiseen_maisteriuraseuranta_2016/pdf
- Savolainen, Tarja (2017): *Sukupuolten välinen tasa-arvo elokuvatuotannossa. Julkisen rahoituksen jakautuminen.* Cuporen verkkojulkaisu 43. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2017/sukupuolten_tasa_arvo_elokuva-tuotannossa.pdf
- Tilastokeskus (2013): *Kotitalouksien varallisuus.* http://www.stat.fi/til/vtutk/2013/vtutk_2013_2015-04-01_kat_003_fi.html
- Tilastokeskus (2018): *Joulukuun työttömyysaste 8,4 prosenttia.* https://www.stat.fi/til/tyti/2017/12/tyti_2017_12_2018-01-25_tie_001_fi.html
- Wilksa, Terhi-Anna (2004): *Oman elämänsä yrittäjät Nuorisobarometri 2004.* Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/barometri2004.pdf>

LIITE 1 KYSELYLOMAKE

Taiteen ja kulttuurin barometri 2017: Nuoret taiteentekijät

Hyvä vastaanottaja

Tänä vuonna Taiteen ja kulttuurin barometrin teemana ovat nuoret taiteentekijät. Tavoitteena on tarkastella eri taiteenaloilla toimivien alle 35-vuotiaiden tekijöiden näkemyksiä taiteen tehtävistä ja ominaispiirteistä sekä taiteellisen työn edellytyksistä ja todellisuudesta.

Toivomme, että vastaat kaikkiin kysymyksiin, sillä jokainen vastaus ja kaikki näkökulmat ovat tärkeitä. Vastaaminen vie aikaa arviolta noin 20 minuuttia. Kunkin osan lopussa olevaan vastaustilaan voit kirjoittaa huomioitasi aiheesta sekä palautetta tutkijoille.

Kyselylomake on laadittu siten, ettei yksittäinen vastaaja ole sen perusteella tunnistettavissa. Analyysissa hyödynnetään sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Vastaukset käsitellään nimettöminä ja niiden perusteella laaditaan verkkojulkaisu, joka on luettavissa sekä Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) että Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskuksen (Cupore) verkkosivuilta.

Tulokset julkistetaan maaliskuussa 2018 järjestettävässä seminaarissa.

Vastanneiden kesken arvotaan 500 € superlahjakortti, joka käy useisiin eri kaappoihin ja palveluihin. Muistathan jättää yhteystietosi lomakkeen lopussa olevaan vastaustilaan. Onnea arvontaan!

Vastauksia toivomme 15.10.2017 mennessä.

Etukäteen kiittäen

Minna Sirnö, johtaja, Taiteen edistämiskeskus

Marjo Mäenpää, johtaja, Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus

Annamme mielellämme lisätietoja kyselyyn liittyen:

Maria Hirvi-Ijäs, erikoistutkija, Cupore maria.hirvi-ijas@cupore.fi

Eero Koski, projektitutkija, Cupore eero.koski@cupore.fi

I. Oletko alle 35-vuotias taiteentekijä?

- Olen
- En

Mikä on koulutuksesi? (ylin aste)

- Taidealan toisen asteen tutkinto (opistotaso)
- Taidealan amk-tutkinto
- Taidealan ylempi amk-tutkinto
- Taidealan alempi korkeakoulututkinto (kandidaatti)
- Taidealan ylempi korkeakoulututkinto (maisteri)
- Taidealan tohtorin tutkinto
- Ei tutkintoa
- Jokin muu, mikä?

2. Taiteen ominaispiirteet

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
2.1 Taiteen on oltava laadukasta ja tasokasta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.2 Taiteen on oltava kaikkien saatavissa ja saavutettavissa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.3 Taiteen on oltava itseisarvoista.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.4 Taiteen on oltava markkinaehtoista.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.5 Taiteen on edistettävä kulttuurien välistä vuorovaikutusta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.6 Taiteen on edistettävä terveyttä ja hyvinvointia.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.7 Taiteen on edistettävä luovaa taloutta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.8 Taiteen instrumentaalisten vaikutusten korostaminen on mennyt liian pitkälle.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.9 Taiteen on autettava näkemään asiat uudella tavalla.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.10 Taiteen on otettava kantaa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.11 Taiteen on oltava viihdyttävää.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.12 Taiteen käsite on laajentunut liikaa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.13 Edellisiä väittämiä ja kysymyksiä koskevat kommentit (max 2000 merkkiä):						

3. Taiteilijan määrittely

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
3.1 Taiteilija on kuka tahansa henkilö, joka määrittelee itsensä taiteilijaksi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.2 Taiteilija on henkilö, joka saa pääasiallisen toimeentulonsa taiteellista työtä tekemällä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.3 Taiteilija on henkilö, joka on saanut taidealan koulutuksen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.4 Taiteilija on henkilö, joka täyttää taiteenalan taiteilijajärjestön määrittelemät kriteerit.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.5 Taiteilija on henkilö, joka saa taiteilijoille tarkoitettuja apurahoja vertaisarvioinnin perusteella.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.6 Taiteilijaksi synnyttään.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.7 Taiteilijan ammatti on kutsumusammatti.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.8 Taiteilijan ammatti on ammatti muiden joukossa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.9 Taiteilija on henkilö, jonka yleisö määrittelee sellaiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.10 Taiteilija on henkilö, jonka taiteilijayhteisö tunnustaa taiteilijaksi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.11 Edellisiä väittämiä ja kysymyksiä koskevat kommentit (max 2000 merkkiä):						

		täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
5.15	Työurallani tulen saavuttamaan paremman yhteiskunnallisen aseman kuin mitä vanhemmillani on.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.16	Taiteilijoita on Suomessa liikaa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5.17 Toimintakentän tulisi reagoida aktiivisemmin taiteen tuotannon ja levittämisen uusiin tapoihin.

Kyllä. Millä tavoin?

En osaa sanoa

Ei.

5.18 Vastaavatko nykyiset työtehtäväsi saamaasi koulutusta?

Täysin.

Melko hyvin.

Jonkin verran.

Ei lainkaan.

En osaa sanoa.

5.19 Mieluisin tapa työllistyä tulevaisuudessa taiteilijana?

palkansaajana

yrittäjänä

apurahalla

yhdistelemällä erilaisia työllistymisen tapoja

Jollakin muulla tavoin, millä:

5.20 Oletko jonkin taiteilijajärjestön jäsen?

Kyllä.

En.

5.21 Edellisiä väittämiä ja kysymyksiä koskevat kommentit (max 2000 merkkiä):

5.22 Minkä taiteilijajärjestön jäsen olet?

Edellisiä väittämiä ja kysymyksiä koskevat kommentit (max 2000 merkkiä):

5.23 Mitkä ovat tärkeimmät syyt olla kuulumatta mihinkään taiteilijajärjestöön?

Edellisiä väittämiä ja kysymyksiä koskevat kommentit (max 2000 merkkiä):

6. Toimeentulo

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
6.1 Tulen toimeen taloudellisesti taiteellisella työllä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.2 Mieluummin tilapäinenkin työ kuin työttömyyskorvaus, jos käteen jäävä tulo on yhtä suuri.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.3 Tarvittaessa olen valmis tinkimään toimeentulostani saadakseni keskittyä taiteen tekemiseen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.4 Osaan hinnoitella taiteellisen työni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.5 Käytän taiteelliseen työhön arviolta kaikesta työajastani:	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.6 Teen taiteellisen työn ohella myös muuta työtä?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Ei						
☐ En osaa sanoa						
☐ Kyllä, mitä työtä:						
6.7 Onko palkaton työ ollut ongelma työskennellessäsi taiteilijana?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.8 Edellisiä väittämiä ja kysymyksiä koskevat kommentit (max 2000 merkkiä):	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.9 Miten palkattoman työn ongelmaa voitaisiin alallasi mielestäsi ratkaista?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.10 Osaatko arvioida syitä, jotka ovat johtaneet kohdallasi palkattoman työn tekemiseen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.11 Edellisiä väittämiä ja kysymyksiä koskevat kommentit (max 2000 merkkiä):	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Apurahat ja muu taiteilijatuki

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
7.1 Taiteilijoiden apurahojen määrää tulisi lisätä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.2 Taiteilijoiden työskentely on liiaksi apurahojen varassa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.3 Työskentelyapurahan pitää olla sen suuruinen, että se riittää elämiseen ja taiteellisen työn tekemiseen Suomessa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.4 Paras tapa parantaa taiteilijoiden sosiaaliturvaa on perustulon ottaminen käyttöön.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.5 Apurahoja on tärkeämpää jakaa euromäärältään suurina pienelle määrälle taiteilijoita, kuin kasvattaa apurahan saajien määrää jakamalla pieniä apurahoja mahdollisimman monelle.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.6 Taiteilijoiden apurahojen kestoja tulisi pidentää.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.7 Apurahoja tulisi suunnata välittäjäportaalle, esimerkiksi tuottajille ja kuraattoreille.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.8 Taiteilijoiden ei tulisi olla yksinomaan apurahojen varassa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.9 Taiteen rahoittajana valtio (Taiteen edistämiskeskus) on onnistunut tehtävässään.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.10 Taiteen edistämiskeskuksen tukimuodot vastaavat omia tarpeitani.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.11 Taiteen edistämiskeskuksen tukimuodot vastaavat oman taiteenalan tarpeita.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.12 Oletko hakenut apurahaa?						
☐ Kyllä						
☐ En						

7.13 Mikä kokovuotisen verottoman työskentelyapurajan tason tulisi olla, jotta se riittäisi elämiseen ja taiteellisen työn tekemiseen Suomessa?

Nykyinen Taiteen edistämiskeskuksen myöntämä taiteilija-apuraha on suuruudeltaan 20 293,40 euroa vuodessa ja säätiöiden keskimäärin 24 000 euroa vuodessa.

(Huomaathan, että vastaus tulee syöttää ilman välilyöntejä.)

o

7.14 Taiteilijatukijärjestelmä tulisi uudistaa kokonaan.

Kyllä, millä tavoin?

En osaa sanoa

Ei. Miksi ei?

7.15 Edellisiä väittämiä ja kysymyksiä koskevat kommentit (max 2000 merkkiä):

7.16 Mistä rahoituslähteistä olet hakenut apurahoja tai rahoitusta?

Taiteen edistämiskeskus (Taike)

Yksityiset säätiöt (Koneen säätiö, Suomen kulttuurirahasto, jne.)

Joukkorahoitus (mesenaatti.me, kickstarter.com jne)

Muu, mikä

7.17 Onko jokin erityinen syy, minkä johdosta et ole hakenut apurahaa taiteen tekemiseen?

7.18 Edellisiä väittämiä ja kysymyksiä koskevat kommentit (max 2000 merkkiä):

8. Yhdenvertaisuus

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
8.1 Taiteen kenttä on tasa-arvoinen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8.2 Oletko kokenut tai todistanut taiteilijana/taiteellisessa työssä epäasiallista kohtelua ja/tai syrjintää? ☐ Kyllä, olen kokenut itse. Minkälaista syrjintää tai epäasiallista kohtelua.						
☐ Kyllä, olen todistanut tai kuullut tällaisesta. Minkälaista syrjintää tai epäasiallista kohtelua.						
☐ En ole kokenut tai kohdannut syrjintää tai epäasiallista kohtelua.						
8.3 Taiteen kentällä on rakenteita, jotka pitävät yllä eriarvoisuutta. ☐ Kyllä. Minkälaisia:						
☐ En osaa sanoa.						
☐ Ei.						

Vastaajan tiedot

Käsitlemme tietoja luottamuksellisesti ja vastuullisesti. Yksittäisiä tietoja vastaajista ei julkaista tutkimuksessa. Vastaukset käsitellään tarkimmillaan ryhmätasolla.

Sukupuoli:

- Nainen Mies Muu En halua ilmoittaa

Ikä:

- alle 20 vuotta
 20-24 vuotta
 25-29 vuotta
 30-34 vuotta

Asuinpaikka:

- pääkaupunkiseutu
 muu Uusimaa
 muu Etelä- Suomi,
 Länsi-Suomi
 Itä-Suomi
 Pohjois-Suomi
 Ahvenanmaa
 ulkomaat

Äidinkieli:

- suomi
 ruotsi
 saame
 jokin muu

mikä:

Mikä on työmarkkina-asemasi tällä hetkellä? (Voit tarvittaessa valita useampia.)

- palkansaaja, osa-aikaisessa vakinaisessa työsuhhteessa
- palkansaaja, kokoaikaisessa määräaikaisessa työsuhhteessa
- palkansaaja, osa-aikaisessa määräaikaisessa työsuhhteessa
- yrittäjä, toiminimi
- yrittäjä, osakeyhtiö
- yrittäjä, kommandiittiyhtiö
- yrittäjä, avoin yhtiö
- yrittäjä, osuuskunta
- freelancer, työsuhhteessa
- freelancer, toimeksiantosuhteessa
- freelancer, osuuskunnassa
- muu, vapaa taiteilija
- muu, työskentelyapurahan saaja
- muu, työtön työnhakija
- muu, vanhempainvapaalla
- muu, työvoimapolitiittisessa tai vastaavassa koulutuksessa
- muu, vanhempainvapaalla tai hoitovapaalla
- muu, varusmies- tai siviilipalveluksessa
- muu, päätöiminen opiskelija
- muu, eläkeläinen
- Jokin muu, mikä?

Sähköpostiosoitteesi arvontaa varten. (vapaaehtoinen, tieto käsitellään vastauksista erillään)

Olen valmis osallistumaan kyselyä koskevaan mahdolliseen jatkohaastatteluun.

- Kyllä. Sähköpostiosoitteen yhteydenottoa varten:
- Ei kiitos tällä kertaa.

Mitä kautta päädyit kyselyn vastaajaksi?

- Sain tiedon kyselystä sähköpostitse.
- Törmäsin kyselylinkkiin sosiaalisessa mediassa.
- Etsin kyselyn hakukoneella kuultuani siitä muuta kautta.

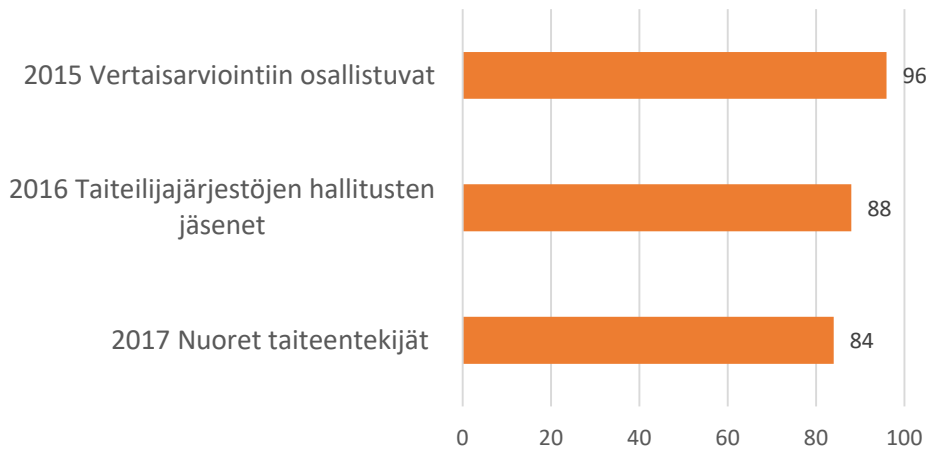
Muistathan painaa vielä ”Lähetä vastaukset” –nappia, kiitos!

LIITE 2: NÄKEMYKSET TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRISSÄ ESITETETTYIHIN VÄITTÄMIIN VUOSINA 2015–2017

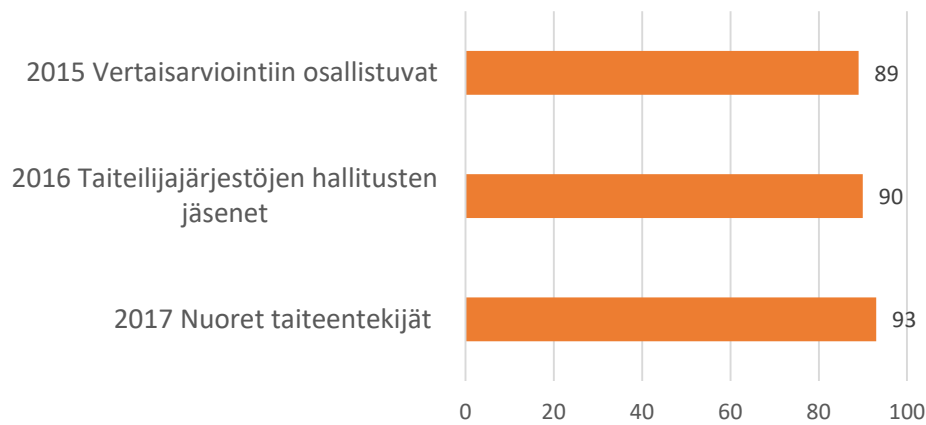
TAITEEN OMINAISPIIRTEET

Täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuudet prosentteina (%)

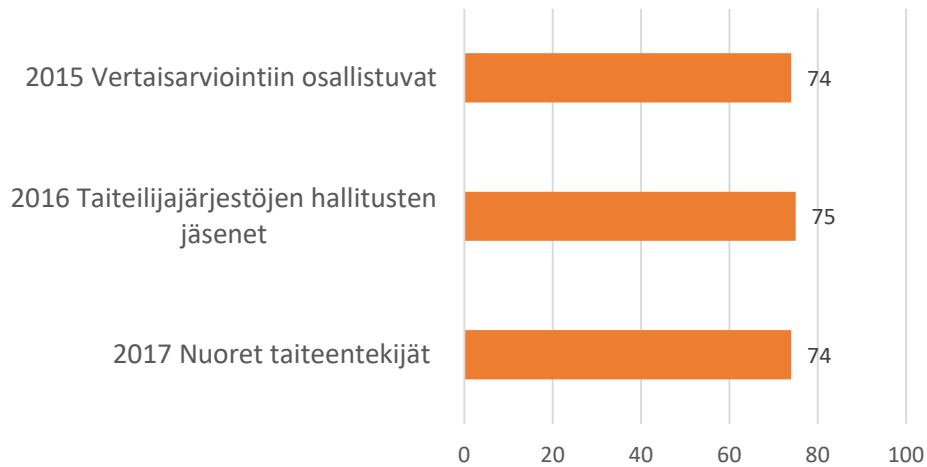
Taiteen on oltava laadukasta ja tasokasta

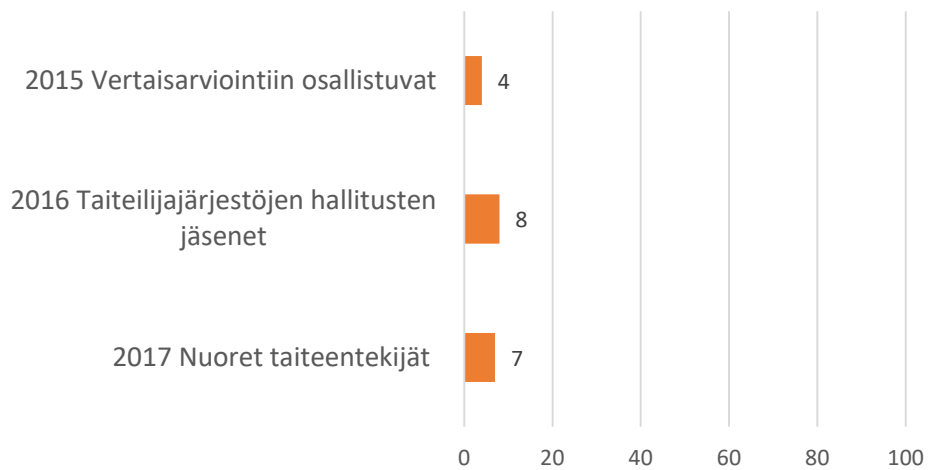
Taiteen on oltava kaikkien saatavissa ja saavutettavissa

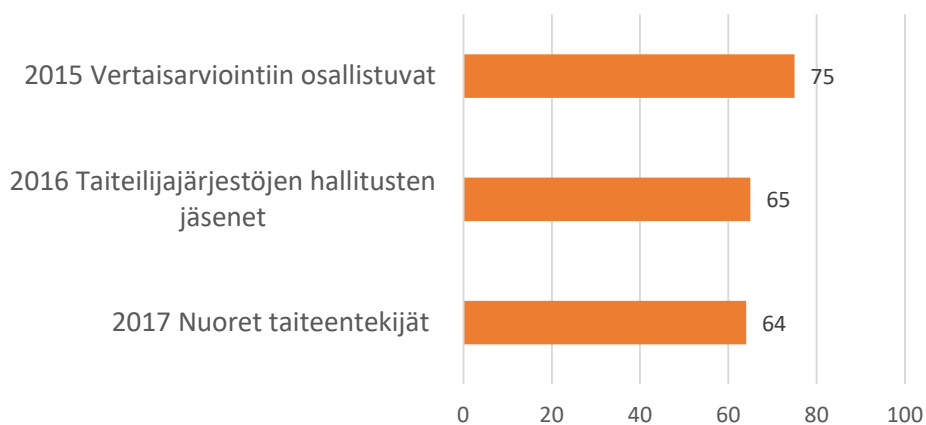
Taiteen on oltava itseisarvoista

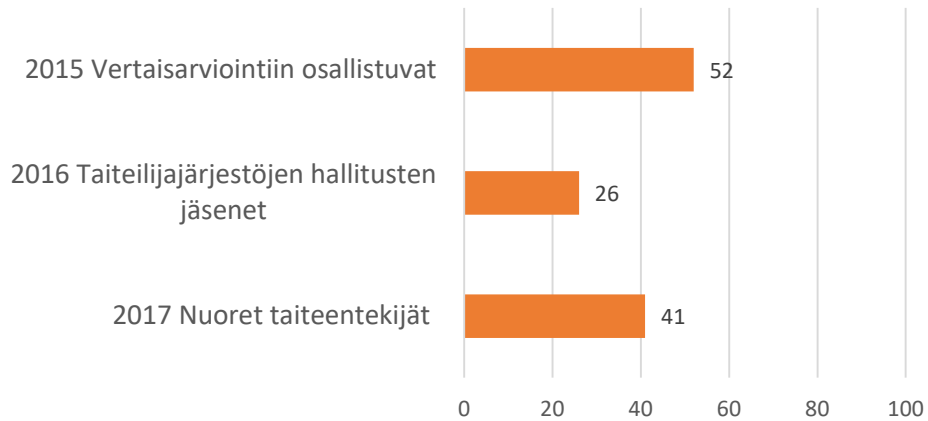
Taiteen on oltava markkinaehtoista

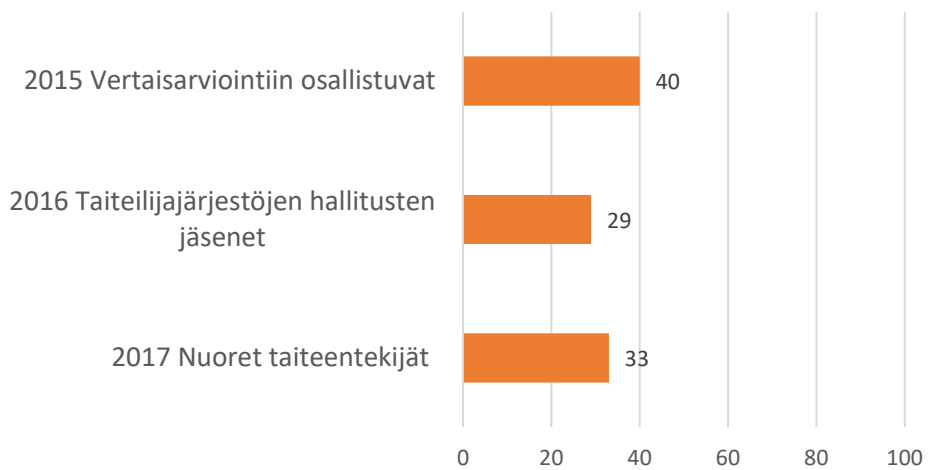
Taiteen tehtävä on edistää kulttuurien välistä vuorovaikutusta

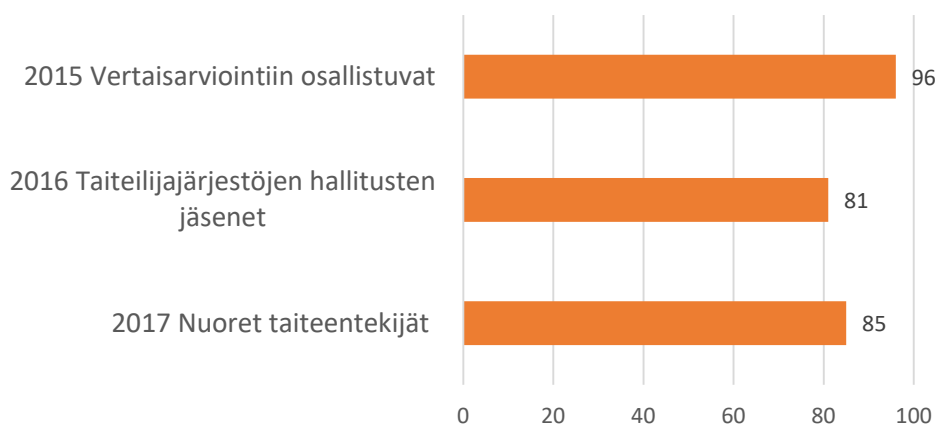
Taiteen tehtävä on edistää terveyttä ja hyvinvointia

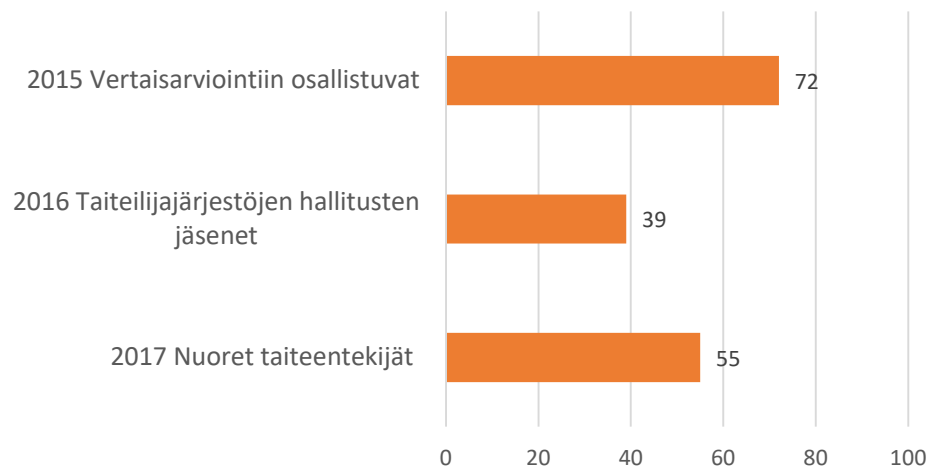
Taiteen tehtävä on edistää luovaa taloutta

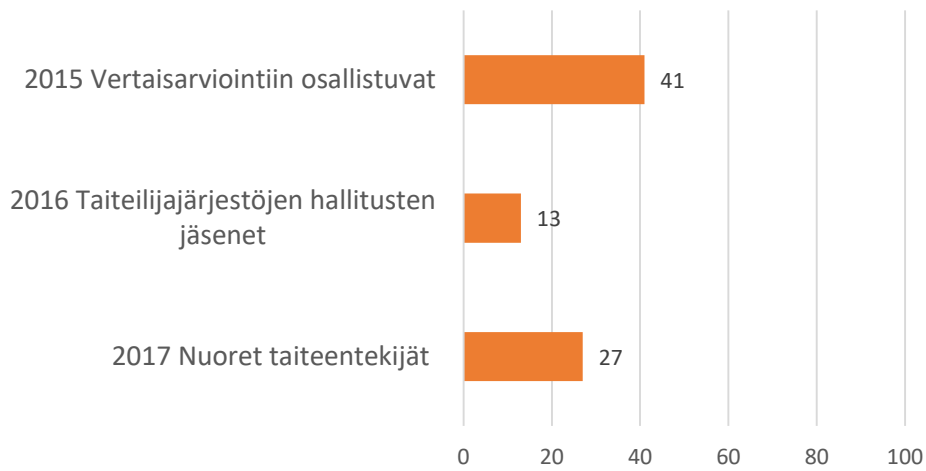
Taiteen tehtävä on auttaa näkemään asiat uudella tavalla

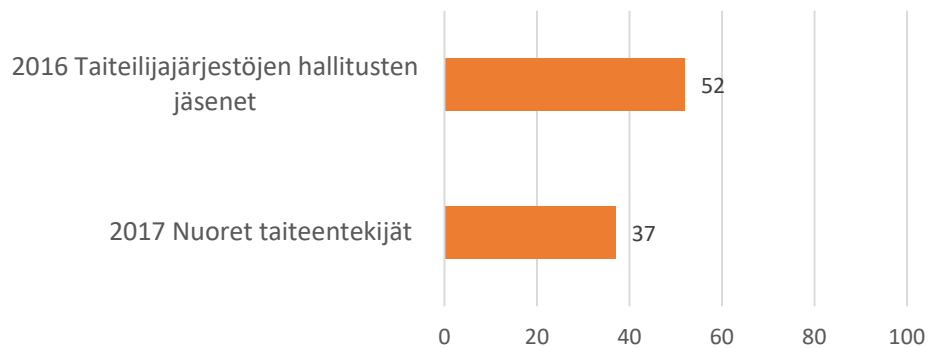
Taiteen tehtävä on ottaa kantaa

Taiteen tehtävä on viihdyttää

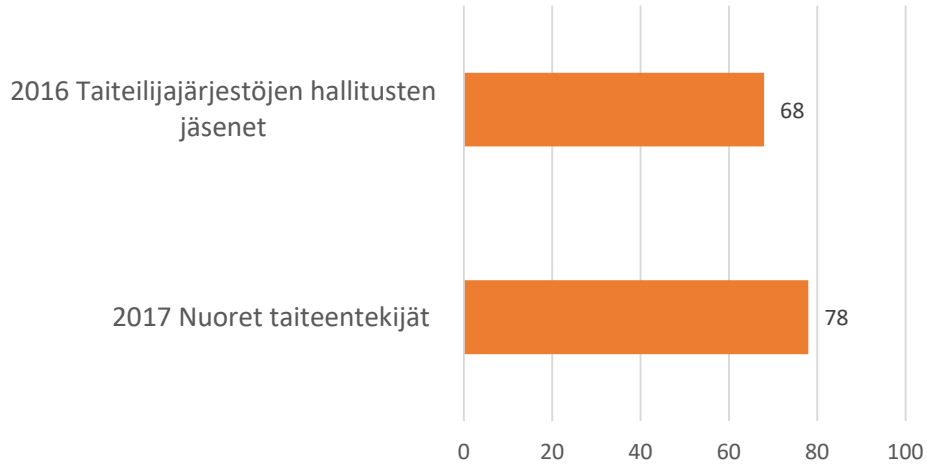
Taiteen instrumentaalisten vaikutusten korostaminen on mennyt liian pitkälle

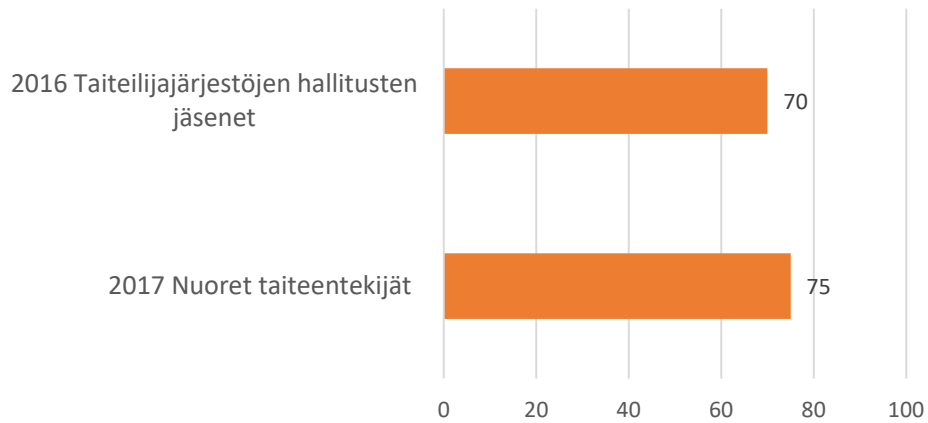
NÄKEMYKSET TAITEILIJUUDESTA

Täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuudet prosentteina (%)

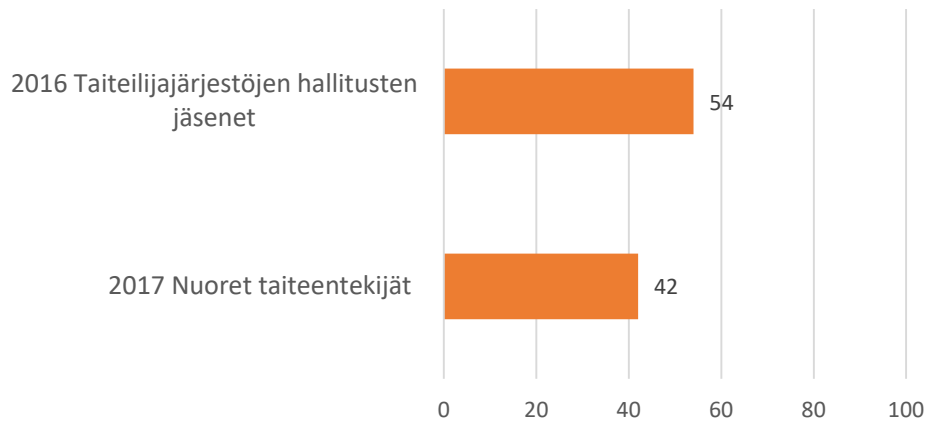
Taiteilijan ammatti on kutsumusammatti

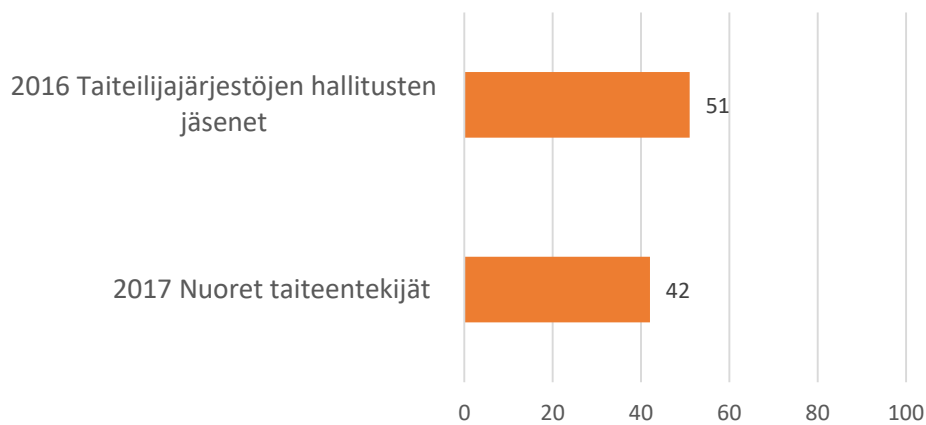
Taiteilijan ammatti on ammatti muiden joukossa

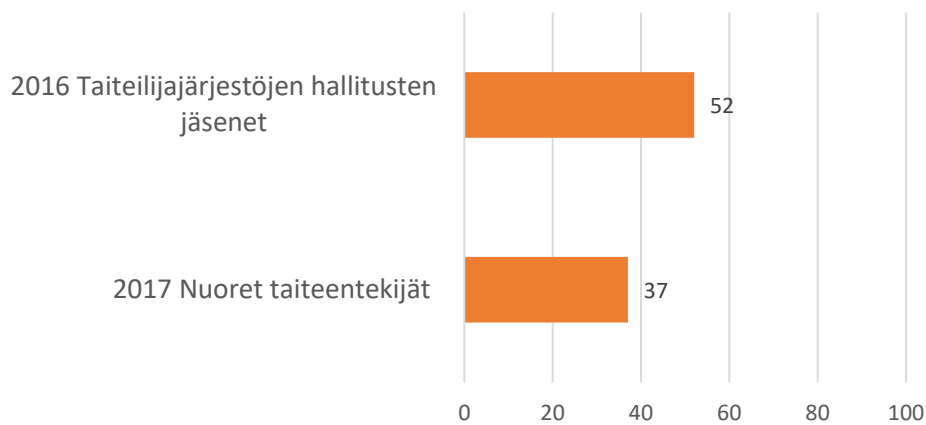
Taiteilija on henkilö, jonka taiteilijayhteisö tunnustaa taiteilijaksi

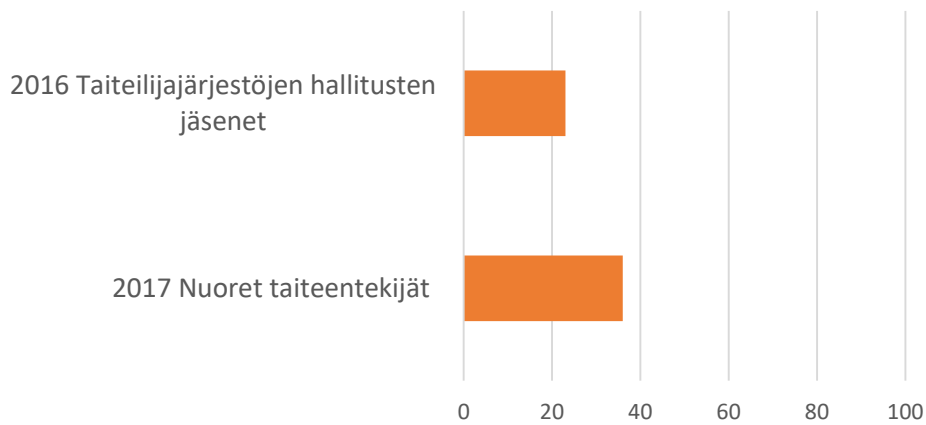
Taiteilija on henkilö, joka on saanut taidealan koulutuksen

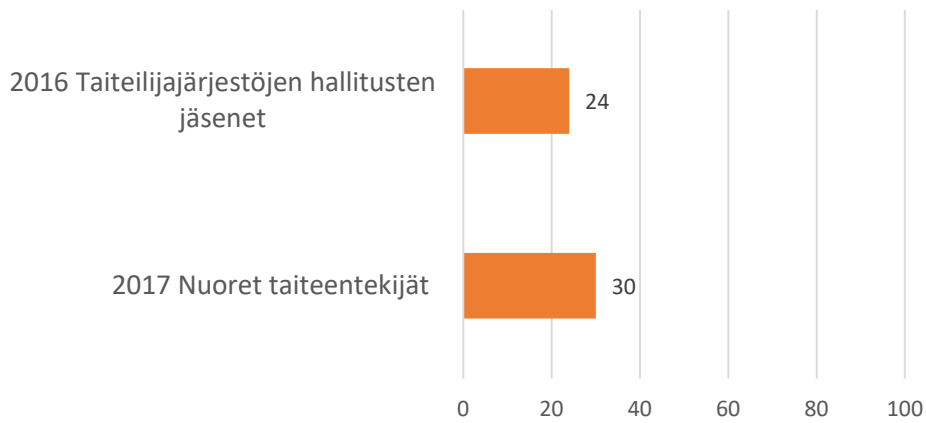
Taiteilija on henkilö, joka saa pääasiallisen toimeentulonsa taiteellista työtä tekemällä

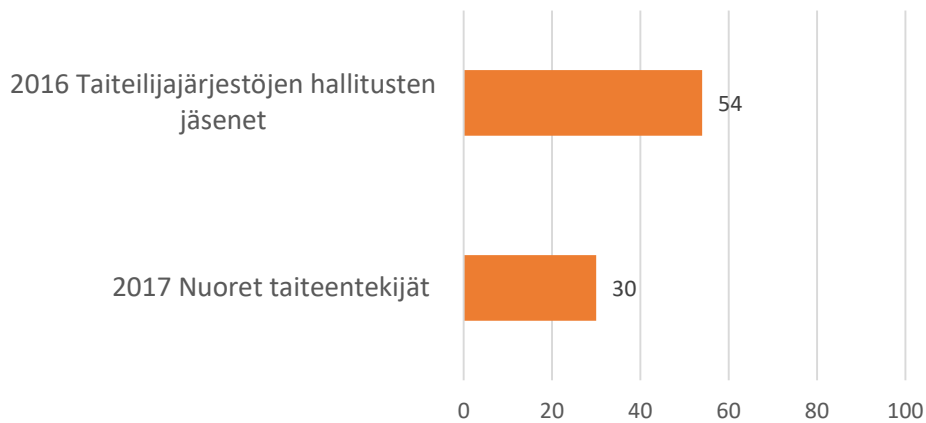
Taiteilija on kuka tahansa henkilö, joka määrittelee itsensä taiteilijaksi

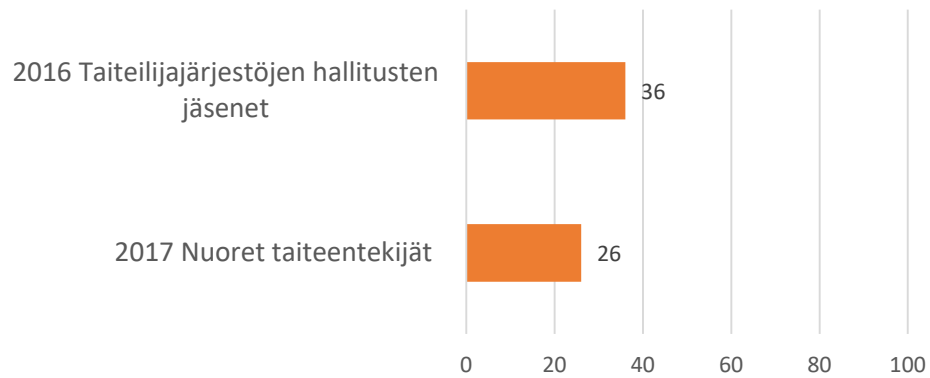
Taiteilija on henkilö, jonka yleisö määrittelee sellaiseksi

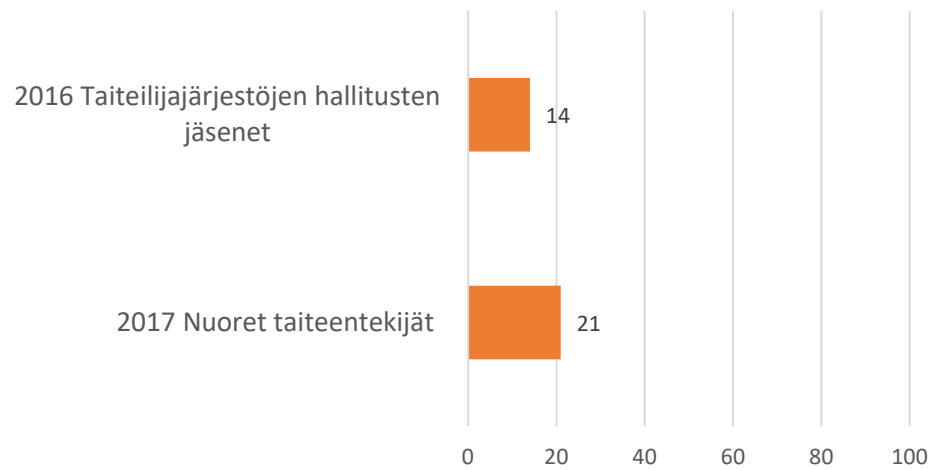
Taiteilija on henkilö, joka täyttää taiteenalan taiteilijajärjestön määrittelemät kriteerit

Taiteilija on henkilö, joka saa taiteilijoille tarkoitettuja apurahoja vertaisarvioinnin perusteella

Taiteilijaksi synnyttään

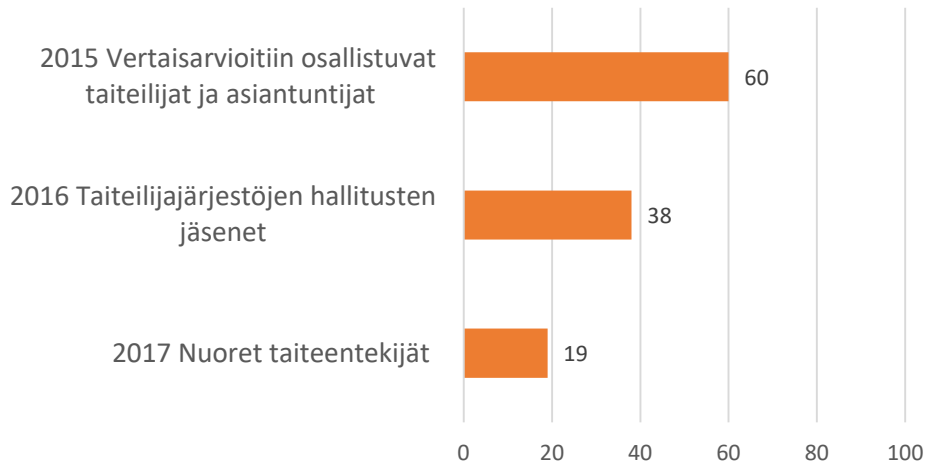
APURAHAT JA MUU TAITEILIJATUKI

Täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuudet prosentteina (%)

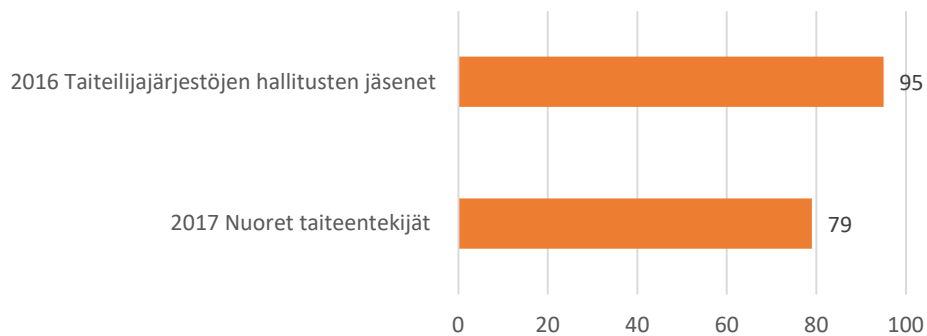
Työskentelyapurahan pitää olla sen suuruinen, että se riittää elämiseen ja taiteellisen työn tekemiseen Suomessa

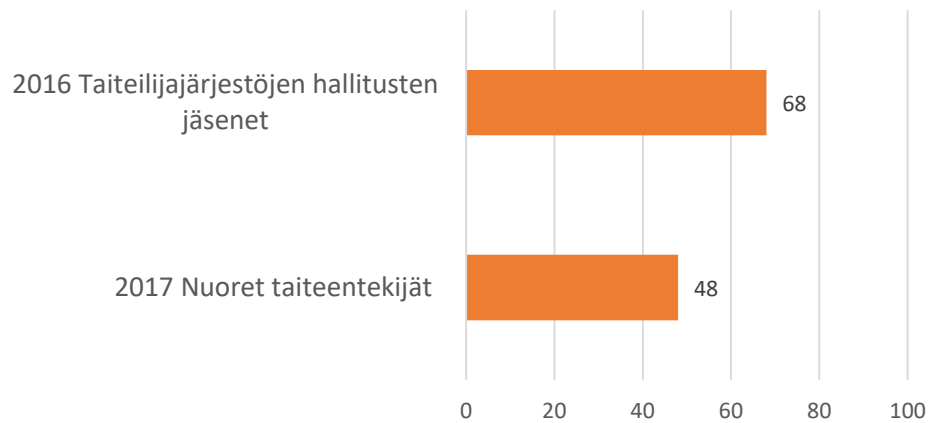
Apurahoja on tärkeämpää jakaa €-määrältään suurina pienelle määrälle taiteilijoita kuin kasvattaa apurahansaajien määrää jakamalla pieniä apurahoja mahdollisimman monelle

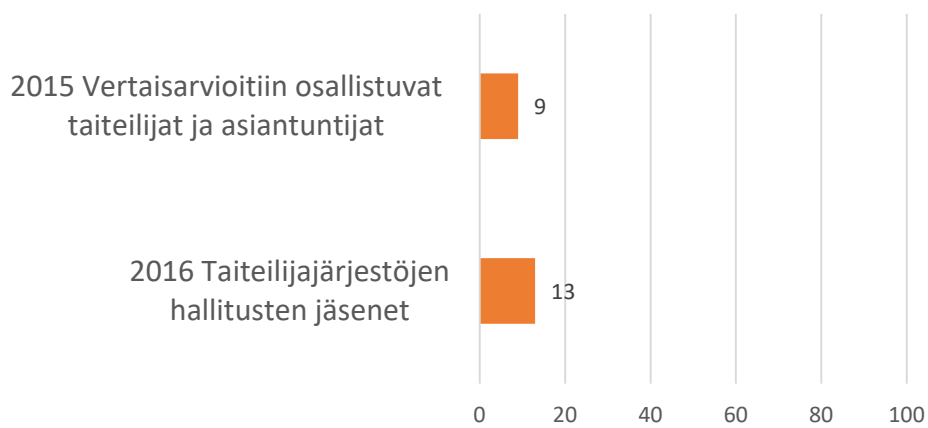
Taiteilijoiden apurahojen määrää tulisi lisätä

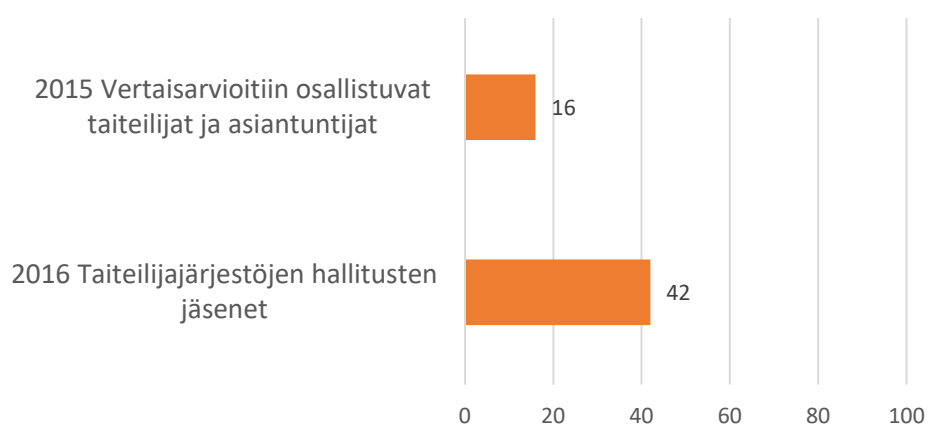
Taiteilijoiden apurahojen kestoja tulisi pidentää

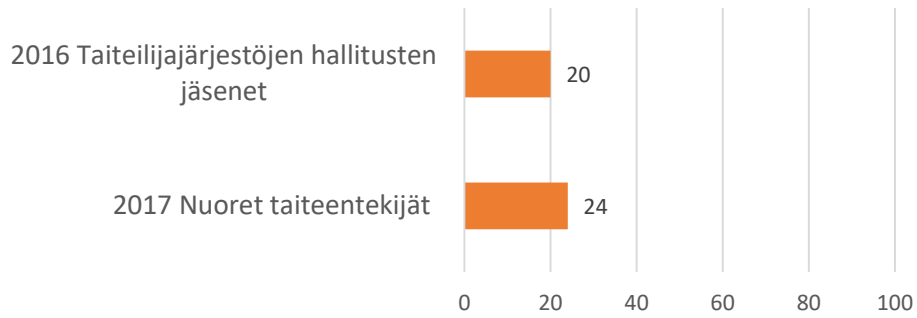
Apurahatulosta pitäisi tehdä veronalaista tuloa

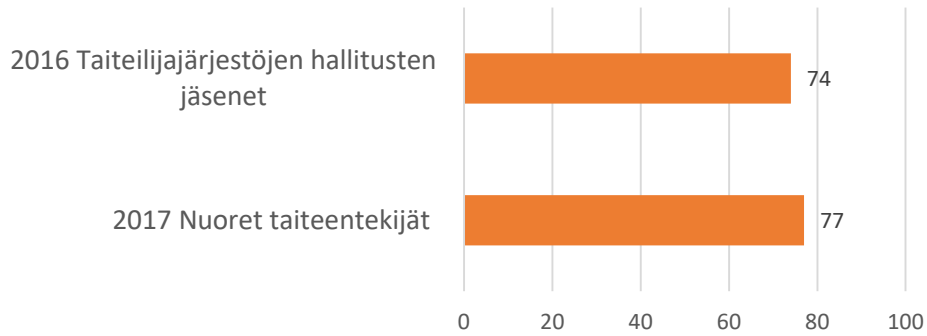
Apurahoja tulisi myöntää tarveharkinnan perusteella

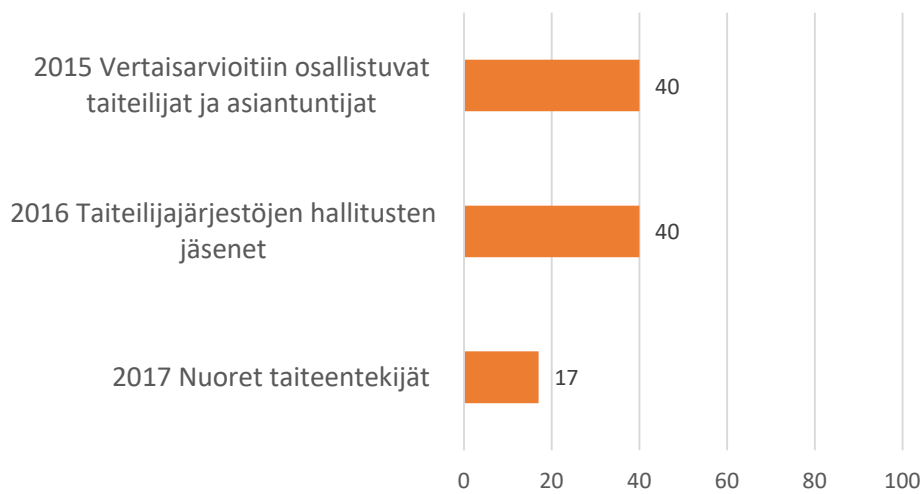
Apurahoja tulisi suunnata välittäjäportaalle, esimerkiksi tuottajille ja kuraattoreille

Taiteilijoiden ei tulisi olla yksinomaan apurahojen varassa

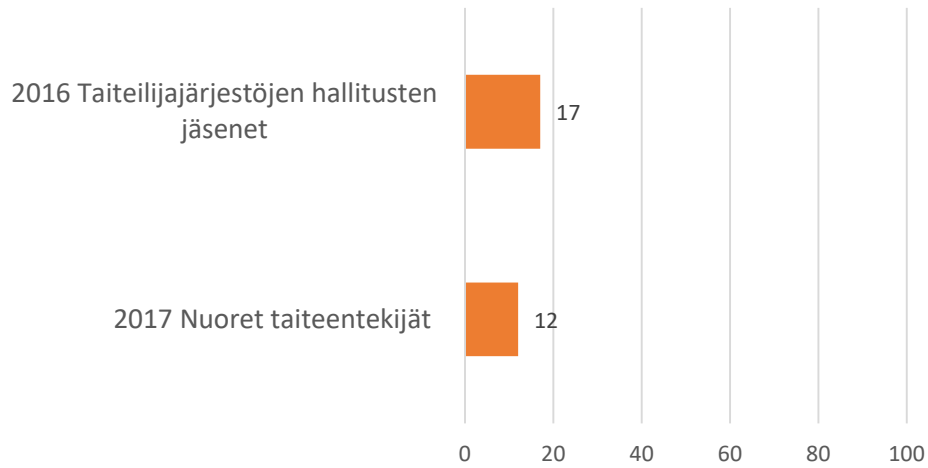
Taiteilijatukijärjestelmä tulisi uudistaa kokonaan

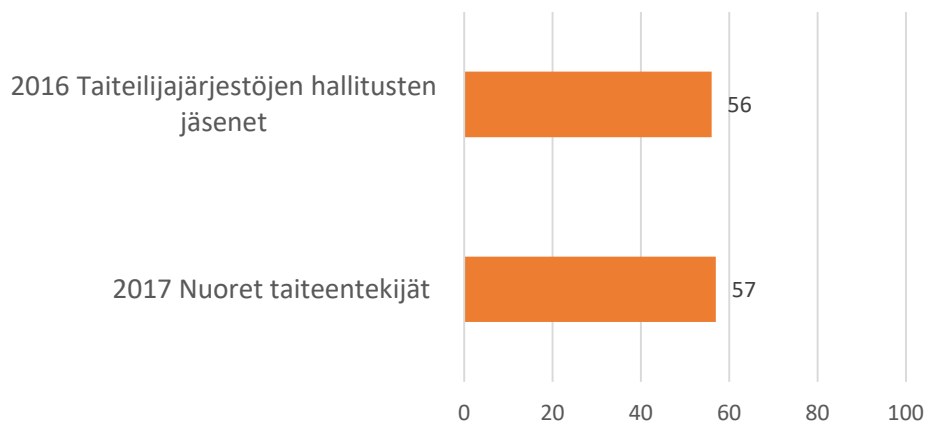
MUUT VÄITTÄMÄT

Täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuudet prosentteina (%)

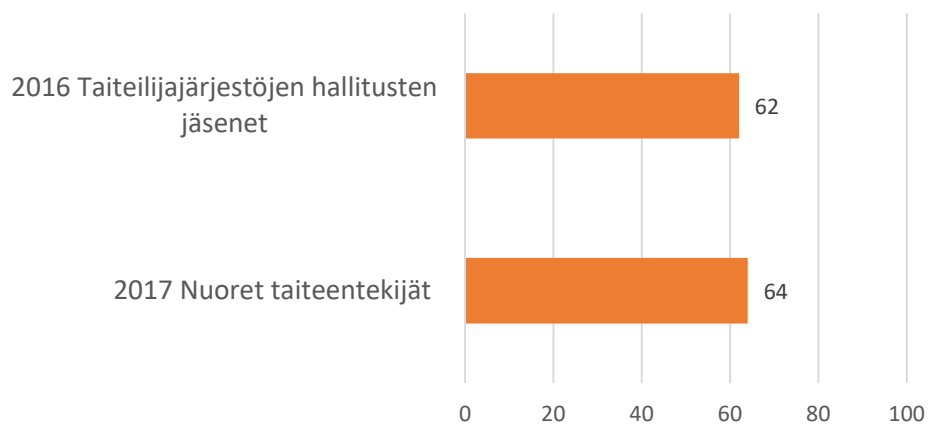
Taiteen kenttä on tasa-arvoinen

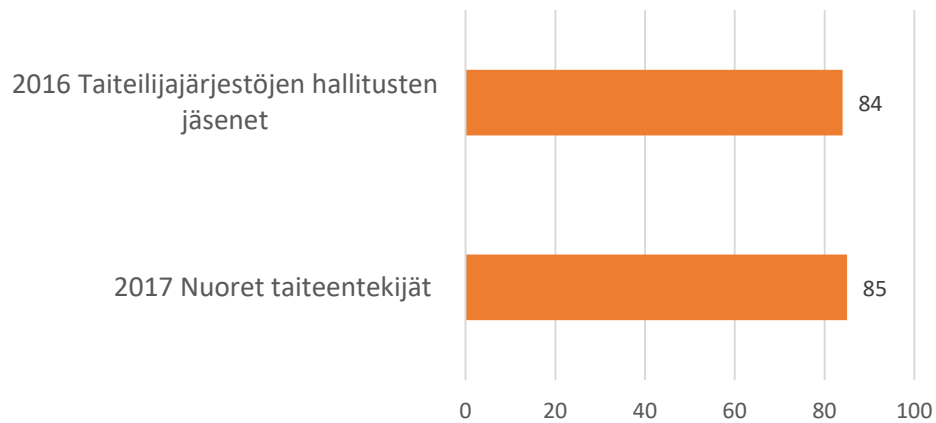
Taiteilijan tulee laajentaa markkinoitaan kansainvälistymällä

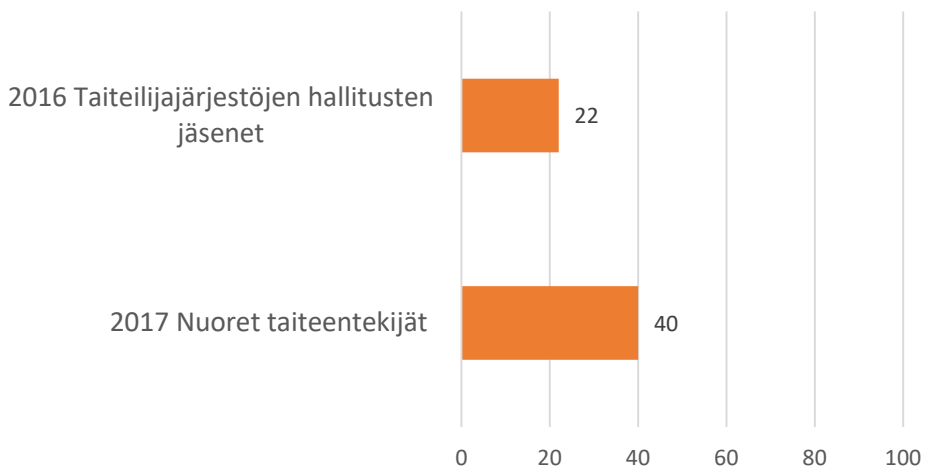
Taiteilijoiden tulisi markkinoida osaamistaan tehokkaammin

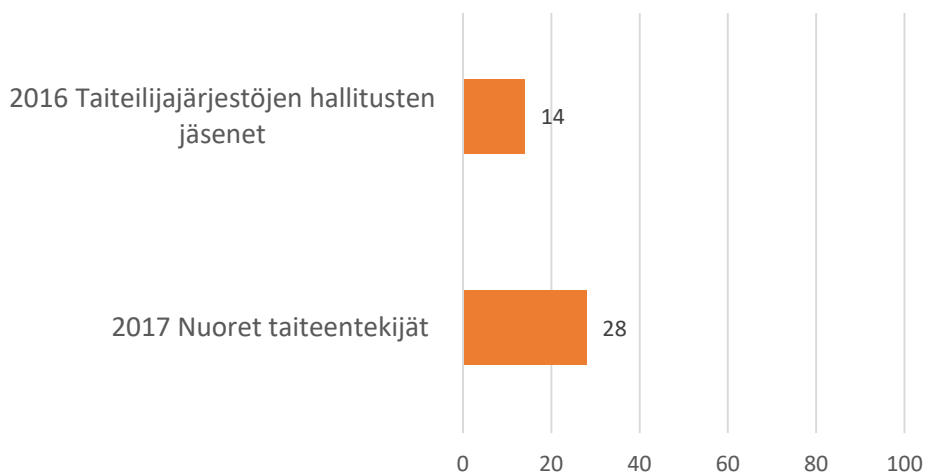
Taitelijana toimiminen edellyttää kokonaisvaltaista moniosaamista

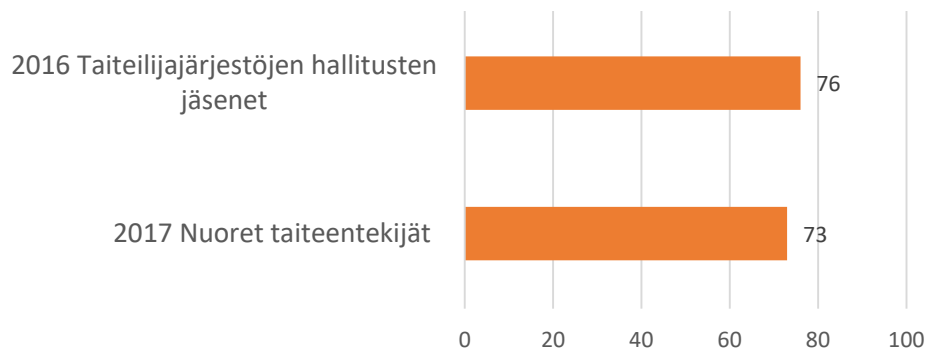
Taidealoille tarvitaan enemmän yrittäjyyttä

Osaava ja ahkera taiteilija löytää aina töitä

Taiteilijan tulisi voida keskittyä ainoastaan taiteellisen työn tekemiseen

Taiteilijoita on Suomessa liikaa

Paras tapa parantaa taiteilijoiden sosiaaliturvaa on perustulon ottaminen käyttöön

